

La revisió de textos orals

M. Gràcia Balada Serramià
Josep M. Carbó Marcet

PID_00190566

Índex

Introducció	5
Objectius	6
1. Condicions materials de la revisió	7
1.1. Ràdio	7
1.2. Televisió	8
1.3. Doblatge	9
1.4. Llibres d'estil	9
2. Preparació del text	11
2.1. Construcció de la frase	12
2.1.1. Ordre de la frase	12
2.1.2. Ús de pronoms febles	13
2.1.3. Ús de pronoms relatius	15
2.1.4. Formes i construccions verbals	15
2.1.5. Grup nominal	17
2.2. Morfologia	17
2.3. Lèxic	17
2.3.1. Quantificadors	17
2.3.2. Termes genèrics en comptes d'específics	18
2.3.3. Restriccions empobradores	19
2.3.4. Tractaments en la ficció dramàtica	20
3. Realització fonètica	22
3.1. Vocalisme	23
3.1.1. Vocals soles	23
3.1.2. Vocals en contacte dins la paraula	25
3.1.3. Vocals en contacte en l'enllaç de paraules	26
3.2. Consonantisme	27
3.2.1. Consonants soles	27
3.2.2. I i u consonàntiques	31
3.2.3. Consonants en contacte dins la paraula	32
3.2.4. Consonants en contacte amb altres sons en l'enllaç de paraules	35
3.2.5. Consonant de reforç	37
3.3. Accentuació	37
3.3.1. Accentuació dels compostos	38
3.3.2. Desplaçament incorrecte de l'accent	38
3.4. Pronúncia de sigles i acrònims	38
3.5. Errors més freqüents en llenguatge oral	39

4. Recursos lingüístics específics	46
4.1. Llengua col·loquial	46
4.2. Formes conversacionals	48
4.3. Ús de diccionaris	49
5. Supervisió de textos	52
5.1. Noticiari	52
5.2. Documental	56
5.3. Ficció dramàtica	59
5.4. Entreteniment	64
5.5. Entrevista o debat	68
5.6. Directe	71
5.7. Anunci publicitari	75
Resum	81
Glossari	82
Bibliografia	83

Introducció

El mòdul que esteu a punt de començar vol introduir-vos en la realització més pràctica possible de la revisió de textos orals. No es tracta, doncs, que adquiriu nous coneixements sobre teoria de la llengua, sinó que us inicieu en els hàbits d'una pràctica professional concreta. Partint d'aquesta experiència, ens hem proposat de donar-vos els punts de referència que busca qualsevol corrector que comença i el primer que farem serà situar-vos breument en les condicions materials en què es treballa.

La revisió no és un procediment uniforme. El que ha de tenir més clar una persona que revisa és la diversitat de textos que passaran per les seves mans. Això fa que el criteri d'adequació sigui bàsic. En conseqüència abordarem qüestions d'ús que la normativa no tracta, però reduïrem les explicacions al mínim perquè el més important és generar processos de reflexió i presa de decisions en l'alumne per mitjà d'exercicis que recreen la revisió tal com es practica realment. Abans, però, repassarem detalladament les dificultats més habituals en la realització oral dels textos i us explicarem alguns recursos lingüístics concrets. Amb aquesta base, us oferirem textos per a corregir que refonen textos originaris reals i us donarem els criteris bàsics per a tractar els diversos gèneres presents en els mitjans audiovisuals.

Treballeu aquests textos sense pressa, perquè l'objectiu no és que tingueu més coneixements teòrics de llengua sinó que sapiguen aplicar adequadament els que ja teniu en la feina de revisió. Per això no s'inclouen en aquest mòdul exercicis d'autoavaluació sinó pràctiques del que en podríem dir "entrenament" en la revisió de textos. Per tant, el que és important és acostumar-se a valorar en cada cas el tipus de text i els diversos recursos lingüístics que el conformen. Quan un aprèn a fer aquesta valoració, és quan es pot posar a revisar amb seguretat i eficàcia.

Objectius

- 1.** Descriure les condicions de treball reals en què es dóna la revisió de textos orals.
- 2.** Identificar les estructures sintàctiques, morfològiques i el lèxic que facilitin la realització fonètica dels textos.
- 3.** Conèixer de forma sistemàtica les dificultats de realització dels textos orals als mitjans de comunicació, les diferències entre les variants geogràfiques, funcionals i socials i les diferències segons el grau de formalitat.
- 4.** Conèixer els procediments de treball amb recursos lingüístics concrets.
- 5.** Conèixer les característiques textuais dels gèneres comunicatius.
- 6.** Iniciar-se de forma pràctica en els hàbits de revisar textos de diversos gèneres.
- 7.** Conèixer la bibliografia més important relacionada amb la tipologia i la funció dels diversos textos orals i amb els criteris de revisió i d'adequació al grau de formalitat i a la variant geogràfica.

1. Condicions materials de la revisió

La revisió i l'assessorament de textos orals es dona en suports materials diversos, en situacions d'urgència temporal i molt sovint en relació personal amb l'executant del text que també, moltes vegades, n'és l'autor. Com tot treball col·lectiu, es tracta d'una activitat negociadora, en la qual s'ha de tenir present la psicologia personal i s'han d'utilitzar procediments que s'adaptin flexiblement a cada situació. L'eficàcia del treball no consisteix només a esmenar errors, sinó fonamentalment a elevar i mantenir la competència lingüística dels professionals a qui s'assessora.

La pràctica professional es dona en mitjans de comunicació que poden ser de tres tipus: ràdio, televisió i doblatge.

1.1. Ràdio

El treball sol ser fonamentalment de revisió dels textos abans de ser llegits i d'atenció a consultes concretes i immediates durant la seva elaboració. L'assessorament s'estén a altres activitats:

- 1) Fer un seguiment dels textos emesos. Això permet identificar els problemes: termes mal pronunciats, construccions gramaticals incorrectes, deficiències de dicció, o terminologia inadequada en àrees temàtiques determinades (esports, salut, etc.). Aquesta informació es recull en fitxes personals a fi de lliurar periòdicament als locutors un informe que els permet conèixer quins aspectes lingüístics han de modificar. Segons el tipus de problema i la predisposició del locutor, aquestes fitxes són la base de petites sessions didàctiques individuals.
- 2) Per a millorar la redacció dels textos s'elaboren vocabularis, es dona assessorament terminològic i s'orienta sobre els neologismes que, per exemple als serveis informatius, sorgeixen com a necessitats urgents. El treball de seguiment també permet d'identificar qüestions de redacció de text que convé explicar específicament als redactors, bé sigui en forma de materials escrits, bé sigui per mitjà d'una xerrada de grup. Lògicament, aquestes activitats didàctiques costen de col·locar dins un horari laboral i s'han de negociar amb la direcció de l'empresa perquè doni facilitats.
- 3) Seleccionar les veus adequades per a llegir en antena. Es tracta d'informar de la idoneïtat de les veus i, en cas que presentin problemes, valorar fins a quin punt són resolubles i amb quin tipus de tractament (sessions de dicció o tractament logopèdic, per exemple).

Lectura recomanada

Podeu trobar una aproximació teòrica a la comunicació oral a **Joan Julià i Muné** (ed.) (2000). *Llengua i ràdio*. Barcelona: Publicacions de l'Abadia de Montserrat.

4) Mantenir una base de dades que, amb els actuals recursos informàtics, permet d'emmagatzemar i sistematitzar tant les informacions provinents del seguiment de l'emissió, com les observacions dels mateixos correctors. Aquesta és la base d'elaboració de materials específics i del llibre d'estil corporatiu.

En totes aquestes activitats, la relació personal acaba essent més efectiva que l'elaboració de materials genèrics. Com que és impossible de modificar la locució dels missatges en el moment que s'executen perquè això sol ser en directe, la intervenció s'ha de centrar en la revisió prèvia del text escrit i el seguiment posterior de les gravacions.

Pel que fa als anuncis, com que s'enregistren en empreses diferents del mitjà d'emissió, el corrector no té una relació directa amb l'autor ni l'executant: revisa els anuncis ja fets i aleshores proposa les esmenes que convinguin.

1.2. Televisió

En aquest mitjà també el treball fonamental és la revisió prèvia de textos i guions escrits i el seguiment posterior de les intervencions de presentadors i col·laboradors diversos, en els programes en directe o amb un alt percentatge d'improvisació. En programes en què l'executant no segueix estrictament el text (entrevistes, retransmissions esportives, magazins, o programes d'entreteniment), el treball fonamental es fa en el seguiment posterior, quan se li comuniquen els problemes sorgits i se li ofereixen solucions.

Als anuncis televisius es revisa el text abans d'incorporar la veu, cosa que permet de recrear textos poc genuïns i donar indicacions sobre dicció. Sovint es pot treballar directament amb l'autor del text i els encarregats de posar-hi veu.

En programes d'emissió diferida, sí que el corrector pot estar present a la gravació i assessorar amb limitacions. Per exemple, la gravació d'una telenovel·la permet la seva presència al plató, però el treball està condicionat a la tria posterior que faci el realitzador de les preses gravades i als diversos factors que condicionen l'ambient humà de la gravació. Alguns programes d'entreteniment, com ara concursos, també són d'emissió diferida i es poden revisar durant la gravació.

En la revisió de guions, tant d'obres dramàtiques com de programes d'entreteniment, és important de proporcionar als guionistes recursos expressius (frases fetes, estructures conversacionals, etc.) i orientar-los en la diversitat de registres.

Com que alguns esdeveniments informatius es poden preveure amb temps (Jocs Olímpics, un casament reial, un debat parlamentari, la concessió d'un premi, etc.), es poden preparar vocabularis i repertoris de fraseologia adequats per a l'ocasió, que reforcen la competència lingüística dels professionals que hauran de fer una retransmissió en directe, per exemple.

Quan es treballa en un mitjà on els professionals tenen un bon nivell de competència lingüística, les accions formatives que preparen els correctors solen ser especialitzades: recursos expressius, lectura, fonètica, entonació, etc. El més eficaç són les pràctiques individualitzades.

Els sistemes informàtics de revisió ofereixen moltes possibilitats: garantir que el text definitiu per a l'emissió sigui el revisat, mantenir visibles les correccions si l'autor les vol conèixer, buidatge posterior de textos per a seguiments, etc.

A la televisió es dóna una variant específica de la llengua escrita: els textos sobreimpresos en pantalla, que es regeixen per regles gràfiques i de composició específiques (titulars, subtítol d'entrevistes i de pel·lícules).

1.3. Doblatge

El corrector revisa el text escrit de la traducció per a eliminar els calcs de la llengua original i comprovar l'adequació dels registres utilitzats visionant la cinta de vídeo. Com que el text ja està sincronitzat amb el moviment de boca, les modificacions que faci s'hi han d'adequar. Una revisió sense imatges és imperfecta perquè falta l'abundosa informació extralingüística que conté qualsevol producte audiovisual.

No se sol intervenir en la fase d'execució, perquè el doblatge (i la sonorització en general) sí que permet modificacions abans de l'emissió. Això vol dir que el corrector revisa en una cinta de vídeo el resultat de la gravació i indica les modificacions que calgui. També es poden adjuntar orientacions sobre pronunciació de topònims, antropònims o termes determinats al text escrit previ a la gravació, cosa que resulta gairebé impossible en els altres mitjans.

Convé que el corrector tingui relació amb el traductor per a conèixer les dificultats i el perquè de les opcions triades en la fase de traducció. I això s'afavoreix, lògicament, si el corrector també té un cert coneixement de la llengua original.

1.4. Llibres d'estil

La majoria de mitjans de comunicació disposen de llibres d'estil. Es tracta d'un conjunt de normes que unifiquen la llengua usada per tots els professionals de cada mitjà i homogeneïtzen el tractament de les qüestions lingüístiques més habituals o controvertides. També poden respondre al desig del mitjà de tenir una fesomia lingüística pròpia, que el diferenciï d'altres. Els correctors són els principals encarregats tant d'elaborar com d'aplicar aquestes normes.

L'esquema d'un llibre d'estil gira sobre dos eixos. L'un és l'aplicació pràctica de la normativa establint criteris d'interpretació en qüestions fonètiques, de morfosintaxi i de lèxic. Aquesta és la part on tots els llibres es pronuncien sobre qüestions com l'ús de *ser* i *estar* i *per* o *per a* davant d'infinitiu, per exemple. L'altre és el pròpiament estilístic: convencions gràfiques (puntuació, majúscules i minúscules, abreviatures, símbols), lèxiques (topònims, antropònims, pronunciació de sigles i acrònims) i expressives (l'adequació als diversos gèneres implica criteris d'elocució, lèxic i fraseologia específics per als diversos registres lingüístics).

L'existència dels llibres d'estil evita el concepte erroni de revisió en abstracte, de pensar que el text és independent del seu destinatari. El llibre d'estil precisament sistematitza l'adequació lingüística de cada mitjà al seu receptor específic.

Lectura recomanada

Un exemple de llibre d'estil detallat és **Televisió de Catalunya** (1998). *El català a TV3. Llibre d'estil*. Barcelona: Edicions 62.

Més recentment s'ha publicat el *Llibre d'estil de la Corporació Catalana de Mitjans Audiovisuals*: <http://www.ccma.cat/llibredestil>.

2. Preparació del text

La llengua dels mitjans de comunicació

“Les condicions de recepció instantània dels textos orals exigeixen uns missatges de comprensió immediata, amb una articulació tensa i clara, amb estructures breus i senzilles, amb mots entenedors i corrents, amb una construcció general dels textos que es faci patent a l’audiència per mitjà d’anticipacions i repeticions...”

Isidor Marí (1985). *Varietats i registres en la llengua dels mitjans de comunicació de masses* (pàg. 17). Dins *Actes de les Segones Jornades d’estudi de la Llengua Normativa*. Barcelona.

La llengua de la ràdio

“No tot el que és català és apte per al mitjà radiofònic, igual com passa amb totes les llengües. Una emissió que utilitzés habitualment totes les paraules i les construccions possibles de la llengua catalana seria tan inversemblant i inadequada que obligaria l’oient a fer un esforç suplementari d’atenció i de comprensió. Una conversa informal en aquestes mateixes condicions seria impracticable.

Dins la varietat estàndard, la llengua de la ràdio adopta, òbviament, els registres orals, i exclou tant el que no forma part de la varietat estàndard com el que pertany preferentment als registres escrits d’aquesta varietat estàndard...

El llenguatge de la ràdio prefereix sempre el terme més corrent, el més comú, el que fa servir més gent, sempre que sigui correcte.

El llenguatge de la ràdio ha de ser clar i simple, amb períodes curts i precisos. Un discurs vague, barroc, aigualeix el contingut del missatge, el fa menys convincent. Davant del micròfon s’ha de tenir en compte que l’oient no pot tornar enrere, de manera que ha de poder comprendre i retenir la informació així que la senti. Per això és imprescindible trobar l’expressió adequada per a cada concepte.”

Catalunya Ràdio (1998). *Orientacions lingüístiques* (pàg. 7-9). Barcelona.

La revisió s’ha de guiar pel criteri d’adequació a la situació d’ús. Abans d’intervenir en el text, s’ha de tenir clar quines opcions es prendran respecte a la variant utilitzada (estàndard o dialectal) i els registres definits, com ja és sabut, pel camp temàtic (especialitzat o no), el mode de comunicació (visual, auditiu), el tenor funcional (propòsit comunicatiu) i el tenor interpersonal (formal/informal).

En la realització d’un text oral sempre hi ha elements no verbals que aporten informacions significatives. A diferència del text escrit, l’oral no conté de forma exclusiva tots els significats. En alguns casos, com en la ficció cinematogràfica, el text oral pot ser el menys significatiu dels diversos elements presents en l’acte de comunicació.

En la revisió del text escrit s’ha de posar atenció en l’eufonia per a afavorir-ne la lectura o interpretació. S’ha d’evitar la cacofonia (*Es mouen en una complexa xarxa d’arxius / Desitjant tant tenir un noi*) i s’ha de donar preferència a les variants més còmodes de pronunciar (millor *discos* que *discs*). Pensant en la rea-

lització oral del text, s'ha de practicar una puntuació detallada que orienti bé l'executant i li deixi fer les pauses necessàries.

En els diàlegs de ficció s'inclouen notes d'interpretació quan, per exemple, una interjecció pot variar de significat segons el to sigui d'incredulitat o sorpresa (*Ah sí?*). L'entonació interrogativa es pot reforçar en alguns casos iniciant la frase amb un *Que* (observeu la diferència entre *Vindràs avui?* i *Que vindràs avui?*).

Per als textos orals són més adequades les frases curtes. Es prefereix la juxtaposició, en menor grau la coordinació, i la subordinació només apareix, i escassament, en els gèneres més formals (informatius, documentals). Això porta a una escassa presència dels connectors de la gramàtica tradicional. Les relacions lògiques i semàntiques entre els diversos enunciats són més aviat implícites en els gèneres més informals (ficció i entreteniment) i la connexió es pressuposa per mitjà d'elements diversos (la correlació de temps verbals i els pronoms, per exemple).

2.1. Construcció de la frase

A diferència del lector, el públic de ràdio o televisió no té la possibilitat d'interrompre a voluntat la recepció del missatge i repassar el que no ha entès. La construcció adequada de la frase és, doncs, una condició bàsica per garantir l'eficàcia comunicativa. I encara més, per a aconseguir una expressivitat determinada –dramàtica, objectiva o humorística– es necessita també una construcció adequada.

Examinarem aquesta qüestió començant per l'ordre dels constituents de la frase, i després veurem quins problemes d'ús presenten els pronoms febles, els relatius, les formes i construccions verbals i el grup nominal.

2.1.1. Ordre de la frase

1) La focalització dels elements de la frase és freqüent en la mesura que la llengua oral s'acosta a l'espontaneïtat. Això comporta desplaçaments vinculats amb l'entonació (*De l'Enric, no en vull sentir parlar*).

Es pot desplaçar un complement a l'inici de la frase si es tracta d'una informació citada anteriorment (*Els turistes ofegats, els ha localitzat avui la Creu Roja a la platja de Llevant / Contra aquesta sentència, els damnificats hi presentaran recurs*). Els desplaçaments demanen un pronom feble (*els / hi*) al costat del verb.

També es pot desplaçar el subjecte, amb el mateix efecte pronominal (*De la virulència del conflicte, n'han parlat avui els dos presidents afectats*).

Lectura recomanada

Per aprofundir en la preparació de textos orals, podeu consultar una obra molt completa: **Josep Lacreu** (1990). *Manual d'ús de l'estàndard oral*. València: Servei de Publicacions. Universitat de València.

2) La redundància pronominal és un tret característic de la llengua col·loquial (*Digue-li a l'Eduard que ja venim*).

Hi ha construccions, com les fetes amb els verbs *semblar*, *passar*, *caldre*, *acudir*, *agradar* o *ocórrer* que demanen la repetició del complement (*Això li ha passat a l'administrativa perquè és nova / No se li pot acudir a ningú més / No li agrada gens al pare*).

Hi ha certes construccions que tenen el pronom *hi* gramaticalitzat. Es tracta del verb *haver-hi* i de verbs de percepció com *veure-hi*, *sentir-hi*, *palpar-hi* o *tocar-hi*. Altres verbs, en certes situacions, es construeixen amb *hi* o *en* (*No hi fas res aquí / Què n'has de fer d'això? / On hi diu "pasta", hi ha de dir "posta"*).

3) És preferible construir la frase amb verbs més que no pas amb noms.

Les construccions nominals resulten menys àgils. Per tant:

Millor *Sindicats i patronal han acordat finançar conjuntament una escola-taller* que no *Sindicats i patronal han acordat el finançament conjunt d'una escola-taller*.

Millor *L'oposició municipal proposa suprimir tres impostos* que no *L'oposició municipal proposa la supressió de tres impostos*.

4) Com que la veu passiva no és habitual en la llengua oral, només s'usa quan hi ha una voluntat de fer ressaltar l'element de l'oració que fa de complement directe.

En els altres casos és més adequat de fer servir recursos com l'anticipació (*La llei, l'ha aprovada el govern*), l'elisió del subjecte (*Han aprovat la llei per unanimitat*) o l'anomenada passiva reflexa (*La llei s'ha aprovat per unanimitat*).

2.1.2. Ús de pronoms febles

La realització oral de les combinacions de pronoms febles presenta algunes particularitats que s'apliquen en la majoria de mitjans de comunicació oral.

Entre un pronom acabat en *s* i una paraula començant en vocal, habitualment s'usa *en* en lloc de *n'* recollint així gràficament la vocal de suport.

Lectura recomanada

Per a aprofundir en el coneixement de l'estàndard en totes les seves variants podeu consultar la *Proposta per a un estàndard oral de la llengua catalana II. Morfologia* de l'Institut d'Estudis Catalans. Secció Filològica. Barcelona, 1992.

La tercera edició revisada, publicada el 2009, es pot consultar a: <http://publicacions.iec.cat/repository/pdf/00000062/00000073.pdf>

ens en anirem (*ens n'anirem*)

us en ha tret (*us n'ha tret*)

En les formes perifràstiques, es recomana anteposar els pronoms als verbs: millor **els volien atacar** que *volien atacar-los*.

Respecte a les combinacions de pronoms febles amb formes verbals, la llengua oral de la variant central es caracteritza per les realitzacions següents:

1) Imperatiu

En els verbs que tenen la segona persona del singular de l'imperatiu acabada en consonant, però la tercera en vocal (*perdre: perd, perdi; rebre: rep, rebi; aconseguir: aconseguix, aconseguixi*, etc.) s'utilitzen per a la segona persona les formes següents:

perde'l (*perd-lo*)

rebe'ls (*rep-los*)

promete'm (*promet-me*)

culle-les (*cull-les*)

ajupe't (*ajup-te*)

aconsegueix-les (*aconsegueix-les*).

Altres casos que cal tenir en compte:

digue'm (*digues-me*)

digue-li (*digues-li*)

estigue't (*estigues-te*)

vulgue-ho (*vulgues-ho*)

aneu's-en (*aneu-vos-en*)

anem's-en (*anem-nos-en*)

repetim's-ho (*repetim-nos-ho*)

aturem's-hi (*aturem-nos-hi*).

2) Infinitiu

Les combinacions d'infinitiu i pronoms en el cas dels verbs en *-er* àtona se solen fer així, fins i tot en registres formals:

coneixe'ns (*conèixer-nos*)

coneixe'n (*conèixer-ne*)

coneixe'l (*conèixer-lo*)

coneixe'ls (*conèixer-los*)

vence'ls (*vèncer-los*)

vence-la (*venç-la*)

estrenye'l (*estrènyer-lo*).

En gèneres de baixa formalitat de la variant central la construcció *els hi* substitueix *els* datiu i també *els ho* i *els el*. El mateix passa amb *l'hi*, que substitueix *li ho* i *la hi*, i *n'hi*, que substitueix *li'n*. Són pròpies de la llengua col·loquial les combinacions:

anà'ns-en (*anar-nos-en*)

emportà-us-el (*emportar-vos-el*)

porteu-els-hi (*porteu-los-hi*)

afanyeu's(e) (*afanyeu-vos*).

2.1.3. Ús de pronoms relatius

No s'ha d'abusar dels relatius. És millor subdividir en frases simples, separades per punt, una frase amb més de dos grups de relatiu.

També se'ls pot substituir pel següent:

- Aposició: *L'acusat, que treballa en un hospital, va declarar / L'acusat, treballador d'un hospital...*
- Adjectiu: *És una empresa on es produeixen embotits / És una empresa productora d'embotits.*
- Nom o infinitiu precedits de preposició: *L'entestament del president segons el qual s'havia d'alterar l'ordre del dia va provocar protestes / L'entestament del president a alterar l'ordre del dia va provocar protestes.*

1) Evitem l'ús dels compostos *el qual*, *la qual*, *els quals* i *les quals* quan es puguin substituir correctament per les formes simples *que*, *qui*, *on* o *què* (*La sentència, que s'ha fet pública avui, condemna l'empresa contaminadora / L'estudiant a qui han concedit la beca és de la comarca*).

Darrere les preposicions *a*, *en*, *de* i *amb* és preferible l'ús de *què* o *qui* sense article. Per tant, direm *L'obra de què et parlo és coneguda de tothom* i no *L'obra de la qual et parlo és coneguda de tothom*.

2) Amb valor de conseqüència fem servir també, al costat de *la qual cosa* i *per la qual cosa*, les construccions *i això* i *i per això* (*Van tallar l'aigua, la qual cosa va obligar a tancar la piscina / Van tallar l'aigua i això va obligar a tancar la piscina*).

3) El relatiu *que* pot fer de circumstancial de temps (*El dia que vas venir hi va haver enrenou*).

2.1.4. Formes i construccions verbals

1) Les formes habituals del verb *ser* són aquesta per a l'infinitiu, *essent* i *sent* per al gerundi i *estat* per al participi, que en nivells informals pot alternar amb *sigut* i *set*.

2) El **perfet perifràstic** és la forma habitual de perfet en el relat d'accions passades. En nivells molt formals, com ara alguns documentals, relats d'esdeveniments històrics, o fragments d'obres de ficció representant judicis o conferències acadèmiques, pot resultar adequada alguna forma de perfet simple.

3) Hi ha verbs irregulars dels que presenten els fonemes [k] i [g] al final del radical o abans de la desinència d'algunes formes (per exemple *bec*, *begui*, en contrast amb *beure*, *bevem*) que **prenen la 1a. persona del plural de l'imperatiu del tema d'indicatiu**. Aquesta forma és l'adequada als diàlegs, en comptes de la forma normativa presa del tema de subjuntiu. S'indiquen a continuació els més freqüents, expressant primer aquesta forma específica i després la normativa.

bevem / beguem	traiem / traguem
coem / coguem	prenem / prenguem
escrivim / escriguem	venem / venguem
movem / moguem	creixem / cresquem
riem / riguem	naixem / nasquem
jaiem / jaguem	encenem / encenguem
seiem / seguem	entenem / entenguem
veiem / vegem	

4) L'expressió de **probabilitat**, que el castellà construeix amb futur o condicional segons l'acció estigui referida al present o al passat, correspon en català a perífrasis amb el verb *deure*.

Així doncs, direm *Deuen ser les vuit* i no *Seran les vuit*, i *Els excursionistes es devien perdre a causa de la boira* i no *Els excursionistes s'haurien perdut a causa de la boira*.

5) És incorrecte **començar amb infinitiu** una frase.

En comptes de *Dir només que m'emociona la trobada* o *Recordar, finalment, que sense la unitat no fariem res*, hem de dir *Vull dir només que m'emociona la trobada* i *Hem de recordar, finalment, que sense la unitat no fariem res*.

6) El **gerundi** expressa una acció simultània o anterior a una altra, però mai una acció posterior.

No direm *Les esllavissades han fet malbé la fàbrica, calculant-se les pèrdues en deu mil milions de pessetes* sinó *Les esllavissades han fet malbé la fàbrica i es calculen les pèrdues en deu mil milions de pessetes*.

7) En la variant central, *per a* es redueix a *per* davant d'infinitiu o adverbi seguint la proposta de Joan Coromines.

Treballa per guanyar-se la vida / Aquestes recomanacions valen per sempre

2.1.5. Grup nominal

1) Es recomana la **col·locació de l'adjectiu** darrere del nom llevat de quan tingui una funció explicativa, pugui comportar canvis de significat o hi hagi una voluntat literària.

S'ha d'evitar la construcció, calcada de l'anglès i del francès, *Fa un molt bon dia* en comptes de *Fa un dia molt bo*.

2) Contràriament a altres llengües veïnes, en català no s'usen els **possessius** tan sovint o bé es substitueixen per construccions com aquestes.

Agafa'm la mà en comptes d'*Agafa la meva mà* / *Te'm pots enfilat a l'esquena* en comptes de *Et pots enfilat a la meva esquena* / *Parlaré amb la mare* en comptes de *Parlaré amb la meva mare*.

3) S'ha de prescindir del subjecte quan correspon a un simple pronom personal.

En les fórmules de presentació no cal dir *Ell és en Lluís Llach*, sinó *És en Lluís Llach*.

2.2. Morfologia

Les terminacions de gènere i de nombre presenten algunes particularitats que convé tenir presents.

Hi ha paraules que en castellà són invariables, però en català no (*agrest-a* / *cor-tès-a* / *inert-a* / *imparell-a* / *estudiant-a* / *gris-a*). En la llengua col·loquial, la feminització va més enllà de la normativa (*lluenta* / *pudenta*). Aquesta tendència cada cop avança més en la denominació d'oficis, professions, càrrecs i titulacions (*bombera*, *marina*, *bussa*, *capitana*, *tinenta*, *intendenta*, *comissària*).

En llengua oral el plural de les paraules acabades en *-sc*, *-ig* i *-sc* es fa en *-os* (*discos* / *riscos* / *desitjos* / *sondejos* / *passejos* / *arbustos* / *gestos*).

2.3. Lèxic

Els mitjans de comunicació són propensos a crear i mantenir inèrcies en la tria de lèxic. Enfront de l'abundància de recursos de la llengua viva, cauen fàcilment en opcions repetitives que es consoliden ràpidament i restringeixen l'expressivitat de la llengua. Explicarem tres mostres representatives d'aquestes rutines i acabarem introduint la qüestió dels tractaments personals en la ficció dramàtica.

2.3.1. Quantificadors

L'ús de *molt* i *massa* s'ha de restringir a les frases afirmatives, sense substituir indègudament *gaire*, que s'usa en oracions interrogatives, condicionals o dar-

rere de *no* o *sense*. Només en la variant valenciana se substitueix genuïnament *gaire* per *molt*.

Així doncs, direm *Tens gaires diners?* i no *Tens molts diners?* / *Si canta gaire, es quedarà sense veu* i no *Si canta massa, es quedarà sense veu* / *No fa gaire calor* i no *No fa massa calor* / *És una beguda sense gaire alcohol* i no *És una beguda sense massa alcohol*.

S'ha de restringir l'ús de *cap* per a elements comptables, i aplicar *gens* als incomptables.

Millor, doncs, dir *No em fa gens de gràcia / de por* que *No em fa cap gràcia / cap por*.

L'adverbi *gens* no s'ha de confondre amb el quantitatiu *res*. Tenen significats diferents: *El seu fill no estudia gens* (gaire) / *El seu fill no estudia res* (cap cosa).

Per tant, no direm *Aquesta matinada no ha plogut res* sinó *Aquesta matinada no ha plogut gens*.

2.3.2. Termes genèrics en comptes d'específics

Hi ha alguns termes, fonamentalment genèrics, que s'usen de manera exclusiva en detriment d'altres formes més específiques o més genuïnes. El llenguatge resultant perd precisió i expressivitat.

Vegem-ne dos exemples.

1) *Trencar* és una paraula genèrica que es fa servir massa sovint en contextos específics que ja disposen de paraules pròpies.

Trencar a trossos: *trossejar, esbocinar, esmicolar, capolar*

Trencar exercint una pressió: *esbotzar*

Trencar per pressió forta: *aixafar, esclafar*

Trencar-se per explosió interna: *rebotar-se, esclatar*

Trencar cantells: *escantellar-se*.

També s'observa una confusió de *trencar* amb el sentit genèric de *destrossar*, *fer malbé*, *malmetre* que s'estén a camps específics.

Fer malbé paper en comptes d'*estripar*

Fer malbé vestits en comptes d'*esquinçar*.

2) Sovint, el terme *forat* substitueix els termes *clot* i *sot*. Cal recordar que *forat* designa específicament "obertura que travessa un cos o s'hi fica endins" i, en canvi, *sot* i *clot* designen "concau en la superfície d'un cos sòlid" i "excavació feta en un terreny".

Per tant no és precisa l'expressió *Fer un forat al jardí*, que s'hauria de substituir per *Fer / cavar un sot / clot al jardí*.

Tampoc no és gaire apropiat parlar d'una *carretera plena de forats*, sinó *plena de sots o de clots*. Fins i tot, en aquest cas, es podria dir *una carretera plena de sotracs*, substituint la descripció física de la carretera per la sensació (de sotrac) que causa en la persona que hi circula.

Cal recordar també que *un forat a la paret* no és el mateix que un *esvoranc*, terme que designa, específicament, “el forat o el buit provocat per un despreniment”, o una *esquerda*.

2.3.3. Restriccions empobridores

Hi ha termes que es generalitzen com a alternativa única a un sentit determinat, bandejant altres formes vives.

Vegem els exemples de *recordar*, *oblidar* i *gran*.

1) Al costat de *recordar*, també es fa servir *venir al cap*, *fer pensar* en:

Això em fa venir al cap.../ Això em fa pensar... en comptes de Això em recorda...

Una altra fórmula pot ser *Has pensat a...?* en comptes de *T'has recordat de...?* o *Fes-m'hi pensar* o *Fes-me memòria* en comptes de *Recorda-m'ho*.

2) A més d'*oblidar*, hi ha altres formes que s'adiuen més a la parla espontània.

No et descuidis de telefonar o *Pensa a telefonar* en comptes de *No t'oblidis de telefonar* / *M'he descuidat d'anar al metge* en comptes de *M'he oblidat d'anar al metge* / *Et deixes la cartera* en comptes de *T'oblides la cartera*.

En sentit negatiu es pot recórrer al verb *recordar*.

Recorda't de trucar en comptes de *No t'oblidis de trucar*.

3) És molt freqüent la confusió semàntica entre *gran* i *gros*. La comparació de les seves definicions ajuda a aclarir-la:

Gran ‘Que té unes mesures considerables, que excedeix la mida o el grau ordinaris, usuals, en dimensions superficials, de capacitat, quantitat, intensitat’. Potser aquest adjectiu està més relacionat amb superfície i espai.

La sala del davant és més gran que la del darrere / *Els obstacles a l'hora d'entrar van ser realment grans*.

Gros ‘Que té un volum considerable, que ultrapassa el volum ordinari’. Se'n fa un ús extensiu quan definim alguna cosa considerable per la quantitat, la intensitat, la gravetat, etc.

Té el cap molt gros / *Passar una pena molt grossa* / *Cinc dels grossos*.

2.3.4. Tractaments en la ficció dramàtica

El tractament formal modern es fa amb *vostè*, però l'ús del *vós* pot ser més adequat en narracions històriques i ambients rurals. Com que l'aparició de *vostè* es situa al segle XVI, no resultaria creïble aplicar-lo a obres ambientades abans d'aquesta data.

La diferenciació del tractament *vós* / *tu* recull les diferències entre superior / inferior, vell / jove, etc. *Vós* és també el tractament per a dirigir-se a reis i autoritats eclesiàstiques.

Els tractaments *tu* / *vostè* entre els personatges de la ficció dramàtica han de ser coherents. Això vol dir que sempre han de ser els mateixos al llarg de l'obra o bé que han de canviar de forma motivada en el moment adequat. Aquest és el cas de dues persones que es comencen a conèixer tractant-se de *vostè* i passen a tutejar-se quan arriben a un cert grau de confiança o bé el cas invers de qui canvia el *tu* pel *vostè* quan vol manifestar una distància. En el cas de les sèries és aconsellable fer-se un quadre de tractaments entre els personatges.

Activitat 1

Reconstruïu aquestes frases desplaçant a l'inici l'element subratllat.

1. Jo ja m'imaginava que aquest tarambana no vindria.
2. Els socorristes han trobat els cadàvers dels submarinistes a la platja de Llevant.
3. No em veig amb cor d'acabar tota aquesta feïnada.
4. La pobra dona ha quedat garratibada de l'ensurt que ha tingut.
5. Aquesta gent s'excita per no res.
6. Ara busca les causes en gent de fora.

Activitat 2

Transformeu les expressions nominals subratllades en expressions verbals.

1. Atesa la magnitud del conflicte, ara convé evitar la seva generalització.
2. Els usuaris demanen major concreció en les clàusules del contracte.
3. Es preveu la supressió de les barreres arquitectòniques en tots els vials del municipi.
4. Els sindicats fan un plantejament de la desconvocatòria de la vaga.
5. L'oposició fa una proposició de reestructuració de la regidoria d'Urbanisme.

Activitat 3

Convertiu aquestes frases passives en actives.

1. El cicle de música clàssica ha estat inaugurat amb gran aflluència de públic.
2. Es tracta d'una llei que ha estat imposada sense miraments.
3. Ha estat detingut per possessió d'armes.
4. Va ser proposada per una majoria del partit.
5. Les restes de l'avió han estat trobades entre la neu.
6. Els dos fugitius han estat vistos per la rodalia de Banyoles.
7. Les proves són contundents: el galió ha estat saquejat.

Activitat 4

Escriviu la realització oral d'aquestes combinacions de segona persona de singular d'imperatiu amb pronoms febles en la variant central.

1. permetre + me
2. empènyer + me
3. batre + les
4. bullir + me + ho
5. llegir + li
6. avorrir + te
7. plànyer + te

Activitat 5

Feu una recerca exhaustiva dels termes específics que inclouen els termes genèrics següents. Comenceu pels diccionaris de sinònims i després completeu la informació amb diccionaris generals. Indiqueu per a cada terme la definició específica i el registre d'ús adequat.

- 1) Els verbs genèrics *intentar*, *travessar* i *destruir*.
- 2) Els substantius que designen "fusta allargada i prima" (*pal*) i "seient" (*cadira*).

Solucionari

Activitat 1

1. Que no vindria, aquest tarambana, ja m'ho imaginava.
2. A la platja de Llevant els socorristes hi han trobat els cadàvers dels submarinistes.
3. Tota aquesta feinada no em veig amb cor d'acabar-la.
4. Ha quedat garratibada, la pobra dona, de l'ensurt que ha tingut.
5. Per no res s'excita, aquesta gent.
6. Ara les causes les busca en gent de fora.

Activitat 2

1. Atesa la magnitud del conflicte, ara convé evitar que es generalitzi.
2. Els usuaris demanen que es concretin més les clàusules del contracte.
3. Es preveu suprimir les barreres arquitectòniques en tots els vials del municipi.
4. Els sindicats es plantegen desconvocar la vaga.
5. L'oposició proposa reestructurar la regidoria d'Urbanisme.

Activitat 3

1. El cicle de música clàssica s'ha inaugurat amb gran afluència de públic.
2. Es tracta d'una llei que s'ha imposat sense miraments.
3. L'han detingut per possessió d'armes.
4. La va proposar per una majoria del partit.
5. Les restes de l'avió les han trobat (s'han trobat) entre la neu.
6. Han vist els dos fugitius per la rodalia de Banyoles.
7. Les proves són contundents. han saquejat el galió.

Activitat 4

1. permete'm
2. empenye'm
3. bate-les
4. bulle-m'ho
5. llegeixe-li
6. avorreixe't
7. planye't

3. Realització fonètica

Per a donar un exemple pràctic de com es poden tractar aquests problemes, exposarem les pautes de dicció que s'apliquen a Televisió de Catalunya, que, en alguns punts, no coincideixen amb la proposta de l'IEC i s'acosten més a l'ús dels parlants. Com totes les normes d'estil dels mitjans de comunicació, es tracta d'un model sotmès a revisió contínua i que no té el valor normatiu de la proposta de l'IEC.

Abans d'encetar aquesta relació exhaustiva, però, us presentem una relació dels signes de l'alfabet fonètic que hi hem utilitzat, amb exemples de la seva realització en català central.

a	pare, sofà
ɛ	terra, paciència
e	cantaré, vent
ə	cosa, riure, base
i	física, crisi
ɔ	arròs, porta
o	senyor, cançó
u	fum, natural, improvisar
j	noia, iot
w	cacauet, whisky
p	paper, cop, tub, cop alt, tub estret
b	bala, àmbit
t	taula, pot, fred, nord-americà
d	dona, poder
k	casa, sac, llarg
g	goma, angoixa
f	foc, afeblir, baf, molotov
v	afgà, tuf irrespirable
s	sal, cansar, antisocial, assemblea, cera, peça, feliç, descendent
z	zero, amazona, dotze, rosa, endinsar, enfonsar, trànsit, els homes, feliç amb ell
ks	taxi, explicar
gz	examen, oxigen
ʃ	xocolata, rauxa, punxa, caixa, peix
ʒ	jardí, ajudar, gener, règim, peix al forn

Lectura recomanada

Per a aprofundir en el coneixement de l'estàndard en totes les seves variants, llegiu-vos la **Proposta per a un estàndard oral de la llengua catalana I. Fonètica** de l'Institut d'Estudis Catalans. Secció Filològica. Barcelona, 1990.

tʃ	txec, cotxe, despatx, raig
dʒ	platja, metge, adjectiu, despatx obert, raig ample
l	líquid, mel, alegria
ʎ	llibre, colla, castell, el xicot
r	cara, preu, tros, gran
r	roca, arran, conreu, amor
m	mare, amable, fam
n	nen, ànec
ŋ	sang, roncar, tinc, cinc anys
ɲ	nyap, canya, any, un xicot

3.1. Vocalisme

El sistema vocàlic del català consta de vuit vocals tòniques ([a], [ɛ], [e], [i], [ɔ], [o], [u], [ə]; [ə] només en baleàric) i cinc més d'àtones ([ə], [i], [u], [e], [o]; [e] i [o] només en occidental).

3.1.1. Vocals soles

Les vocals tòniques no són igualment obertes segons el dialecte. Cal articular de forma oberta els sons de e i o oberts i de forma tancada els sons de e i o tancats, seguint el propi dialecte i fent atenció a les pronúncies marcades ortogràficament per l'accent. Especialment cal tenir en compte els accents diacrítics, que marquen la distinció entre dos significats diferents.

Ex.: bé / be; després / després; nèt / net.
dóna / dona; fóra / fora; ós / os.

Lectura recomanada

Per tenir una referència normativa de pronunciació, podeu utilitzar **Jordi Bruguera i Talleda** (1990). *Diccionari ortogràfic i de pronúncia*. Barcelona: Enciclopèdia Catalana.

Lectura recomanada

Pel que fa a la variant valenciana, podeu consultar **Toni Mollà** (1990). *La llengua dels mitjans de comunicació* (pàg. 83-101). Alzira: Edicions Bromera (Graella, 4). També us pot interessar **Josep Lacreu** (1990). *Manual d'ús de l'estàndard oral* (pàg. 23-54). València: Universitat de València (Educació Materials, 2).

1) En català central, alguns dels fonemes vocàlics àtons es neutralitzen, és a dir, perden els trets que els distingeixen.

Es pronuncien neutres les vocals a i e en posició no accentuadas (àtones): **en-**teniment, entesa.

Però, en els casos següents, s'admet també la pronunciació com a e tancada:

a) Escurçament de mots: **cabe**, **cine**, **telee**.

b) Estrangerismes, termes erudits i marques d'origen estranger: **càrtel**, **Mercedes-Benz**, **ofset**.

No es neutralitzen les vocals a i e àtones de mots o expressions llatines conservades en llenguatge culte: **alter** ego, **mea** culpa, **sine** die.

c) Prefixos acabats en e.

ante-: **antepenúltim**, **anteposar**, **antesala**.

vice-: **viceministre**, **vicepresident**, **vicerector**.

tele-: **telegrafia**, **telepatia**, **televisió**.

A pesar de l'ús, que ha desgastat alguns d'aquests compostos, com **telenotícies** i **televident**, en altres de més recents es pronuncia el prefix sense neutralitzar, com **telecompra**, **teleservei** i **teletext**.

2) Es pronuncien u en català oriental les o en posició no accentuada (àtones): **bonifaci**, **incoar**.

Però en els casos següents s'admet també la no neutralització:

a) Compostos amb o en síl·laba àtona: **aerodinàmic**, **catalanoparlant**, **històricoartístic**.

b) Alguns tecnicismes compostos: **cromosfera**, **cromosoma**, **cronhistòria**.

Però no es neutralitza mai en els compostos sintètics: **tornavís**.

c) Prefix **co**: **coassegurança**, **coautor**, **coproductor**.

d) Escurçament de mots: **foto**, **metro**, **moto**. Però: **àudio**, **pòlio**, **zoo** amb o.

e) Estrangerismes i termes erudits: **adagiò**, **caos**, **plàncton**.

No es neutralitza en expressions llatines cultes: **alter ego**, **de facto**, **ex professo**.

3) No és recomanable la caiguda de la vocal en usos formals: **barana**, **esperit**, **veritat**.

(Recordem, però, que **caragol** i **carabassa** tenen també les formes **cargol** i **carbassa**).

4) En la variant valenciana, el pronom **ho** té diverses realitzacions segons el lloc que ocupi respecte al verb:

[ew] / [u]: ho dic

[ew]: dis-m'ho

[w]: dir-li-ho

[o]: no cal dir-ho.

Lectura recomanada

Per a ampliar els coneixements sobre l'estàndard nord-occidental dels mitjans de comunicació orals podeu llegir **Joan Julià** (ed.) (2000). *Llengua i ús a les Terres de Ponent. Criteris i àmbits d'aplicació*. Lleida: Pagès Editors.

I també **Joan Julià i Muné, Sílvia Romero; Imma Creus** (2004). *El català nord-occidental. Descripció i orientacions ortoèpiques*. Lleida: Pagès Editors.

3.1.2. Vocals en contacte dins la paraula

La realització dels sons vocàlics en contacte dins una paraula es fa segons els casos.

1) grup ae

Pronunciat [æ]: aeròbic, graella, paeria.

2) grup ao

El grup format per la vocal final del prefix contra- més o àtona es pronuncia [əw]: contraofensiva, contraordenar.

3) grup ea

Pronunciat [ea] quan la a és tònica: cereal, lineal, teatre.

Pronunciat [eə] quan la a és àtona: alineament, nuclearització, teatral.

Però es pronuncia [eə] en uropea, com uropeu.

No s'admet afegir-hi una i antihiàtica: teatre, no teiatre.

4) grup ee

Pronunciat [eə] quan totes dues són àtones, sempre que la primera no formi part d'un prefix: àrees, pàncrees.

Quan la segona e és tònica, es pronuncia [æ] (beneeix, posseeix) o [æ] (creés).

Quan la primera e és tònica, es pronuncia [eə] (uropees, marees) o [eə] (crees).

5) vocal final dels prefixos re- i pre-

Si la segueix una e àtona es pronuncien totes dues vocals amb el so neutre: reelaborar, reelegir, preeminent, preestablir.

Si el prefix pre- és tònic la vocal final es pronuncia oberta: preanestèsia preescolar.

Si la segueix vocal altra que a o e, també és neutra la vocal del prefix: reimplantar, reimpressió, prehistòria, preocupació.

6) grup eo

La e, tant si la o és tònica com si és àtona, es pronuncia [e].

Si la o és tònica i oberta, el grup vocàlic es pronunciarà [eə]: apoteosi, geòleg; si és tancada, [eo]: camaleó.

Si la o és àtona, el grup vocàlic es pronunciarà [eu]: alvèol; o [əu]: geografia, meteorologia.

Però pronunciat [eo] en les paraules següents: estèreo, vídeo (no: vidèu). En els seus derivats es pot mantenir la combinació eo sense neutralitzar: videocas set, videoclub, videodisc.

El grup format per la vocal final dels prefixos pre-, re- i entre- més o àtona es pronuncia [əu]: preocupar, preordinació, reobertura, reorganitzar, entreobrir, entreoir.

Lectura recomanada

Gabriel Alomar i altres (1999). *La llengua catalana a Mallorca. Propostes per a l'ús públic*. Palma: Consell de Mallorca.

7) grup oe

Si la o és tònica, el grup vocàlic es pronuncia [œ]: **Cloe, rombòedre.**

Però s'hi sol fer neutralització [uə] quan la o no és tònica: **autoexigent, coetani, coexistent.**

8) grup io

En els compostos d' **àudio**, **polio**, **ràdio** i **socio**- se sol pronunciar [iu]: **audio-visual, poliomielític, radioactiu, socioeconòmic.**

El cultisme **àudio** es pronuncia, però, sense neutralitzar.

9) grup ou àton

És recomanable la pronúncia [ow] i no [ɔw]: **coure, ploura, roureda.**

10) hiat del grup format per consonant + i / u + vocal

La i i la u entre consonant i vocal no formen diftong, convé fer dues síl·labes: **associ-a-ci-ó, continu-ar, vi-atge.**

11) grup uo

El grup uo àton se sol pronunciar [uu]: **duodè, sumptuositat, voluptuositat.**

La o àtona del diftong uo sona com una u més o menys llarga: **quocient, quo-tidià, quodidianitat.**

El cultisme **duo** es pot pronunciar [uo].

12) grup ua

La a àtona del diftong ua s'ha de pronunciar: **quaranta** [kwarantə] / [kwaranta].

Cal evitar les pronúncies [kurantə] i [koranta]. Cal evitar certes reduccions: **qualitat** [kwəlitat] / [kwalitat] i no *calitat*.

3.1.3. Vocals en contacte en l'enllaç de paraules

És un error no fer els enllaços fònics genuïns (elisions) del català. De tota manera, en contextos emfàtics, pot ser justificable distingir les vocals: **Té mà'squerra / Té mà esquerra.**

1) Vocal tònica en contacte amb vocal neutra.

S'elideix la vocal neutra: **aquest'obra, onz'homes, un'hora** (en aquests casos, no és recomanable la distinció emfàtica).

2) Vocal àtona (no vocal neutra) en contacte amb vocal neutra.

Es pot elidir la vocal neutra: **carro'ntic.**

Però, si la segona vocal en contacte és una i o una u (o una o àtona), se sol fer diftong amb la vocal neutra: **aquella idea, que ho sap, una universitat.**

3) Dues vocals neutres en contacte.

Es fusionen en una de sola [ə]: **casa ensorrada, que el veus, torna a entrar.**
 Són pròpies del llenguatge col·loquial supressions com les següents: *ens'gués*
enviat, han'gafat, hi pot'ver, 'nar, 'nava, 'nem, per'llà, per'llò, per'quell, per'quest,
per'quí, per'vui, per'xò.

3.2. Consonantisme

Com hem dit en la presentació d'aquest apartat, si bé la descripció de les vacil·lacions més freqüents en l'articulació dels sons consonàntics vol ser exhaustiva, no s'hi segueix, però, la classificació tradicional. Hi hem exposat primer les vacil·lacions que afecten les consonants soles; després, les consonants en contacte tant dins la paraula com en l'enllaç de paraules. Hem començat pels sons amb més problemes de pronúncia i pels fenòmens de més incidència. Acabem l'exposició d'aquest apartat de realització fonètica amb un llistat per ordre alfabètic dels errors que se senten més en el mitjans de comunicació oral.

3.2.1. Consonants soles

1) essa sorda i essa sonora

S'ha de distingir clarament la essa sonora de la sorda: **casa / caça, els avis / els savis, noses / noces.**

a) Cal pronunciar amb essa sonora la s entre vocals i la z en qualsevol posició: **anàlisi, casos, decisió, protozou, zebra, zona.**

Cal pronunciar també sonora la z del grup tz: **analitzar** (no: *analisar*, malgrat **anàlisi**), **emfatitzar, indemnzar** (no: *indemniar*).

Però cal pronunciar només amb la essa sonora, ja que no porten cap t: **improvisació, improvisar** (no: *improvitar*), **matsació, matsar** (no: *matitar*).

En els parlars valencians és admissible, en canvi, aquesta pronúncia. Es realitza normalment [z], excepte els topònims i els numerals cardinals i derivats: **organizar**.

b) Cal pronunciar amb essa sorda el dígraf -ss-, la c davant e, i i la ç davant a, o, u: **abadçsa, decisió, etçètera.**

Cal pronunciar també sorda la s del grup ts: **potser, tsar, tse-tse.**

El grup sc és un sol so, essa sorda: **adolesçent, eçcissió, piçina.**

c) S'ha de mirar de pronunciar bé les paraules que tenen una essa sorda i una altra de sonora, tenint en compte que c i ss són sordes i que s intervocàlica i z són sonores.

sorda + sonora (c, s- o ss + s o z): **conçisió, dissuasiu, vicepresident.**

sonora + sorda (s o z + c o ss): **dosificacio, matsacio, zonacio.**

d) S'ha de pronunciar sonora la ɣ dels grups **-dins-**, **-fons-** i **trans-** seguits de vocal: **endinsar**, **enfonçar**, **trànsit**.

Notem la diferència de pronúncia: **transibèric** (essa sonora) / **transsiberià** (essa sorda).

e) **-asi**, **-esi**, **-isi** i **-osi**

En singular van sense essa final. La essa intervocàlica és sonora: **artrosi**, **oasi**, **tesi**.

Totes aquestes paraules tenen també flexió de plural: **artrosis**, **oasis**, **tesis**.

f) **-press-**, **-gress-** i **-miss-**

Cal pronunciar aquests grups amb essa sorda: **expressió**, **impressió**, **repressió**, **agressió**, **agressor**, **digressió**, **admissió**, **comissionista**, **dimissió**.

g) **-essa**

Cal pronunciar aquest grup amb essa sorda: **abadessa**, **duquessa**, **hostessa** (però amb ɣ sonora: **marquesa**, amb el sufix **-a**, i **princesa**).

h) Prefixos i compostos

Cal tenir en compte que a vegades trobem una sola essa entre vocals que s'ha de pronunciar sorda, ja que es tracta d'un mot compost: **açèpsia**, **entresol**, **Meteosat**.

A vegades sentim algunes d'aquestes paraules amb essa sonora, com és el cas de **chromosoma** o **dinosau**, pronunciació admissible al costat de la regular en ɣ sorda. Sempre es pronuncien amb essa sorda la resta dels compostos de **saure**: **ictiosaures**, **sinaptozaures**.

i) La ce

Un vici força estès consisteix a pronunciar en castellà les ç de totes les paraules no catalanes. Hem de vigilar a reservar el so castellà d'aquesta lletra per a les paraules castellanes exclusivament.

Per això, quan parlem de l'arquebisbe **Marcinkus**, dels cotxes **Citroën** o **Lancia**, del **Cibona**, hem de pronunciar **Marsinkus**, **Sitroën**, **Lànçia** (també: **Lantxa**), **Sibona**.

2) ge i jota

Cal pronunciar sonor i no sord el so de les lletres **g** i **j**: **ajut**, **gec**, **metges**, **mig alat**.

Observem la diferència de pronunciació amb: **eixut**, **xec**, **metxes**, **mig xalat**.

En català nord-occidental i en valencià, en posició inicial o darrere consonant, la **j** i la **g** poden tenir el so africacat: [dʒ]: **[dʒ]ove**, **men[dʒ]ar**. S'ha d'evitar l'ensordiment d'aquestes consonants: **[dʒ]endre** i no **[tʃ]endre**.

Remarques:

a) Hem de pronunciar amb j i no amb ɟ consonàntica les paraules amb els grups **-jecc-** i **-ject-**: **injecció**, **injectar**, **projectar**, **projecte**.

- b) Les paraules **jo** i **ja** es poden pronunciar amb **j** o bé amb **ï** consonàntica.
- c) S'ha d'evitar pronunciar **tx** en les combinacions **tj** i **tg**: **garat**g**e**, **personat**g**e**, **plat**j**a**, **rebut**j**os**.
- d) També cal evitar la pronunciació de **batet**j**os** per **bate**j**os** (com **bate**j**ar**), **rat**j**os** per **raj**os**** (com **raj**ar****) i **sondet**j**os** per **sonde**j**os** (com **sonde**j**ar**).
- e) Com hem dit en parlar de la lletra **c**, també hem de vigilar el so de les lletres **g** i **j**. No les hem de pronunciar en castellà. Quan parlem dels **GEO**, hem de pronunciar (amb la **g** de **gent**) **geo**.

3) **xeix**

Convé pronunciar la **xeix** sense l'africació **tx**: **pun**x**ar**, **xai** (no: **txai**), **xocolata**. Hem de distingir bé **xec** de **txec**.

En català nord-occidental i en valencià, la **xeix** pot sonar africada [tʃ]: [tʃ]ic, **pun[tʃ]ar**. En canvi, la **x** inicial es realitza com a fricativa en els topònims i antropònims: **Xàtiva**, **Xavier**.

La **ï** del dígraf **ix** no s'ha de pronunciar en català oriental. Per tant, el dígraf **ix** de **baix**a**** ha de sonar [ʃ], igual que les **x** de **xar**x**a**. Però en català occidental sí que es pronuncia la **ï**: [baj**ʃ**a].

Remarques:

- a) Cal pronunciar amb aquest so els mots següents: **bix**e**st**, **Xix**o**na** (no direm mai **txixona** ni **khikhona** a la castellana).
- b) En llenguatge formal s'ha de dir **seix**a**nta** en lloc de **xix**a**nta**.
- c) **Fit**x**at**g**e** i **la Garrot**x**a** sonen igual que **txec** i que **cot**x**e**. No les hem de sonoritzar impròpiament com si tinguessin una jota.
- d) La **x** darrere **ï** accentuada es pronuncia generalment **xeix**: **guib**x****, **haixib**x****, excepte en alguns cultismes, en què es pronuncia [ks].

4) **ics**

En les paraules que comencen per **ex-** i **inex-** seguit de vocal la **ics** es pronuncia sonora: **ex**a**cte**, **ex**e**rcit**, **ex**h**austi**u****, **inex**a**cte**, **inex**h**aurible**, **inex**o**rable**.

Són també sonores: **ox**i**gen**, **ox**i**genar**.

En els altres casos, la **ics** és sorda: **ax**i**oma**, **mar**x**isme**, **prox**e**net**a****.

Remarques:

- a) No és admissible l'assimilació vulgar en mots com **ex**e**rcit** (**etgèrcit**), **existèn**c**ia** (**eggistència**), **existir** (**etzistir**).

b) En llenguatge formal no és recomanable pronunciar la ics com una s: **ex-plicar, expressar, extreure**.

Però recordem que s'escriuen i es pronuncien amb s: **estendre, estrenger, es-trany**.

c) En alguns cultismes la x darrere i accentuada es pronuncia [ks]: **fix, prefix, prolix**.

5) ela

El català, com l'anglès, fa la l velaritzada, no dental (com en castellà o en francès): **actuall, mall, pall**.

No és admissible pronunciar ll la l inicial de mots cultes: *llingüista* per **lingüis-ta**, *lliteratura* per **literatura**, *llògic* per **lògic**.

En valencià, s'emmuideix en els registres informals la l de l'indefinit **altre** i de les seves formes flexives.

6) erra

Com que és difícil de sistematitzar les paraules en què la r final és muda, en català oriental i nord-occidental, i aquelles en què la r final es pronuncia, en diferenciem les més freqüents en dues llistes d'acord amb l'ús general.

r final muda: abassegadorr, altarr, amargorr, baixadorr, bestiarr, botiguerr, cantorr, carrabinerr, cellerr, centenarr, clauerr, colomarr, colorr, cridanerr, dinerr, dolorr, durr, escorxadorr, estenedorr, feinerr, fossarr, fredorr, fruiterarr, gallinerr, jardinerr, llavorr, llindarr, madurr, majorr, monestirr, negrorr, parer, peixaterr, penjadorr, pescadorr, pilarr, pintorr, primerr, professorr, quarterr, revisorr, sabaterr, sencerr, sensorr, tarongerr, tercermundista.

r final sensible: acerr, aferr, amorr, angularr, atzarr, basarr, candorr, carr, cigarr, consularr, desesperr, disparr, enterr, espectacularr, estuporr, exemplarr, farr, favorr, fervorr, furr, futurr, hangarr, horrorr, impurr, insularr, laborr, llarr, malabarr, menorr, merr, motorr, murr, obscurr, particularr, popularr, prematurr, purr, rancorr, rarr, rigorr, saborr, secularr, severr, solarr (de sol i de terreny), sor, sospirr, temorr, tenorr, tentacularr, terrorr, tirr, titularr, tresorr, tsarr, valorr, vampirr, vigorr.

Si l'adjectiu coincideix amb un infinitiu de la 1a. conjugació, la r final del verb és muda i la de l'adjectiu es pronuncia: auxiliar (verb) / auxiliar (adjectiu), circular (verb) / circular (adjectiu), regular (verb) / regular (adjectiu).

En la variant valenciana s'ha de pronunciar la r de totes les paraules. Hi ha poques excepcions: prendre i compostos, diners, tresor, ordre. Es produeix una vacil·lació a dimarts (dimats / dimars).

Remarques:

a) Convé pronunciar la r final d'alguns infinitius substantivats: **l'ésser, els és-sers, el poderr, els poders**.

També convé pronunciar la r de la locució **a pesar de**.

b) No se sol pronunciar, en canvi, la r primera dels mots **arbre** (però: **arbrat**, **arbratge**, **arbreda**), i **prendre** (i compostos: **aprendre**, **comprendre**, **repren-dre**).

c) És millor no pronunciar la r de l'adverbi **llavors**.

d) Algunes paraules que comencen amb r, si van precedides de prefix, no dupliquen la r gràficament, però sí que mantenen el so de la r múltiple: **arítmia**, **autoretrat**, **eradicar**.

e) No s'ha d'ometre la r de la primera síl·laba de les paraules **problema** i **programa**.

f) Es pronuncia la r en les paraules d'incorporació recent: **chador**, **mànager**, **màster**.

7) ella

Cal pronunciar aquest so clarament, tot distingint-lo de la i i de la j: **asselellat**, **genoll**, **palla**.

No és admissible el ieisme en llenguatge formal. En registres informals es permet de pronunciar la forma verbal **vull** com si s'escriuís **vui**.

8) hac

És muda, fora de la pronúncia figurada del riure (**ha**, **ha**) i d'algunes paraules estrangeres i estrangerismes (**hall**, **hawaià**, **hegelià**, **hippy**, **hitlerià**, **hobby**, **holding**, **housseinita**).

Cal pronunciar, però, sense aspiració (muda, per tant) la hac de la majoria de paraules estrangeres catalanitzades: l'**haixix**, l'**handbol**, l'**hoquei**.

D'altres mots estrangers, com **maharaja** o **maharajà** i **maharani** o **maharaní**, la poden fer aspirada o muda.

Aquesta aspiració ha de ser molt suau.

3.2.2. I i u consonàntiques

En general, ho són totes les que es troben entre vocals o a inici de mot, obrint síl·laba: **crèieu**, **ioga**, (el) **iot**, **cacauet**, **cauen**, **whisky**.

Però es pronuncia com a vocal la i dels mots següents: **ió** (l'**ió**), **ionització**, **hjalògraf** (l'**hjalògraf**).

No és admissible l'addició d'una i consonàntica en algunes paraules: *contribuents* per **contribuents**, *ideia* per **idea**, *produieix* per **produceix**.

3.2.3. Consonants en contacte dins la paraula

1) Quan una consonant entra en contacte amb una altra, és recomanable de fer una pronúncia clara de cada consonant. No és recomanable la supressió ni el canvi de cap consonant en l'ús formal.

És millor pronunciar amb tensió tots els sons en els casos següents:

-nn-: **connexió**, **ennuolar-se**, **innocu**.

-mm-: **commoció**, **immenjable**, **immoral**.

-dd-: **addició**, **drogoaddicció**, **drogoaddicte**.

-gg-: **suggeriment**, **suggerir**, **suggestiu**.

Aquesta pronúncia tensa pot alternar amb **sud-ge-ri-ment**, **sud-ge-rir**, **sud-ges-tiu**.

-cc- [ks]: **accepció**, **accelerar**, **sucedani**.

ps-: **psicoanàlisi**, **psicologia**, **psiquiatria**.

En contextos informals o espontanis s'emmudeix la p.

ins-, **cons-** seguits de consonant: **constitució**, **inscripció**, **instal·lació**.

trans-: **transferència**, **transvasament**.

transcendir i derivats: es pronuncia sense n.

Remarquem les formes: **trasplantament**, **traçtorn**, **traçtornar**.

-bs-, **-ds-**: **abstracte**, **substitució**, **adscripció**, **adscriure**.

Observem: **substracció**, però **soçtreure**.

-bt-: **subtileza**.

-rn, **-rns**: **govern**, **governns**; **hivern**, **hivernns**; **modern**, **modernns**.

-rt, **-rts**; **-rd**, **-rds**

En català central, es pot pronunciar diferentment els grups **-rt** i **-rd** en singular i en plural. En singular es pronuncien [rt] i en plural s'elideix la dental: **acord**, **acords**; **mort**, **morts**; **verd**, **verds**.

Observem: **nord-america**, **sud-oest**, **verd-i-negre** (amb t, no amb d).

-rp, **-rps**; **-rb**, **-rbs**; **-rc**, **-rcs**; **-rg** **-rgs**

Es pronuncien [rp] i [rk] en singular. Quan s'hi afegeix la s del plural no hi ha cap elisió: **serp**, **serps**; **corb**, **corbs**; **parc**, **parcs**; **amarg**, **amargs**.

-lc, -lt, -ld, -nt i -nd

En les formes verbals dels verbs en **-oldre**, la **c** del grup **-lc** no emmudeix mai: **absolc**, **dissolc**, **resolc**.

En els participis, la **t** del grup **-lt** se sol pronunciar en el singular: **absolt**, **dissolt**, **resolt**.

En el plural, la **t** del grup **-lt** s'emmuideix [ls]: **absolts**, **dissolts**, **resolts**.

És propi dels parlars orientals no pronunciar la **t** o la **d** darrere **l** i **n**: **independent**, **malalt**, **reverend**.

-sp, -st i -sc

També s'han de pronunciar clarament: **trist**, **basc**, **disc**.

En el plural, s'hi sol afegir una o àtona abans de la **s**: **tristos**, **bascos**, **discos**.

-ts-

El grup **ts**, en les poques paraules en què es presenta en posició inicial, s'ha de fer africacat: **tsar**, **tsarina**, **tsarista**.

2) **ela geminada**

En canvi, la **ela geminada** (l·l) es pot pronunciar com si fos una **l** simple en els termes més desgastats per l'ús freqüent, tal com es fa espontàniament: **col·lectiva**, **il·legal**, **til·la**.

En canvi, convé articular-la doble, sense exagerar-ne la pronúncia, en altres paraules menys desgastades: **cel·la**, **constel·lació**, **medul·lar**.

3) **alteració del so de la primera consonant**

En alguns grups consonàntics s'hi produeix una assimilació de la primera consonant a la segona, que pot produir una geminació. En altres casos hi ha un emmudiment o una geminació de la primera consonant.

Vegem els casos més importants i les articulacions recomanades:

a) En els grups consonàntics següents es pot produir una geminació per assimilació de la primera consonant a la segona:

-tl- [ll]: **atlàntic**, **atleta**. (També es diu: **at·làntic**, **at·leta**).

-tll- [əə]: **batlle**, **butlletí**, **espatlla**, **ratlla**.

-tm-, **-dm-** [mm]: **admetre**, **administrar**, **admirar**, **aritmètica**, **atmosfera**, **setmana**, **setmanari**. (També es diu: **ad·metre**, **ad·ministrar**, **ad·mirar**, **at·mosfera**).

-bm-, **-pm-** [mm]: **capmàs**, **capmoix**, **submarí**, **submergir**, **subministrar**. (També es diu: **cap·moix**, **sub·marí**, **sub·mergir**, **sub·ministrar**).

-tn- [nn]: **cotna**, **ètnia**, **etnocentrisme**. (També es diu: **cot·na**, **èt·nia**, **et·no-centrisme**).

-tb- [bb]: **futbol**.

b) Es pot produir també una assimilació sense arribar a geminació:

-bn-, **-pn-** [mn]: **abnegació**, **hipnosi**.

-gn-, **-cn-** [ɲn]: **acne**, **sagnar**, **tècnic**.

En els mots cultes també es poden pronunciar [gn]: **agnosi**, **cognitiu**.

-gm-. En els mots cultes es pot pronunciar [gm]: **augmentar**, **fragment**, **segment**.

c) La **p** del grup **pn-** en posició inicial és muda: **pneumàtic**, **pneumònia**.

d) La **s** davant **r** s'assimila a la **r**: **israelià**.

e) La primera consonant dels grups **bl** i **gl** es pronuncia doble en els parlars orientals quan va darrere de vocal:

-bl- [bb]: **amable**, **moble**, **publicació**.

Però no gemina: **problema**.

-gl- [gg]: **regla**, **segle**.

Aquests dos grups fan **bl** i **gl** en català occidental. Per tant, **poble** es pot pronunciar po[bb]e o po[β]e, segons el locutor, però mai [pl] ni [pp]. **Segle** pot sonar se[gg]e o se[ʎ]e, però mai se[kl]e ni se[kkl]e.

4) Altres grups amb ema

La **p** i la **b** dels grups **-mp** i **-mb** són mudes: **camp**, **tomb**.

En els grups **-mpm-**, **-mpt-** i **-mpc-** la **m** sona **m** i no **n** i la **p** és muda: **assumpt**, **Campmany**, **presumpt**.

En els grups **-mn-**, **-mt-**, **-mr-** i **-ms-** la **m** sona **m** i no **n**: **condemna**, **imprensa**, **premsa**, **somriure**.

La **m** final del prefix **circum-** ha de sonar **m**: **circumstància**, **circumscriure**, **circumval·lació**.

3.2.4. Consonants en contacte amb altres sons en l'enllaç de paraules

1) Sensibilitzacions

En alguns dialectes els sons consonàntics finals d'algunes paraules es realitzen en determinades posicions.

a) amb

Cal pronunciar la b davant d'una paraula començada per vocal: **amb** ell, **amb** ironia, **amb** oli.

b) aquest

Convé pronunciar la s davant un nom o adjectiu que comença per vocal especialment si és tònica: **aquest** acte, **aquest** any, **aquest** home.

Però no: **aquest** noi.

S'estén impròpiament la pronúncia d'aquesta s quan **aquest** és pronom: **aquest** afegia, **aquest** és, **aquest** ha dit.

En femení, ha de sonar la s: **aquesta** és bona.

c) sant

Cal pronunciar la t si va seguida de vocal: **Sant** Anastasi, **Sant** Andreu, **Sant** Antoni.

Fixem-nos, però, que en el cas de **Sant** Adalbert, **Sant** Eucarpi, **Sant** Ildefons, etc. aquesta t moltes vegades no es pronuncia perquè el nom no té tanta tradició o divulgació.

d) cent

Cal pronunciar la t davant els mots **anys**, **homes** i **hores**: **cent** anys, **cent** homes, **cent** hores.

Però sol ser muda en els altres casos: **cent** aviadors, **cent** onze, **cent** ovelles.

e) vint

Cal pronunciar la t davant les paraules **anys**, **homes** i **hores** i en els numerals cardinals i ordinals: **vint** anys, **vint** homes, **vint** hores, **vint-i-dos**, **vint-i-quatrena**.

Però sol ser muda en els altres casos: **vint** aviadors, **vint** ovelles.

f) -r dels infinitius i -t dels gerundis

S'ha de pronunciar la r dels infinitius si duen un pronom feble darrere: **anar**-hi, **dur**-lo, **sentir**-la.

S'ha de pronunciar la t dels gerundis seguits dels pronoms **hi** i **ho**: **agafant**-ho, **jugant**-hi, **veient**-ho.

g) Ultracorreccions

No s'han de sensibilitzar, però, altres casos de t final: **Alt** Empordà, **de dalt** a baix (però: **dalt**abaix), **pont** aeri, **quant** a l'estat.

2) Sonoritzacions

Algunes consonants sordes en posició final se sonoritzen quan van seguides de vocal.

a) [s] > [z]

La s i la ç finals davant d'una paraula que comença per vocal es pronuncien sonores: **els Estats Units, els homes, fins ara, mordaç amb ells.**

Vegeu les oposicions següents: **els astres / els sastres; els ous / els sous; les alces / les salses**

b) [ʃ] > [ʒ] i [tʃ] > [dʒ]

Davant vocal també són sonores: **baix i dalt, calaix obert, despatx obert, vaig a casa.**

c) [f] > [v]

La f final de paraula davant vocal també és sonora: **tuf irrespirable.**

3) Ensordiments

Es produeix el fenomen contrari a la sonorització en els casos següents:

a) [b] > [p], [d] > [t] i [g] > [k]

Les b, d i g finals de paraula seguides de vocal es pronuncien sordes: **adobu industrial, cubu immens, tubu estret, fredu i calent, Madrid i Londres, demagog idealista, magu ideal, psicòleg erudit.**

Remarques:

Les b i d finals del primer terme dels compostos es pronuncien p i t: **nord-ame-ricà, subaquàtic, sud-africà.**

b) [v] > [f]

A fi de mot o davant de consonant sorda la v es pronuncia f: **baf que desprèn, molotov.**

4) Palatalitzacions

Algunes consonants s'assimilen a la palatal que els segueix.

La n i la l s'assimilen a la palatal que els segueix. Perden el seu punt d'articulació i es palatalitzen.

a) [n] > [ɲ]

La n acosta el seu punt d'articulació a la ɲ, si va seguida d'un so palatal:

n + g, j: **bon gironí**

n + ll: **en lloc de**

n + ny: **un nyap**

n + x: **un xai.**

b) [l] >[ʎ]

La l acostava també el punt d'articulació a la ll, seguida d'una palatal:

l + g, j: **el genoll**

l + ll: **el llapis**

l + ny: **el nyap**

l + x: **el xàfec**.

5) Assimilacions

En l'enllaç de paraules també hi pot haver assimilacions.

a) La c i la g finals després d'una n s'assimilen a la n [ɲ].

Modifiquen el so de la c i de la g finals davant vocal, no es pronuncien pas [nk]:

cinc homes, sang i fetge, vinc amb tu.

Amb tot, **cinc** té tendència a fer sentir la [k] davant **homes**, **anys** i **hores**:

ci[\k]anys, ci[\k]homes, ci[\k]hores.

En valencià, mallorquí i menorquí, sona sempre.

b) La s davant r o x se sol assimilar a la r o a la x: **bons records, dues rodes, els xecs.**

3.2.5. Consonant de reforç

No és recomanable, en el llenguatge formal, la pronunciació de sons epentètics.

Cal evitar la pronúncia d'una t després del relatiu **on**: **on t era, on t es poden, on t hi ha.**

No és admissible la t que se sent al final d'algunes paraules amb r sensible: **cart** per **car**, **cortt** per **cor**, **martt** per **mar**.

Convé evitar la t final que dialectalment s'afegeix a paraules com ara: **api**, **col·legi**, **premi**.

3.3. Accentuació

El sistema d'accentuació català és binari; en els mots llargs, a part de l'accent principal, hi ha un accent secundari cada dues síl·labes, fins a la vocal tònica. En canvi, després de la vocal tònica, totes les vocals han de ser àtones: **descatalanitzar**, **Generalitatat**.

3.3.1. Accentuació dels compostos

En general, els compostos conserven les dues vocals tòniques, encara que, dels dos accents originals, el segon sigui el principal: **benestar**, **portaveu**, **set-cents**.

Mantenen també dos accents:

1) Els adverbis en **-ment**: **alegrement**, **expressament**, **solament**.

2) Les paraules compostes amb prefixos tònic: **codirector** (però: **coexistir**, **cohabitar**), **contraatacar**, **expresident**, **polisportiu**, **sobrevolar**.

Hi ha altres compostos en què o bé el prefix sempre ha estat àton o bé el primer element s'ha desgastat. Tenen, per tant, una sola síl·laba tònica: **anormal**, **desdir**, **esclar** forma col·loquial), **perque** (mai amb vocal neutra), **potser**, **previsio**, **tothom**.

3.3.2. Desplaçament incorrecte de l'accent

1) S'ha de pronunciar tònica la **i** de l'arrel dels verbs acabats en **-iar** a les tres persones del singular i a la tercera del plural dels temps següents: present d'indicatiu, present de subjuntiu i imperatiu.

Present d'indicatiu: **canvia**, **estudio**, **renuncien**

Present de subjuntiu: **canvii**, **estudii**, **renunciin**

Imperatiu: **canviin**, **estudia**, **renuncia**.

2) No s'ha de desplaçar tampoc l'accent de cultismes, tecnicismes, estrangerismes, topònims, antropònims, etc.

Són paraules agudes: **futbol**, **iber**, **mil·ligrams**.

Són paraules planes: **atmosfera**, **medul·la**, **tèxtil**.

Són paraules esdrúixoles: **èczema**, **olimpiada**, **periode**.

3.4. Pronúncia de sigles i acrònims

Hi ha sigles que es pronuncien lletra per lletra i sigles (acrònims) que es pronuncien com si fossin una sola paraula, perquè la distribució de les inicials ho permet.

1) Les sigles que formin una paraula pronunciable en català, es poden pronunciar d'aquesta forma: **COI**, **COOB**, **Front POLISARIO**, **Talgo**, **PSOE**, **PSUC**, **UEFA**.

Es poden neutralitzar o no les vocals a, e i o en posició àtona dels acrònims: **Banesto**, **Benelux**, **Enher**, **Ice**, **Interpol**, **Lode**, **Otan**, **Renfe**, **Termcat**, **Unesco**.

Cal neutralitzar-les, en canvi, quan els acrònims han perdut el seu caràcter inicial i s'han convertit en un mot clarament lexicalitzat: **làser**.

2) A l'hora de lletrejar sigles, s'han de pronunciar correctament el nom de les lletres: **BMW** (be-ema-be), **TGV** (te-ge-be), **VHS** (be-hac-essa).

a) S'han de neutralitzar les a o les e àtones, però no les tòniques: **FM** (efa-ema), **IRPF** (i-erra-pe-efa), **RFA** (erra-efa-a).

b) Conservem clarament forta la o de **K.O.**

c) Un vici força estès consisteix a pronunciar en castellà les c de les sigles i els acrònims i en general de totes les paraules no catalanes. Quan parlem de l'**IPC**, de la **CEE**, del **PSC** o del **PCC**, hem de pronunciar i-pe-se, se-e-e, pe-essa-se i pe-se-se.

d) Com hem dit en parlar de la lletra c, també hem de vigilar el so de les lletres g i j. No les hem de pronunciar en castellà. Quan parlem de la **UGT**, del **TGV**, del **KGB** o dels **GEO**, hem de pronunciar u-ge-te (amb la g de **gent**), te-ge-ve, ca-ge-be i geo.

e) Les sigles de les cadenes nord-americanes **ABC**, **CBS** i **CNN** i de l'anglesa **BBC** o d'altres no s'han de pronunciar a l'anglesa sinó a la catalana: **ABC** (a-be-se), **CBS** (se-be-essa), **CNN** (se-ena-ena), **BBC** (be-be-se).

3) Hi ha sigles que no solen dir-se. L'expressió a què corresponen se sol dir sencera: **ERC** (**Esquerra Republicana de Catalunya** o **Esquerra**), **CCOO** (comissions obreres).

3.5. Errors més freqüents en llenguatge oral

Acabem aquest apartat de realització fonètica amb una relació d'errors diversos pel que fa al català central, la majoria dels quals ja hem anat comentant:

INCORRECTE	CORRECTE
<i>abzolut</i>	absolut
<i>acelerar</i>	accelerar
<i>acceptar</i>	acceptar
<i>adherent</i>	adherent
<i>adherir</i>	adherir

INCORRECTE	CORRECTE
<i>addhesió</i>	adhesió
<i>addhesiu</i>	adhesiu
<i>adecua (a-de-cu-a)</i>	adequa (a-dé-qua)
<i>adecuïn (a-de-cu-ïn)</i>	adeqüin (a-dé-qüin)
<i>afrodisiacs</i>	afrodisíacs
<i>aiga</i>	aigua
<i>alcohol</i>	alcohol (al-cu-ol)
<i>alcolitzat</i>	alcoholitzat (al-cu-u-lit-zat)
<i>apoplèxia</i>	apoplexia
<i>aquet acte</i>	aquest acte
<i>aquet any</i>	aquest any
<i>aquet home</i>	aquest home
<i>ària (hectària)</i>	àrea (hectàrea)
<i>arrassar</i>	arrasar
<i>a travers</i>	a través
<i>atre</i>	altre
<i>cantitat</i>	quantitat
<i>cargar</i>	carregar
<i>cenzura</i>	censura
<i>ciutatans</i>	ciudadans
<i>classe (e)</i>	classe (neutra, en català oriental)
<i>cloises</i>	cloïsses
<i>col·legit</i>	col·legi
<i>construeixi</i>	construeixi
<i>contribuents</i>	contribuents
<i>corretgir</i>	corregir
<i>descargar</i>	descarregar
<i>desisió, desició, decició</i>	decisió
<i>desmonta</i>	desmunta
<i>dícidir</i>	decidir
<i>dopple</i>	doble (dobble, doble)
<i>enginier</i>	enginyer
<i>esplicar</i>	explicar
<i>esposar</i>	exposar
<i>excloia</i>	excloïa
<i>expoliar</i>	espoliar
<i>extendre</i>	estendre
<i>extranger</i>	estranger

INCORRECTE	CORRECTE
<i>extrany</i>	estrany
<i>fase (e)</i>	fase (neutra, en català oriental)
<i>financiar</i>	finançar
<i>fútbol</i>	futbol
<i>gover</i>	govern
<i>hemiplègia</i>	hemiplegia
<i>hiver</i>	hivern
<i>ideia</i>	idea
<i>impideix</i>	impedeix
<i>impressos</i>	impresos
<i>inagurar</i>	inaugurar
<i>incloia</i>	incloïa
<i>individu</i>	individu
<i>inflacció</i>	inflació
<i>ingenier</i>	enginyer
<i>invalidès</i>	invalidesa
<i>ja gent</i>	hi ha gent
<i>litro</i>	litre
<i>llingüista</i>	lingüista
<i>llogicament</i>	lògicament
<i>metereologia</i>	meteorologia
<i>metxe</i>	metge
<i>micròfen</i>	micròfon
<i>misió</i>	missió
<i>mitat</i>	meitat
<i>moïment</i>	moviment
<i>mopple</i>	moble (mobble, moble)
<i>neutralizar</i>	neutralitzar
<i>nouranta</i>	noranta
<i>on t és</i>	on és
<i>otorga</i>	atorga
<i>periode</i>	període
<i>platxa</i>	platja
<i>pograma</i>	programa
<i>policíac</i>	policíac
<i>popple</i>	poble (pobble, poble)
<i>poposta</i>	proposta
<i>premit</i>	premi

INCORRECTE	CORRECTE
<i>prespectiva</i>	perspectiva
<i>presió</i>	pressió
<i>pressupuestar</i>	pressupostar
<i>proiecte</i>	projecte
<i>quansevol</i>	qualsevol
<i>quiròfon</i>	quiròfan
<i>radere</i>	darrere
<i>real (rei)</i>	reial
<i>reccla, reccle</i>	regla, regle (reggla, reggle, regla, regle)
<i>refrendar</i>	referendar
<i>reine</i>	regne
<i>relligió</i>	religió
<i>rite</i>	ritu
<i>seccele</i>	segle (seggle, segle)
<i>sellejar</i>	segellar
<i>sugerir</i>	suggerir
<i>telèfen, telèfeno</i>	telèfon
<i>transplantament</i>	trasplantament
<i>transplantar</i>	trasplantar
<i>tro (reial)</i>	tron (reial)
<i>vem, veu</i>	vam, vau
<i>vidèu</i>	vídeo
<i>vint-i-uè, vint-i-uena</i>	vint-i-unè, vint-i-unena
<i>xixanta</i>	seixanta

Activitat 6

Escolteu les notícies següents i la presentació d'un programa, que us presentem correctament escrites, però que hem gravat amb deficiències en el vocalisme, el consonantisme i l'accentuació. Marqueu en els textos totes les irregularitats que trobeu en la gravació.

Text 1

Després de l'acord, aquest matí, els participants en la conferència d'Oslo han adoptat definitivament el text del tractat que prohibeix les mines antipersona.

L'històric tractat que s'ha de firmar a Ottawa –al Canadà– el tres i quatre de desembre té una vocació fonamentalment humanitària i està destinat a impedir que s'utilitzin, emmagatzemin, produeixin i vinguin mines antipersona i a destruir les existents.

L'eufòria dels representants de les ONG, que han lluitat per aquesta prohibició, ha quedat enfosquida per l'anunci dels Estats Units de no adherir-s'hi per raons de seguretat. D'altres països, com la Xina, Rússia, l'Índia i l'Iraq (que produeixen mines), o fins i tot Israel, podrien acabar també sense firmar el tractat.

Ahir, el representant nord-americà es va retirar de la Conferència i el president Bill Clinton –molt pressionat pel Pentàgon– va deixar clar que lamenta no poder firmar. Washington, que en principi s'oposava al tractat, havia manifestat, al capdavant, la seva disposició a donar-li suport si hi havia una moratòria de nou anys per a l'entrada en vigor, no es prohibien les anomenades mines intel·ligents, i que, en cas de guerra, fossin autoritzats a abandonar els seus compromisos. Clinton va dir textualment que –com en el cas de la frontera minada entre les dues Corees– no posaria en perill la vida de cap soldat. Les mines antipersona provoquen cada any la mort de vint-i-sis mil persones i greus mutilacions. La majoria dels afectats són civils, i mentre que una mina té un cost d'unes cinc-centes pessetes, retirar el mateix artefacte –amb un evident risc– supera les cent vint mil.

Text 2

Es van conèixer en un festival de cine a França el 98, es van prometre per Cap d'Any del 99, i s'han casat ara, concretament ahir, a Nova York, tres mesos després de néixer el seu fill Dylan. Com a parella de cine i d'història de pel·lícula milionària, Michael Douglas, 56 anys, i Catherine Zeta-Jones, de 31, han tingut un casament d'altura. Almenys pel que diuen les xifres. D'un a dos milions de dòlars ha costat l'enllaç, amb festa prèvia la nit anterior, amb les úniques imatges que s'han vist fins ara de la parella, la família i els convidats, més de 300. De la cerimònia privada no se n'ha vist res. Contractes obliguen. La parella ha venut l'exclusiva a un magazín britànic i sembla que així cobrirà una part important de les despeses d'un convit de gala, amb assistents com Dany de Vito, James Woods, Goldie Hawn, Oliver Stone, Kofi Annan i Art Garfunkel, és a dir, actors, directors, polítics i músics. El fred del vespre novaiorquès no va impedir que el públic que omplia els voltants de l'hotel Plaza pogués veure vestits amb escots pronunciats i famosos en general.

El vestit de la núvia ha costat prop de 50 milions de pessetes, i tot són xifres milionàries per al matrimoni entre l'actor d'Instint bàsic" i l'actriu de "La trampa", fins i tot quan es parla del contracte, que es diu que també han firmat per si arribés el divorci.

Text 3

Aquest senyor, que participava aquesta setmana en unes jornades organitzades per l'Associació Patronal Sanitària, es diu Dominique Taddéi. És assessor del primer ministre francès i un dels principals ideòlegs de les 35 hores a França.

Com a pare de la criatura, se'l veu satisfet pels efectes d'aquesta mesura. Però, sobretot, perquè no s'han complert les previsions catastrofistes que asseguraven que es podia crear ocupació, però a costa d'un augment dels costos de producció i la pèrdua de competitivitat dels productes francesos. Segons Taddéi, el balanç és el contrari: s'ha creat més ocupació que mai, l'economia francesa ha crescut més que la de la majoria de països i, a més, la inflació és la segona més baixa d'Europa.

INSERT

Segons xifres oficials, gràcies a la jornada de 35 hores s'han creat directament o s'han pogut mantenir 230.000 llocs de treball. I això que només s'aplica a la meitat de les empreses, de manera que es preveu que el 2002, quan s'hagi generalitzat, la xifra podria arribar als 400.000.

L'optimisme econòmic francès el certificava aquesta setmana a Barcelona l'exministre Dominique Strauss-Kahn.INSERT

L'última dada positiva de l'economia francesa ha estat la de la inflació, que ha tingut un resultat negatiu el mes de novembre, just a la inversa que a Espanya.

Text 4

Sobre el reiterat missatge de prosperitat futura de les paraules de Bill Clinton es projecta l'ombra de l'herència de la guerra. L'agent taronja, un defoliant tòxic utilitzat en grans quantitats per l'exèrcit nord-americà per privar el Vietcong del seu escut selvàtic, va afectar, segones les autoritats de Hanoi, un milió i mig de persones i és el responsable de càncers, desordres neurològics i malformacions congènites que han afectat entre 100 i 150 mil vietnamites.

Els casos es concentren en les zones on es van escampar els 72 milions de litres d'agent taronja llançats durant el conflicte. Uns quaranta nens i nenes són tractats a l'Hospital de la Maternitat Tu Du de Ho Chi Minh, l'antiga capital del Sud.

INSERT

Però Washington, que ha compensat els seus veterans afectats per aquest agent cancerigen, no té intenció de col·laborar en la neteja de les àrees contaminades perquè –diu– el lligam no està plenament demostrat.

Per alguns veterans nord-americans, però, no hi ha dubtes. Tom Joyce, en contacte amb l'agent taronja durant la guerra, va desenvolupar una malaltia degenerativa en els 70, i el seu fill va néixer amb espina bífida, un mal associat als efectes d'aquest agent químic.

INSERT

Joyce vol impulsar, amb diners nord-americans, la construcció d'un hospital en un dels punts més castigats amb el defoliant. Però, de moment, res no indica que les paraules de Clinton, redimir el passat amb un pròsper futur, hagin de finançar aquesta iniciativa.

Text 5

El Minyons de Terrassa han obert plaça amb el tres de deu amb folre i manilles. Es tracta d'un castell que només ells han descarregat al llarg de la història i que avui haurien pogut repetir. Ho ha impedit algun problema en el pis de setens. Finalment, just quan l'enxaneta ha fet l'aleta, l'estructura s'ha trencat.

En la segona ronda han tirat el dos de nou amb folre i manilles. El castell no aparentava problemes, però en tenia en una de les rengles i per això ha caigut poc després de carregar-se.

Els Minyons han descarregat sense ensurts el quatre de nou amb folre i el pilar de sis. Els barcelonins ja havien provat sense èxit el tres de nou per la Mercè. L'intent d'avui ha anat molt millor i l'han pogut carregar. Després el pom de dalt ha saltat i ha caigut el castell. Una caiguda dolenta que ha condicionat la resta de l'actuació.

En dues ocasions han hagut de desmuntar el quatre de vuit perquè el petitísim acotxadador s'ha fet enrere i han acabat carregant el dos de vuit amb folre.

Per la seva banda, els Capgrossos de Mataró han descarregat amb gran seguretat el dos de vuit amb folre, el tres de vuit i el quatre de vuit.

Text 6

Ara fa dos anys de l'última Assemblea Nacional d'Iniciativa per Catalunya-Verds. Aleshores, Rafael Ribó va ser reelegit, amb una àmplia majoria, president de la formació, que en aquell congrés es va definir com a ecosocialista i va incorporar la marca Verds a la seva denominació.

La cinquena Assemblea pretenia tancar, definitivament, les cicatrius d'una etapa marcada per la ruptura amb Esquerra Unida, el setembre de 1997. Julio Anguita va trencar les relacions amb Iniciativa a causa, principalment, del seu rebuig a l'aposta de Ribó de construir alternatives progressistes amb altres forces d'esquerra. D'aquesta manera, les dues federacions posaven fi a 10 anys d'una col·laboració que es remuntava al 1936, amb el pacte firmat pel Partit Comunista d'Espanya i el PSUC.

La ruptura es visualitza al Congrés, on els diputats d'Iniciativa Joan Saura i Mercè Riva-dulla són expulsats del grup parlamentari d'Esquerra Unida i passen al grup mixt.

Però el trencament té altres conseqüències per a Iniciativa: l'escissió del sector anguitista, encapçalat per Antoni Lucchetti, que, juntament amb el PCC, el Partit Comunista de Catalunya, constitueix el referent d'Esquerra Unida a Catalunya, Esquerra Unida i Alternativa.

Precisament, el PCC és fruit d'una altra escissió, la que va patir el PSUC l'any 1982 durant un congrés molt complicat que va dividir el partit internament. El 1987 es constituïa Iniciativa per Catalunya com una federació de partits d'esquerra, i el PCC també s'hi va afegir, però dos anys més tard l'abandonava.

Amb la sisena Assemblea Nacional d'aquest cap de setmana, Iniciativa-Verds comença un nou cicle liderat per Joan Saura amb l'objectiu d'enfortir la coalició després de la davallada de vots provocada per la ruptura amb Esquerra Unida. Iniciativa vol arribar als 500 mil votants amb l'etiqueta d'esquerra radical, social, feminista, ecologista i nacional. I amb aquest electorat pretén consolidar un espai propi a l'esquerra del PSC, sense renunciar a la construcció d'una alternativa de progrés a Catalunya que no es limiti, només, a un acord entre partits.

Text 7

La Reial Societat ha guanyat per 4 a 1 el Numància. El primer gol local l'ha marcat De Paula, en rematar un córner en el minut 2. En el 18, els bascos han aconseguit el seu segon gol, en un altre córner. Aquesta vegada el goleador ha estat Idiákez. La Reial Societat, que no guanyava a Anoeta des del 16 d'abril, ha deixat sentenciat el partit en el minut 30, amb el 3 a 0 que ha marcat el lituà Jankauskas. En el minut 53, tot just després que De Pedro fos substituït per Gabilondo, Ojeda ha marcat el gol del Numància aprofitant que els jugadors de la Reial Societat s'havien distret una mica. El 4 a 1 definitiu l'ha marcat Jankauskas, en el minut 83. El davanter lituà ja ha fet cinc gols en aquesta lliga. Primera victòria de la temporada a Anoeta dels homes que entrena Periko Alonso.

El Rayo ha guanyat a Vallecas el Màlaga, i també ha marcat 4 gols. El primer l'ha fet Bolo, i també en una rematada de córner al cap de dos minuts de joc. Zarate ha empatat el partit per al Màlaga en el llançament d'una falta directa des de la frontal de l'àrea. El Rayo s'ha tornat a avançar en el minut 37. Lopetegi posa la pilota en joc a la porteria local, la defensa andalusa no està encertada i Bolic marca el 2 a 1. El 3 a 1 també ha tingut l'ajuda de la defensa del Màlaga. Una centrada de Mauro, i Bravo, intentant rebutjar la pilota, la introdueix a la seva porteria. Era el minut 78. Ja en el temps de descompte, Bartlet ha situat el 4 a 1 en el marcador. I quan tothom ja donava per definitiu el resultat, Agostinho ha marcat el segon gol del Màlaga. Passaven més de dos minuts del temps reglamentari.

Text 8

Hola, bona nit. Tres robatoris diaris de mitjana s'han registrat durant aquest any a les autopistes catalanes. La majoria a turistes europeus, que van ser enganyats per una banda, que la policia ha batejat amb el nom de "la banda dels peruans". L'allau de casos ha fet que aquest estiu diversos diaris europeus hagin parlat del tema, com ara el "The Sunday Times" de Londres, advertint del perill de circular per les autopistes catalanes. El programa ha seguit durant algunes setmanes els controls que es fan a les autopistes i les tàctiques dels nous bandolers, que es dediquen a buidar els cotxes. Des d'aquesta primavera funciona "L'operació Andino" amb l'objectiu d'aturar l'onada de robatoris, que s'han anat fent més sofisticats. Precisament aquesta setmana eren detinguts peruans que, un cop portats al jutjat, van ser deixats novament en llibertat.

4. Recursos lingüístics específics

Després d'haver vist com es fa la preparació del text escrit per a ser llegit o interpretat i d'haver examinat les particularitats que presenta la realització oral, ens aturarem en la descripció de tres recursos lingüístics específics abans de passar a la pràctica de revisió en els diversos gèneres audiovisuals.

En aquest capítol desenvoluparem uns materials lingüístics que representen un suport important a la feina de revisió i assessorament. D'una banda, concretarem algunes característiques de la llengua col·loquial i de les formes conversacionals més habituals del català que ens ajudaran a donar vivesa als diàlegs i als gèneres més informals com ara l'entreteniment en forma de magazín. De l'altra, donarem una orientació per a aprofundir en l'ús dels diccionaris.

4.1. Llengua col·loquial

Segons Lluís Payrató “la llengua col·loquial és una modalitat lingüística oral i informal”. Encara que el seu estudi sigui incipient, se'n poden caracteritzar alguns aspectes.

1) Ordre sintàctic

L'ordre S+V+O s'altera segons les necessitats expressives i dóna lloc a la tematització o focalització d'un element de l'oració que no sempre requereix un pronom feble: *Tot això que m'has dit, faré veure que no ho he sentit*, però també *A París, vull anar* i *No has de ser sempre el primer, tu*.

Altres variants més específiques d'aquest mecanisme que influeixen en l'ús del pronom són:

- Anticipació d'elements: *Totes aquestes ximpleries, les ha tret del seu pare. Ara, les culpes, les dóna a la dona.*
- Desplaçament del complement indirecte emfatitzant-lo amb un pronom fort: *Tu, el que et passa és que ets tu. Jo, em sembla que m'he equivocat.*

2) El relatiu

Els relatius compostos **el qual, la qual, els quals, les quals** es resolen amb **que** i, si cal, algun possessiu o pronom feble: *És una dona que li agrada lluir / És un home que el seu pare és metge.*

3) Article personal

Els noms propis van acompanyats d'un article que és *en, el, l'* per als masculins i *la, l'* per als femenins: *L'Enric i la Maria han sortit amb en Jaume i l'Helena.*

Lectures complementàries

Una bona iniciació a les característiques de la llengua col·loquial i, a més, referida al català, és l'obra **Lluís Payrató** (1988). *Català col·loquial. Aspectes de l'ús corrent de la llengua catalana*. València. Universitat de València.

També podeu consultar: **Grup Flaix** (2009). *Diccionari del català col·loquial: dubtes davant del micròfon*. Barcelona: Enciclopèdia Catalana.

4) Elisió del complement directe després d'imperatiu

S'observa en situacions com: *Dóna'm. No ho toquis / Tu prova. Després ja en parlarem / No t'amoïnis. Tu vés fent .*

Un altre cas és quan l'imperatiu va després d'una frase que acaba amb el complement directe antecedent: *Que et caurà el cabàs. Dóna'm.* Aquí l'imperatiu fa una funció intensificativa i la proximitat de l'antecedent és absoluta.

5) Ús expandit de la conjunció *que*

Aquests exemples citats per Payrató mostren com la conjunció *que* substitueix altres conjuncions més específiques: *Anem que fa fred* [causa]. *Vine que li ensenyaràs al pare* [finalitat]. *Xerra que xerra* [addició/reiteració]. *N'hi ha prou que facis això* [condició].

6) Pluralització per analogia.

Es tendeix a fer el plural de quantificadors que normativament són invariables: *masses, prous, forces*. I també per concordança, es tendeix a pluralitzar els substantius que designen colors fent funció adjectiva: *Sabates porpres, púrpures, roses, taronges, liles, turqueses... / Jerseis marengos, beixos, granats...*

7) Usos específics de certes formes verbals

- Ús de la primera persona del plural del present d'indicatiu en lloc de la segona del singular: *Com anem? Què fem? Què expliquem, de bo?*
- Imperatius de retret o d'incitació: *Què hem de fer?* en comptes de *Què feu?* i *Potser que callem, no?* en comptes de *Calleu!*
- L'imperfet d'indicatiu se sol utilitzar en el joc infantil per a crear una realitat fantàstica: *Representa que jo tenia... / jo era...*
- L'infinitiu compost usat amb valor condicional: *Home, haver-ho dit! / Haver vingut abans!*
- Ús impersonal de la segona persona del plural (*Quan t'hi trobes, no saps què fer* en el sentit de *Quan un s'hi troba...*) i de la 3a. persona del singular (*Diu que... / Diuen que...* en el sentit de *Es diu que...*).

8) Negació simple.

Es prescindeix de l'adverbi *no* en presència de les altres formes negatives (*mai, res, cap, gens, enlloc, ningú, ni, tampoc*) i de locucions també negatives com *en ma vida* o *per res del món* (*Mai saluda / Ningú li diu res / En ma vida havia vist res igual*). Només s'usa la doble negació quan pot haver-hi equívoc, situació que es pot donar quan algunes d'aquestes formes tenen un sentit positiu en oracions condicionals o interrogatives (*Si mai telefonen, què direm?*). En alguns casos en què es practica la doble negació, la forma *no* és la que inicia la frase (*No li ha dit mai / No el perd ningú, aquest tren*).

9) Lexicalització d'algunes fórmules.

El pes d'una determinada pronúncia ha convertit *És clar* en *Esclar* i *Si us plau* en *Sisplau*. Aquesta última es manté invariable, independent del tractament de l'interlocutor (*tu, vós, vostè*) o del seu nombre (singular / plural) que, en con-

textos molt formals, dona lloc a les formes *si et plau, si us plau, si els plau*. Així, doncs, en la preparació de text, és millor optar per les grafies *esclar* i *sisplau*.

4.2. Formes conversacionals

Totes les llengües tenen un repertori característic d'estructures conversacionals estereotipades que corresponen a les situacions comunicatives més habituals i freqüents.

Són les que s'ensenyen al primer nivell d'aprenentatge d'un idioma per a estrangers. A vegades aquestes estructures són mínimes i es podrien anomenar més pròpiament locucions. Un diàleg perd expressivitat i fluïdesa quan no se saben triar les formes conversacionals genuïnes. La tria ha d'evitar, però, caure en arcaïsmes o tipismes que dificultin la comprensió per a un receptor ampli. El repertori estàndard és prou ampli per a trobar alternatives a les interferències més habituals, procedents del castellà i de l'anglès.

A tall d'exemple, hem seleccionat algunes formes agrupades segons les seves funcions.

– Usos socials.

Adreçar-se a algú: *Què fem?* / *Com va, això?*

Demandar per algú: *Que hi ha...?* / *Que hi és...?*

Disculpar-se: *Em sap (molt de) greu* / *Ho he fet sense voler*.

Acceptar disculpes: *Deixem-ho córrer* / *No t'amoïnis*.

– Ordre del discurs.

Fórmules que fan avançar el discurs: *Parla, home, parla* / *Digues, dona, digues* / *No sé si m'entén* / *Em segueixes?* / *Ara que hi penso...* / *Parlant d'això...* / *Ai, què dic ara jo*.

Expressar èmfasi: *(Ja) t'ho pots ben creure* / *Que n'arriba a ser de...!* / *Mira que n'és de...!* / *I ho deia baixet, baixet*.

Assentiment: *Prou!* / *És clar (Esclar)* / *I tant que sí!* / *Oi tant com sí!* / *Entesos* / *Va bé*.

– Estats emotius.

Satisfacció: *Que bé!* / *Sort que...* / *Que n'és de bo!*

Preferència: *Estimar-se més*.

Tolerància: *Ja m'està bé*.

Esperança: *Tant de bo!* / *Vejam si...*

Indiferència: *Això rai!* / *Tant m'és* / *Tant se me'n dona*.

Perplexitat: *I ara!*

Resignació: *Sí, ves!* / *Què hi farem!*

Refús: *No el puc sofrir!*

Impaciència: *Passar ànsia*

– Enunciar propòsits.

Desig de fer: *Venir de gust*.

Demandar permís: *Et fa res que...?*

Advertiment: *Pobre de tu, si fas tard! / Pobre de tu, que no hi vagis! / Treu-t'ho del cap, eh? / Ai del que se li acostí!*

Autorització: *Per mi, no s'estiguin.*

– Identificar.

Demandar identificació: *Què és, aquest xivarri? / Com se'n diu, d'aquests trastos?*

Constatar la identificació: *D'això se'n diu cantar.*

4.3. Ús de diccionaris

En l'apartat 4.2.1 del mòdul anterior ja se us ha orientat sobre l'ús dels principals diccionaris. Ara farem una ullada a diccionaris més específics, sense entrar als vocabularis estrictament terminològics, que tenen utilitats concretes per a la revisió i l'assessorament lingüístics.

1) Sovint el corrector no busca el significat d'una paraula, sinó al revés: té identificat un significat concret i no acaba de trobar la paraula que l'expressi adequadament. Aquesta situació la resolen els **diccionaris temàtics, anomenats també ideològics, perquè ordenen els significats per temes o idees**. La llengua anglesa fa temps que utilitza a fons aquesta eina mentre que en català disposem d'obres que apleguen un vocabulari encara reduït.

2) Els **diccionaris de sinònims** ajuden a explorar els matisos i ja heu vist a l'activitat 5 del segon capítol el profit que se'n pot treure per a ampliar i precisar la tria lèxica. Us indiquem tres obres i recomanem especialment la primera, perquè facilita la consulta entre famílies de significats. Observeu que la segona incorpora una utilitat especial: els significats contraris o **antònims**.

Manuel Franquesa (2010). *Diccionari de sinònims*. Barcelona: Enciclopèdia Catalana.

Santiago Pey (1988). *Diccionari de sinònims i antònims*. Barcelona: Teide.

Joana Raspall; Jaume Riera (1996). *Diccionari pràctic de sinònims*. Barcelona: Edicions 62.

3) Les **locucions** o **modismes** i les **frases fetes** són recursos valuosíssims per a construir frases expressives. El que fa útils aquests vocabularis és que tinguin diverses formes de consulta (per a mots aïllats, mots clau, ordenació temàtica) ja que l'ordenació alfabètica resulta complicada i poc àgil. De les obres disponibles podem destacar les següents:

Joana Raspall; Joan Martí (1996). *Diccionari de frases fetes*. Barcelona: Edicions 62.

Joana Raspall; Joan Martí (1995). *Diccionari de locucions*. Barcelona: Edicions 62.

Susana Rodríguez-Vida (1997). *Diccionari temàtic de modismes*. Barcelona: Edicions 62.

Joan Abril Español (1998). *Diccionari de frases fetes (català-castellà, castellà-català)*. Barcelona: Edicions 62.

María Teresa Espinal (2004). *Diccionari de sinònims i frases fetes*. Bellaterra: Universitat Autònoma de Barcelona.

Diccionari recomanat

Diccionari visual Duden (1998).
Barcelona: Edicions 62.

4) El **lèxic popular i argòtic** és canviant per naturalesa i ens caldria, com en la llengua anglesa o francesa, diccionaris de referència que es vagin actualitzant.

En català només disposem d'algunes obres pioneres, que són les següents:

Joan J. Vinyoles i Vidal; Ramon Piqué i Huerta (1989). *Diccionari eròtic i sexual*. Barcelona: Edicions 62.

Joan J. Vinyoles i Vidal (1978). *Vocabulari de l'argot de la delinqüència*. Barcelona: Millà.

Joaquim Pomares (1997). *Diccionari del català popular i d'argot*. Barcelona: Edicions 62.

5) El diccionari **invers** i els de **rimes** permeten de localitzar paraules amb determinades característiques morfològiques molt útils quan es revisen textos més imaginatius, com ara els anuncis publicitaris.

Estan ordenats segons la terminació i podem consultar les obres següents:

Maria Lluïsa Massó i altres (1985). *Diccionari invers de la llengua catalana*. Bellaterra: Universitat Autònoma de Barcelona.

Francesc Ferrer i Pastor (1980). *Diccionari de la rima* (2 vol.). València: Impremta Fermar.

Susanna Rafart i Corominas (1999). *Diccionari de la rima*. Barcelona: Edicions 62.

6) Per a ampliar la informació lexicogràfica que ens proporcionen els diccionaris generals ens caldria un diccionari d'ús.

Les obres següents aporten una informació complementària que ajuda a cobrir parcialment aquesta funció.

Lluís López del Castillo (1998). *Diccionari complementari del català normatiu*. Barcelona: Edicions 62.

Gran Diccionari 62 de la llengua catalana. (2000). Barcelona: Edicions 62.

Josep Ruaix i Vinyet (1996). *Diccionari auxiliar*. Moià: J. Ruaix.

7) Dins la línia d'edició electrònica hi ha una eina en CD-ROM força interessant: és l'*Hiperdiccionari català-castellà-anglès*, publicat el 1993 per Enciclopèdia Catalana.

És la suma de quatre diccionaris ja publicats: el *Diccionari de la llengua catalana*, el *Diccionari ortogràfic i de pronúncia*, el *Diccionari català-anglès* i el *Diccionari català-castellà*. Permet altres opcions de consulta. Per exemple, es pot buscar informació per mitjà del contingut de les definicions, del contingut dels exemples o pel començament o final d'una paraula. També es pot buscar per l'especialitat o pels epígrafs de matèria. L'obra també ofereix la conjugació completa dels verbs catalans, sinònims, frases fetes o camps semàntics.

8) Podem consultar en línia bona part dels diccionaris que hem anat esmentant:

El Termcat ofereix un servei de consultes en línia (**Cercaterm**), el diccionari en línia de termes normalitzats (**Neoloteca**) i un bon nombre de diccionaris en línia a través del seu web: <http://www.termcat.cat>.

La Direcció General de Política Lingüística disposa, entre altres productes, del cercador integrat **Optimot**: <http://www.gencat.cat/optimot>.

L'Institut d'Estudis Catalans facilita la consulta del *Diccionari de la llengua catalana i Diccionari català-valencià-balear* d'Alcover i Moll, a més d'altres diccionaris i publicacions: <http://www.iec.cat>.

Enciclopèdia Catalana té implementat al seu web el *Diccionari de la llengua catalana multilingüe* i molts dels diccionaris de l'editorial (<http://www.enciclopedia.cat>), com també Larousse & Vox: <http://www.diccionaris.cat>.

A més, les universitats catalanes també elaboren reculls lèxics i vocabularis consultables en línia, generalment a través de les pàgines web dels seus serveis lingüístics.

5. Supervisió de textos

Ha arribat l'hora de treballar amb textos reals i diversos, que hem ordenat en sis gèneres audiovisuals. El primer és el noticiari, tant de ràdio com de televisió. El segon és el documental televisiu. El tercer és la ficció dramàtica televisiva. El quart correspon als programes d'entreteniment, tant de ràdio com de televisió, que es caracteritzen per continguts lleugers i tractaments desenfadats. El cinquè és la preparació d'una entrevista. El sisè correspon a una retransmissió en directe. I el setè i últim és un anunci publicitari.

Ara haureu d'aplicar les pautes de tractament dels textos explicades als capítols anteriors ajudats per una breu introducció en cada gènere que recull les seves característiques textuais més destacades. La pràctica de revisió per a cada gènere correspon a la fase de preparació del text escrit per a ser dit. Es tracta del text que rebrà el locutor o actor per a llegir o interpretar. Per tant és una feina que se sol fer amb les eines pròpies de la revisió de textos escrits (tractament de textos informàtic o anotacions manuals sobre una còpia impresa). Cada pràctica inclou a continuació el text revisat a fi que pugueu comparar la vostra feina amb un model que mai es pot considerar complet perquè sempre hi ha diverses alternatives a un mateix problema. Així, doncs, el que és important és que detecteu la necessitat de canvis en el text de la pràctica, encara que la solució aportada no coincideixi exactament amb l'assenyalada al text revisat.

Les úniques excepcions a aquest tipus de pràctica és l'activitat 12 de l'apartat 5.4 (que consisteix en una tria lèxica argumentada) i els textos dels apartats 5.5 i 5.6 (que són transcripcions de gravacions en directe i corresponen a la revisió posterior en comptes de la preparació prèvia de text).

Per a indicar les modificacions en el text revisat utilitzem la negreta quan es tracta de substituir paraules o lletres. I quan la modificació no és tan visible, com ara en la supressió o addició de comes, articles o conjuncions, o bé indicacions fonètiques o estilístiques, utilitzem la caixa alta emmarcada entre barres i també en negreta. Veureu que algunes modificacions, com ara la col·locació de majúscules, també es fan encara que no tinguin conseqüències en la realització oral, perquè tots els textos han de tenir una presentació gràfica acurada.

5.1. Noticiari

De qualsevol text que hagi de ser llegit en un programa informatiu, se'n fa una revisió prèvia. Tant els presentadors o conductors com els redactors que posen

la veu en off tenen un text revisat prèviament pel servei lingüístic. Això fa que les deficiències que s'hi puguin escoltar siguin, principalment, fonètiques i d'entonació. Sempre hi cap, però, la improvisació en notícies d'última hora o en les connexions en directe amb els corresponsals o els enviats especials. L'actuació és, doncs, diferent, si es llegeix el text o s'improvisa.

Si el text es llegeix, el corrector hi ha fet una feina de revisió-adequació prèvia a la lectura, tenint sempre en compte el grau de formalitat d'un noticiari i la necessitat que el text sigui clar i concís.

En el llenguatge periodístic, la funció comunicativa exigeix expressar-se amb precisió i claredat. Per això, cal tenir en compte unes normes d'ús que afecten aspectes generals, el lèxic i la morfosintaxi.

1) Aspectes generals:

- a) Estructurar els conceptes.
- b) Evitar les repeticions innecessàries, els tòpics i les croses o falques.

2) Lèxic:

- a) Substituir els verbs febles (*estar, ser, fer, semblar*, etc.) per verbs de predicació completa. Per exemple, *fer un llibre és escriure'l*; *fer un partit és jugar-lo*.
- b) Triar les paraules delimitant-ne els significats. Evitar la polisèmia.
- c) Usar expressions planeres i excloure certes paraules o locucions d'ús restringit, per arcaïques, excessivament literàries o perquè són neologismes innecessaris.
- d) Utilitzar formes genuïnes davant de les traduccions literals de certes paraules o expressions.

3) Morfosintaxi:

- a) Respectar la funció dels diferents temps verbals.
- b) Construir les frases, valorant-ne la puntuació (frases curtes i pocs connectors) i la necessitat de la focalització.
- c) Valorar el rendiment de les construccions verbals en comptes d'estructures nominals.
- d) Determinar l'ús i col·locació dels pronoms febles, la col·locació dels adjectius, etc.
- e) Evitar la veu passiva.

A més de la feina prèvia del corrector, també se n'ha de fer una altra de seguiment posterior, ja que no tots els comunicadors tenen prou competència lingüística i, per tant, sovint se'ls han de recordar algunes pronúncies incorrectes o una lectura deficient que en dificulta la comprensió. Cal un treball individualitzat per a treballar determinats sons des de la percepció / discriminació auditiva i des de la producció, passant per l'estadi de les vacil·lacions i generalitzacions abusives, fins a arribar a l'ús correcte del so.

Lectura recomanada

Si us interessa conèixer un manual de redacció periodística complet i concís, podeu consultar l'obra següent:

Eusebi Coromina (2008). *El 9 Nou/El 9 TV, Manual de redacció i estil*. Vic: Pensa d'Osona.

Vegeu també

De les intervencions en directe, en parlarem en l'apartat 5.6.

Vegeu també

Consulteu, si us cal, l'apartat 2.

El llenguatge dels informatius és neutre, no connotatiu i no espontani, caracteritzat per la pronunciació genuïna però tensa, oposada a la pronunciació més relaxada dels diàlegs de ficció. Però una bona lectura d'un noticiari ha de reproduir els enllaços fònics, els emmudiments, les sonoritzacions, els ensordiments, les geminacions, etc. propis de la llengua oral i s'ha d'allunyar tant dels vulgarismes com de l'afectació.

Activitat 7

Text 1 (TN)

Una coproducció europea "The Pillow Book" s'erigia com la triomfadora del festival de Cinema fantàstic de Sitges. Dirigida per Peter Greenaway "The Pillow Book" s'emportava el premit a la millor pel·lícula. Una història d'amor amb caligrafia japonesa que obtenia també el guardó a la millor fotografia.

Les produccions espanyoles a concurs també aconseguen un ple en el repartiment de premis. La sorprenen "Fotos" d'Elio Quiroga era guardonada amb el millor guió i obtenia també una menció especial pel jurat. Un altre producció espanyola "La lengua asesina", del director Alberto Sciamma, era distingida amb el premit a la actriu millor, la britànica Melinda Clarke.

El guardó a l'actor millor, potser, el més clar per a tots, era pel nord-americà James Wood per a la seva interpretació d'un pres de "Killer: a journal of murder", de Tim Metcalfe.

Avui, última jornada del festival es presenta fóra de concurs la pel·lícula "The Crown: city of angels", de Tim Pope. Pel·lícula protagonitzada per Vincent Pérez, la última estrella arribada a Sitges. Per la clausura del festival però l'escollida és "Multiplicitat" una ingeniosa comedia en la que els protagonistes són en Michael Keaton i l'Andie McDowell.

Text 2 (TN)

L'ajuntament d'Alt Àneu ha elaborat una memòria que recull una proposta de comunicar la comarca del Pallars Sobirà amb França per ferrocarril, que uniria la red viària francesa amb l'espanyola per la línia de La Pobla de Segur.

Actualment la comunicació per carretera entre Lleida i Tolosa, no existeix a través del Pallars. La barrera del Pirineu se supera ni tan sols per un camí de muntanya. Per tren existeix el tram Lleida-Pobla de Segur i Saint Gironès-Tolosa. El projecte seria lligar la Pobla i Saint Girons, atravesant el Pirineu pel túnel a la zona de Salau.

Sembla ser que els diners que actualment s'aboquen per netejar la cara i eixugar el dèficit que anualment produeix l'explotació de la línia Lleida-La Pobla, no es gastarien segons els defensors del projecte, doncs seria molt rentable per les terres de Ponent pel que fa principalment al transport de fruites i cereals.

En quant al cost de la inversió es preveu que es podria contar amb els ajuts comunitaris que es destinen a les regions fronteres. Sobre la magnitud de l'obra es considera que avui en dia fer una obra d'aquest tipu no és tant complicat.

En una època en que al contrari de crear-se noves línies de ferrocarril, més aviat n'han desaparegut, sembla utòpic parlar d'aquest tema. La idea però, no és d'avui ni de la setmana passada.

De La Pobla en amunt el nou tram de via projectat seguiria el curs de la carretera comarcal i el curs del Noguera Pallaresa. Els últims pobles catalans en atravesar serien Isil i Alòs d'Isil. El nou projecte preveu atravesar les muntanyes d'Aulà i Salau furdant a partir del paratge conegut com el pla de Perosa, solucionant el cul de sac comunicatiu del Pallars Sobirà.

En una segona fase la proposta també preveu un desdoblament de la línia que permetés fer arribar el tren a l'Alta ribagorça, Andorra i la Vall d'Aran. Ara per ara, l'única proposta que ja està acordada entre la diputació de Lleida i el Consell General de l'Ariège per obrir comunicacions entre un i altra costat del Pirineu és la creació de dos pistes forestals que uniria pobles col·lindants.

Text 3 (ràdio)

El Parlament Europeu ha investit la nova Comisió Europea, que encapçala l'italià Romano Prodi. En aquest govern nou, seuen dos exministres espanyols, la popular Loyola de Palacio i el socialista Pedro Solbes. L'anterior govern presidit pel belga Jacques Santer, va dimitir després de que va rebre vots de crítica per irregularitats en llur gestió, el que va obrir una crisi de sis mesos. Per evitar nous conflictes, el Parlament va aprovar també un codi de conducta pels actuals i futurs membres de la comisió.

Text 4 (ràdio)

Alella ha celebrat la primera Festa del Vi Novell recuperant velles pageses tradicions, com la fiblada d'una bóta de vi nou, per provar-lo i comprovar la qualitat. No hi ha faltat els capgrossos, encarregats de penjar una rama de pi a l'ajuntament com símbol de que ja ha arribat el vi jove a la vila. L'alcalde d'Alella considera de que recuperar aquest tipu de tradicions és culturalment important. Unes mil ampolles de vi novell es posaran a la venda als comerços de la població, tot i que avui ja es podia provar. El vi porta l'etiqueta de denominació d'origen Alella i l'elaboració la farà cada any un celler diferent sinó canvien les normes.

Textos revisats**Text 1 (TN)**

Una coproducció europea, /COMA/ "The Pillow Book", /COMA/ s'ha erigit com la triomfadora del Festival de Cinema Fantàstic /MAJÚSCULES/ de Sitges. Dirigida per Peter Greenaway, /COMA/ "The Pillow Book" s'ha emportat el premi /SENSE T/ a la millor pel·lícula. Una història d'amor amb calligrafia japonesa, /COMA/ que ha obtingut també el guardó a la millor fotografia.

Les produccions espanyoles a concurs també han aconseguit un ple en el repartiment de premis. La sorprenent "Fotos", /COMA/ d'Elio Quiroga, /COMA/ ha estat guardonada pel millor guió i ha obtingut també una menció especial del jurat. Una altra producció espanyola, /COMA/ "La lengua asesina", del director Alberto Sciamma, ha estat distingida amb el premi /SENSE T/ a la millor actriu, la britànica Melinda Clarke.

El guardó al millor actor, potser /SENSE COMA/ el més clar per a tothom, ha estat per al nord-americà James Wood per la seva interpretació d'un pres a "Killer: a journal of murder", de Tim Metcalfe.

Avui, última jornada del festival, /COMA/ es presenta fora /O OBERTA/ de concurs la pel·lícula "The Crown: City of Angels" /MAJÚSCULES/, de Tim Pope. Pel·lícula protagonitzada per Vincent Perez, l'última estrella arribada a Sitges. Per clausurar el festival, /COMA/ però, /COMA/ l'escollida és "Multiplicitat", una enginyosa comèdia en què els protagonistes són /TAMBÉ: PROTAGONITZADA PER/ Michael Keaton i Andie McDowell /SENSE ARTICLE/.

Text 2 (TN)

L'ajuntament d'Alt Àneu ha elaborat una memòria que recull la proposta de comunicar la comarca del Pallars Sobirà amb França per ferrocarril. /PUNT/ Es vol unir /SOLUCIONS DIVERSES/ França i Espanya per la línia de la /MINÚSCULA/ Pobla de Segur /MAJÚSCULA/.

Actualment no hi ha comunicació per carretera entre Lleida i Tolosa a través del Pallars. La barrera del Pirineu no se supera ni per un camí de muntanya. Per tren existeix el tram Lleida-Pobla de Segur i Saint Gironès-Tolosa. El projecte seria lligar la Pobla i Saint Gironès, travessant el Pirineu per un túnel a la zona de Salau.

(*Sembla ser que*) /FALCA INNECESSÀRIA/ Els diners que actualment s'aboquen per netejar la cara i eixugar el dèficit que anualment **produceix** l'explotació de la línia Lleida-La Pobla /SENSE COMA/ no es gastarien, /COMA/ segons els defensors del projecte, **ja que** seria molt **rendible** per a les terres de Ponent, /COMA/ pel que fa principalment al transport de fruites i cereals.

Quant al cost de la inversió es preveu que es podria **comptar** amb els ajuts comunitaris que es destinen a les regions **frontereres**. Sobre la magnitud de l'obra es considera que avui en dia fer una obra d'aquest **tipus** no és **tan** complicat.

En una època en **què**, /COMA/ **en comptes de crear** noves línies de ferrocarril, més aviat n'han desaparegut, sembla utòpic parlar d'aquest tema. La idea, /COMA/ però, no és d'avui ni de la setmana passada.

De la /MINÚSCULA/ Pobla en amunt el nou tram de via **projectat** seguiria el **traçat** de la carretera comarcal i el curs de la Noguera Pallaresa. Els últims pobles catalans **per travessar** serien Isil i Alòs d'Isil. El nou projecte preveu **travessar** les muntanyes d'Aulà i Salau **foradant** a partir del paratge conegut com el Pla /MAJÚSCULA/ de Perosa.

En una segona fase, /COMA/ la proposta també preveu un desdoblament de la línia **que permeti** de fer arribar el tren a l'Alta **Ribagorça** /MAJÚSCULA/, Andorra i la Vall d'Aran. Ara per ara, l'única proposta que ja està acordada entre la **Diputació** /MAJÚSCULA/ de Lleida i el Consell General de l'**Arieja** per obrir comunicacions entre un i **altre** costat del Pirineu és la creació de **dues** pistes forestals que unirien pobles **veïns**.

Text 3 (ràdio)

El Parlament Europeu ha investit la nova Comissió /ESSA SORDA/ Europea, que encapçala l'italià Romano Prodi. En aquest **nou govern**, **hi** seuen dos exministres espanyols, la popular Loyola de Palacio i el socialista Pedro Solbes. L'anterior govern, /COMA/ presidit pel belga Jacques Santer, va dimitir **després que** va rebre vots de crítica per irregularitats en la gestió, **cosa que** va obrir una **crisi** de sis mesos. Per evitar nous conflictes, el Parlament **ha aprovat** també un codi de conducta **per als** actuals i futurs membres de la comissió /ESSA SORDA/.

Text 4 (ràdio)

Alella ha celebrat la primera Festa del Vi Novell recuperant velles tradicions **pageses**, com la fiblada d'una bóta de vi nou, per **tastar-lo** i comprovar-ne la **qualitat**. No hi **han** faltat els capgrossos, encarregats de penjar una branca de pi a l'ajuntament **com a símbol** /SENSE "DE"/ que ja ha arribat el vi jove a la **vila**. L'alcalde d'Alella considera /SENSE "DE"/ que recuperar aquest **tipus** de tradicions és culturalment important.

Unes mil ampolles de vi novell es posaran a la **venda** als comerços de la població, tot i que avui ja es podia **tastar**. El vi porta l'etiqueta de denominació d'origen Alella i, /COMA/ l'elaboració, /COMA/ la farà cada any un celler diferent, **si no canvien** les normes.

5.2. Documental

Les característiques estructurals d'aquest gènere són fonamentalment descriptives i, en alguns casos, narratives i argumentatives. Per tant, la puntuació ha de ser precisa, especialment en les enumeracions. És recomanable escriure els nombres en lletres i no en xifres per facilitar una pronúncia correcta i la concordança de gènere (*dues-centes quaranta tones*). La construcció gramatical ha de ser altament normativa i sobretot s'ha de tenir cura de tots els mecanismes de cohesió entre frases i de concordança entre els constituents de la frase (verbs, substantius, adjectius, pronoms, etc.).

També s'ha de parar esment als aspectes següents:

- Ús adequat dels recursos d'adjectivació i de comparació.
- Coherència del desenvolupament temporal: controlar l'adequació dels temps verbals, la concordança entre si i els adverbis de temps.
- Connectors adequats per a expressar la causa i la conseqüència.
- Supressió de redundàncies gratuïtes.

Pel que fa al lèxic, s'han de consultar vocabularis especialitzats per a assegurar la precisió dels termes, i comprovar la transcripció de topònims i antropònims estrangers, la pronúncia dels quals convé anotar al marge del text en alfabet fonètic per a afavorir la pronúncia del lector.

Aquest gènere sol demanar un nivell de llenguatge formal. Per això no s'hi utilitza l'article personal, llevat que el narrador adopti un to familiar o bé quan es recullen testimonis personals que pot ser que s'expressin en termes ben col·loquials. Quan el narrador es dirigeix a l'espectador generalment s'aplica el tractament de *vosaltres* i les formes impersonals quan sigui possible. En qualsevol cas, el tractament ha de ser coherent en tot el text.

Activitat 8

Documental sobre cetacis

A l'est del Canadà, el poderós riu St. Lawrence és ple de rorcals d'aleta blanca, balenes blaves i balenes amb gep des del mes de maig fins a novembre. Cada any per aquesta època, l'equip de zoòlegs dirigit per en Richard Sears viatja cap a aquesta zona per estudiar aquests misteriosos mamífers. En aquest mapa poden observar la zona d'observació, que va des de la llarga punta de Mingan, a la costa nord, fins a l'illa d'Anticosti. La balena amb gep, la balena blava i el rorcal d'aleta blanca es caracteritza per presentar uns solcs que els permeten l'expansió d'aquesta part de la boca, i així l'animal pot absorbir 10 o 20 tones de peixos i aigua d'una glopada, un cop s'ha empassat l'aigua i els peixos tanca la boca i l'acció muscular de la bossa ventral i el recobriment intern de la boca expulsa l'aigua de les barbes que es poden veure aquí al maxilar superior. Després d'expulsar l'aigua engoleix els peixos.

Aquí veiem tres balenes amb gep fent servir l'aire que han expulsat a través dels espiracles. Amb aquest aire formen el que en diem un lit de bombolles, és una cortina de bombolles que a vegades forma un cercle o semicercle a mesura que es mouen cap a la superfície. Les moles denses de peixos encara es concentren més quan les balenes amb gep formen aquestes fines columnes de bombolles que puguen cap a la superfície i les balenes es fiquen dins la columna de bombolles i a vegades es veu fins a 10 balenes que van pujant alimentant-se dels peixos que quedaven atrapats per les bombolles.

Els corrents han dut a una platja el cos d'una balena blava i l'equip de científics s'encarregarà de treure el cos mort ja que els anirà bé per completar l'esquelet que reconstrueixen en un museu de Montreal. En Richard ha extret un tros de barba. L'ha hagut de trencar en trossos d'aquesta mida doncs pesen molt. Podeu veure els filaments que són a la cara interior de la barba, a dins de la boca. Com aquesta part correspon al maxilar superior és el que la balena fa treballar amb més força.

Les balenes nedan cap a les fredes aigües riques del riu St. Lawrence i només se'n van quan s'hi començaran a fer bancs de gel a mitjans de tardor. Malgrat l'elevat nombre de balenes que es concentra en aquesta àrea durant l'estiu, la feina d'observació no és fàcil. Tot i el seu volum, les balenes no mostren massa part del seu cos per sobre de la superfície de l'aigua. O sigui, que els investigadors han de ser creatius i enginyosos, cosa que els faciliten les càmeres de fotografia submarina. És així com els últims 15 anys s'ha fet un catàleg d'animals del riu. Tots els animals tenen marques naturals, molt diferents els uns dels altres. Duen al cos una molt bona informació per poderlos identificar com a individus. A la balena amb gep, per exemple, se la reconeix per la vora serrada de les aletes, que presenten dibuixos diferenciats en cada individu.

La balena blava no és solament la balena més grossa, sinó una de les espècies més rares. Era la que més disgusts donava als zoòlegs fins que l'equip d'en Sears va iniciar un experiment fotografiant els dibuixos formats pels pigments dels flancs. Amb el pas dels anys han observat que aquests dibuixos no canvien, i que serveixen per a la seva identificació.

L'observació de la conducta d'aquests animals encara no ha donat resultats satisfactoris. La balena amb gep és una espècie que resulta no ser tan difícil d'estudiar perquè fa moltes activitats a la superfície. L'enregistrament amb càmera de vídeo ajuda molt perquè permet una visió repetida i reiterada d'aquests moviments que fan picant la superfície. No se sap ben bé què volen dir, però segur que es comuniquen coses unes a altres.

(Adaptació d'un capítol de la sèrie televisiva "Cuidem la natura")

Text corregit

A l'est del Canadà, el poderós riu **Sant Llorenç** és ple de **rorquals** d'aleta blanca, balenes blaves i balenes amb gep des del mes de maig fins **al de** novembre. Cada any per aquesta època, /SENSE ARTICLE PERSONAL/ l'equip de zoòlegs dirigit per **Richard Sears** viatja cap a aquesta zona per estudiar aquests misteriosos mamífers. En aquest mapa **podeu** observar la zona **d'estudi**, que va des de la llarga punta de Mingan, a la costa nord, fins a l'illa d'Anticosti.

La balena amb gep, la balena blava i el **rorqual** d'aleta blanca es **caracteritzen** per presentar uns solcs que els permeten l'expansió d'aquesta part de la boca, i així l'animal pot absorbir **deu o vint** tones de peixos i aigua d'una glopada. /PUNT/ Un cop s'ha empassat l'aigua i els peixos tanca la boca. **Aleshores** l'acció muscular de la bossa ventral i el recobriment intern de la boca expulsen l'aigua de les barbes, /COMA/ que es poden veure aquí, /COMA/ al **maxil·lar** superior. Després d'expulsar l'aigua engoleix els peixos.

Aquí veiem tres balenes amb gep fent servir l'aire que han expulsat a través dels **espiracles**. Amb aquest aire formen el que en diem un llit de **bombolles**. /PUNT/ És una cortina de bombolles que a vegades forma un cercle o semicercle a mesura que es mouen cap a la superfície. Les moles denses de peixos encara es concentren més quan les balenes amb gep formen aquestes fines columnes de bombolles que pugen cap a la superfície. /PUNT/ Les balenes **s'hi fiquen a dintre** i a vegades es veu fins a **deu** balenes que van pujant alimentant-se dels peixos que **queden** atrapats per les bombolles.

Els corrents han dut a una platja el cos d'una balena blava i l'equip de científics s'encarregarà de treure el cos mort ja que els anirà bé per completar l'esquelet que reconstrueixen en un museu de Montreal. /SENSE ARTICLE PERSONAL/ **Richard** ha extret un tros de barba. L'ha hagut de trencar en trossos d'aquesta mida **perquè pesa** molt. Podeu veure els filaments que són a la cara interior de la barba, a dins de la boca. **Com que** aquesta part correspon al **maxil·lar** superior, /COMA/ és el que la balena fa treballar amb més força.

Les balenes naden cap a les aigües fredes i riques del riu Sant Llorenç i només se'n van quan s'hi comencen a fer bancs de gel a mitjans de tardor. Malgrat l'elevat nombre de balenes que es concentra en aquesta àrea durant l'estiu, la feina d'observació no és fàcil. Tot i el seu volum, les balenes no mostren gaire part del seu cos per sobre de la superfície de l'aigua. Per tant, els investigadors han de ser creatius i enginyosos, cosa que els faciliten les càmeres de fotografia submarina.

És així com els últims quinze anys s'ha fet un catàleg dels animals del riu. Tots els animals tenen marques naturals, molt diferent les unes de les altres. Duen al cos una informació molt bona per poder-los identificar com a individus. A la balena amb gep, per exemple, se la reconeix per la vora serrada de les aletes, que presenten dibuixos diferenciats en cada individu.

La balena blava no és solament la balena més grossa, sinó **també** una de les espècies més rares. Era la que més **disgustos** donava als zoòlegs fins que l'equip **de** /SENSE ARTICLE PERSONAL/ Sears va iniciar un experiment fotografiant els dibuixos formats pels pigments dels flancs. Amb el pas dels anys **s'ha** observat que aquests dibuixos no canvien /SENSE COMA / i que serveixen per **identificar-les**.

L'observació de la conducta d'aquests animals encara no ha donat resultats satisfactoris. La balena amb gep és una espècie que **resulta fàcil** d'estudiar perquè fa moltes activitats a la superfície. L'enregistrament amb càmera de vídeo ajuda molt perquè permet una visió repetida / **ELIMINAR "i reiterada"** / d'aquests moviments que fan picant la superfície. No se sap ben bé què volen dir, però segur que es comuniquen coses **les unes a les** altres.

5.3. Ficció dramàtica

Dins d'aquest gènere distingirem dos tipus: les obres destinades al doblatge, procedents de la traducció d'una altra llengua, i les originals catalanes, pensades i redactades en la mateixa llengua.

Les característiques estructurals d'aquest gènere corresponen plenament al tipus conversacional. El sistema de torns exigeix una coherència interna, especialment en les rèpliques als enunciats fonamentals, i una atenció a la fraseologia genuïna, convencionalment establerta per a les situacions comunicatives més habituals. Cal evitar especialment construccions que, tot i resultar intel·ligibles, no són habituals o bé resulten enrevesades i poc fluides.

No se solen usar connectors per a enllaçar les frases, llevat dels de coordinació en alguns casos. L'abundància d'informació contextual afavoreix les el·lipsis i augmenta la freqüència d'ús d'elements referencials. Per això els pronoms febles s'hi presenten en tota la seva complexitat i s'ha de posar atenció en els adverbis de localització espacial i temporal.

L'adequació de registre lingüístic ha de seguir dues pautes: cada personatge ha de mantenir coherentment en tot el text un registre determinat i l'ha d'anar canviant si la situació dramàtica experimenta canvis.

1) Obres doblades

La revisió d'una traducció s'orienta principalment a detectar les inevitables interferències procedents de la llengua d'origen.

Ens trobem en primer lloc amb els calcs o falsos amics, aquelles paraules que tenen una semblança gràfica en les dues llengües però un significat diferent. En anglès *apartment* vol dir *pis* (a vegades, ben espaiós) i no *apartament*, i *silicon* vol dir *silici* i no *silicona*, per exemple.

En segon lloc, ens trobem amb traduccions que, tot i ser correctes, es repeteixen rutinàriament com a única alternativa, ignorant-ne d'altres. És el cas del verb anglès *to try* que es tendeix a traduir exclusivament per *intentar*, havent-hi altres possibilitats com *procurar*, *provar* o *mirar de*.

I finalment hi ha recursos lingüístics que en la llengua d'origen tenen una freqüència desequilibrada en relació amb el català. Continuant amb exemples anglesos, no es pot traduir *please* ni *well* sistemàticament perquè el català restringeix més l'ús de *sisplau* i *bé*.

Les obres doblades se situen per definició en països estrangers i no resulta creïble que un policia de Los Angeles descriuï un delinqüent dient que *És alt com un sant Pau*, perquè l'espectador sap que això només ho diem els catalans. En

Lectura recomanada

Podeu ampliar el coneixement de la traducció per al doblatge a **Televisió de Catalunya (1997). Criteris lingüístics sobre traducció i doblatge.** Barcelona: Edicions 62.

canvi, si es diu *És alt com una torre*, s'aconsegueix una traducció menys connotada. La llengua del doblatge està sotmesa a dues restriccions bàsiques que no ens trobarem en la ficció original catalana. La primera és d'ordre cultural: no podem utilitzar expressions amb forta connotació autòctona (com ara la frase citada anteriorment) o dialectalismes. La segona és d'ordre expressiu: la fraseologia s'ha d'acostar a la llengua col·loquial, però no pot adoptar-la plenament perquè l'espectador no trobaria creïble que, per exemple, un ranxer de l'oest americà parlés exactament com un ramader del Pirineu.

El doblatge es artificia per naturalesa: l'espectador vol entendre què diuen els personatges estrangers de les pel·lícules, però els continua veient com a estrangers i rebutjaria, per tant, que parlessin exactament com ell.

Activitat 9

Text 1. Diàlegs d'una obra doblada

L'acció es situa en l'actualitat, en una ciutat australiana. Karen i Glen havien tingut una relació fugaç i feia molt temps que no es veien. Quan ella sap que espera un fill seu, ho comunica a Glen. Ell assumeix la paternitat i l'acompanya a veure Christina, que també espera un fill, perquè l'aconselli. L'edat dels tres protagonistes és d'uns trenta anys.

CHRISTINA –El meu marit, en Paul, i jo estem experimentant amb allò que en diuen ensinistrament prenatal. I la idea és que usant música i parlant al nen li pots estimular els processos d'ensinistrament.

GLEN –Que estrany.

CHRISTINA –No ho és. I no és pas tan nou. Fa dos mil anys ja ho feien a la Xina, i goita que llestos que són. I en Paul n'està tan convençut que no em fa res provar-ho.

KAREN –Sembla com si estigués molt excitat pel fet de ser pare.

CHRISTINA –Ja ho pots ben dir! Pel que fa a ell, em tindria aquests mesos embolicada en cotó.

KAREN –Que sortosa que ets.

GLEN –Jo me n'he d'anar. No trigaré gaire. (Surt)

CHRISTINA –No et preocupis pel que fa a nosaltres. Au va, seguem.

KAREN –En Glen m'ha dit que em podries donar algun consell.

CHRISTINA –Ah, què et diu el doctor, de moment?

KAREN –Encara no li n'he parlat.

CHRISTINA –Doncs ja li ho hauries d'haver dit. Que et quedaràs a Erinsborough?

KAREN –Sí, m'hostatjaré a casa dels Robinson.

CHRISTINA –Ah! No m'entenguis malament, però... és obvi que tu i en Glen sou molt bons amics, però... això no és responsabilitat seva, oi?

KAREN –Doncs goita... la veritat és que sí que ho és.

Glen es presenta al bar del seu amic Joe, que fa cara de preocupat.

GLEN –Intueixo que no et va anar bé amb la Melanie.

JOE –Torna-m'ho a dir!

GLEN –Què va passar?

JOE –Li va passar unes coses a màquina a un venedor de productes de ferreteria i ara està enamorada d'aquest tipus des del clatell fins als talons.

GLEN –Tan de pressa?

JOE –Eh que no hi donaries crèdit?

GLEN –Si només li ha passat això a màquina, qui t'ha dit que ell també hi estigui interessat?

JOE –Sí... tens raó, suposo. És la segona vegada que aquest tipus s'interposa en el meu camí i ja començo a estar-ne fart. Què vols prendre?

GLEN –Res. M'estava preguntant si estàs assabentat d'alguna feina. Necessito calés de seguida.

JOE –Sona com si estiguessis desesperat, noi.

GLEN –La meva nòvia, la Karen. Està encinta.

JOE –La nòvia encinta? Em pensava que eres un solter empedreït.

GLEN –Sí, però això era abans de saber-ho.

JOE –No m'havies mencionat mai que tinguessis nòvia.

GLEN –Realment, sols érem amics. Però ara això ha canviat les coses.
 JOE –Ella t’ha pressionat, oi?
 GLEN –No, ella no. Jo no planejava casar-me, però el fill és meu.
 JOE –L’estimes?
 GLEN –Ens entenem molt bé. És molt maca.
 JOE –Això no és el que et preguntava.
 GLEN –Però això no importa. He de ser responsable.
 JOE –Sí, però escolta’m. Això de casar-se amb una persona que no estimes, no és pas ser responsable. Està molt bé que la recolzis, però no t’hi casis.

(Adaptació d’un fragment de la sèrie televisiva “Veïns”)

2) Obres originals

En aquest tipus no estem sotmesos a les restriccions del doblatge i podem utilitzar plenament els recursos expressius més genuïns, i també els col·loquials i dialectals si resulten coherents amb els personatges.

L’ús adequat dels pronoms *en* i *hi* obliga a fixar-se tant en els casos de supressió incorrecta (*Em dona quatre / Aniré a les dotze*) com en els d’ús abusiu (*Te’n demano perdó*).

La focalització dels elements de la frase s’ha d’adequar plenament a la progressió dramàtica que dona sentit als diàlegs.

L’eufonia i la construcció àgil de les frases ajuden molt els actors a interpretar.

Activitat 10

Text 2. Diàlegs d’una obra original catalana

En David i la Mercè són parella i treballen de periodistes al mateix diari. Han fet unes fotografies comprometedores a un financer poderós i en David les ha confiat al seu amic Gabi perquè les amagui. Quan ho explica a la Mercè, ella s’enfada molt. La discussió té lloc en un despatx de la redacció del diari.

MERCÈ –A en Gabi li havies de demanar? No se’t va acudir ningú més?

DAVID –Així, no estàs d’acord en que li hagués dit?

MERCÈ –No m’estranya que ahir et donés tal abraçada! Això ja és més que amistat!

DAVID –És que ell va ser el primer en fer-me veure el risc que suposaria llançar la notícia sense haver recollit encara més proves. I la veritat és que no vaig saber trobar ningú de prou confiança com per demanar-li una cosa semblant.

MERCÈ –Bonica manera de complicar-se la vida. Ara no som nosaltres qui controlem les fotos. Ara depenem d’ell, que no ho veus?

DAVID –això t’intranquil·litza? Ara no és moment de discutir. Mira la meua taula. L’ordinador encara està encès. És plena de feina! Si vols quedar-te aquí, fins a recuperar-te una mica, fes-ho. Però no em clavis més la bronca.

MERCÈ –Saps que tota aquesta història em té dels nervis des de fa temps. Et parlo de coses a les quals donem voltes fa un grapat de dies. T’has ficat de peus a la galleda, David, i no te n’assabentes.

DAVID –Tu creus saber-ho tot, Mercè! Em comença a carregar la teva suficiència. Sembla ser que ara sóc un pallasso irresponsable. Fa dos anys que ens coneixem, no? Doncs haver-ho advertit abans, el fet que jo era tan impresentable!

MERCÈ –No te les donis d’ofès. Tant et costa admetre que t’has equivocat, encara que sigui la primera vegada a la vida?

DAVID –És que m’has descol·locat completament. Tan grossa l’he fet? Ni que hagués mort algú! Si us plau, Mercè, que algú havia de guardar aquelles fotografies. No em diràs que no implicaven un perill, no?

MERCÈ –Calla, que sento que ve algú. Promet-me que no en parlaràs amb ningú més.

DAVID –Però, per qui m’has pres, noia?

Entra la Natàlia, una companya de treball, jove i que vesteix de manera molt informal.

NATÀLIA –Vaja, em pensava que no trobaria ningú a aquesta hora. Quina roda de premsa més pesada! El conseller s'enrotllava fatal i no acabava mai. Sabeu que se m'ha acabat la tinta del boli mentre prenia notes? En ma vida m'havia passat això! Sort que hi havia un pot de llàpissos i n'he arreplegat un.

MERCÈ –Jo ja acabava. Me'n vaig. Adéu-siau.

NATÀLIA –Pel que fa a mi, no cal que em feu companyia. Encara en tinc per estona. Bona nit, Mercè.

La Mercè surt.

DAVID –Jo també vaig endarrerit avui. Vaig a fer-me un cafetó. En vols?

NATÀLIA –Sí, tu, que m'anirà de conya. A veure si demà posem, que sembla que el dia es presenta més tranquil.

DAVID –Tranquil? Per què ho dius?

NATÀLIA –És obvi que en Gabi prepara un reportatge d'aquells de portada. Avui no se li ha vist el pèl i a l'agenda de demà hi veig bastantes coses anul·lades.

DAVID –Doncs realment, no se m'acut en quin tema pot estar ficat en Gabi. Sí que ho du en secret.

NATÀLIA –Espremeix-te una mica les neurones, David! A qui han estat encomanats habitualment els reportatges? Al reporter que investiga millor o al llepacul que s'avé a vendre com a descoberta una pura filtració interessada que ja li han servit redactada i tot? A en Gabi li han xerrat alguna cosa i ho esbombarà amb aquella frase cínica de "Després de mesos de pacient investigació, hem accedit a fonts confidencials que ens permeten assegurar que daixonses i dallonses".

DAVID –M'enuitja profundament aquest to. No vols dir que et passes?

NATÀLIA –Tio, doncs no devem treballar al mateix diari, perquè això que et dic ho diu tot el món.

DAVID –Doncs si tots penseu així, feu-vos-ho mirar. D'on ve, aquesta tírria? Explica'm, que no ho entenc.

NATÀLIA –Al·lucino, tio. Mira que en Gabi no m'ha fet res a mi. Però no te'n recordes de com li va agafar de les mans el tema dels incendis al pobre Ignasi, que se l'havia treballat tant a fons? I no trobes massa casual que s'hagi apuntat al mateix gimnàs que el director? Que no ho veus que no para d'entrar i sortir del seu despatx, fent-li sempre la gara-gara?

DAVID –Uí, quanta imaginació! Si per aquest parell de coses que m'has dit, ja heu sentenciat el pobre Gabi, aquí deuen volar els ganivets. Em sembla que aquí hi ha molta enveja.

NATÀLIA –Jo no tinc cap interès en convèncer-te. Tu mateix, ja ets prou gran.

DAVID –Ja li n'informaré, pobre Gabi. Es quedarà ben sorprès.

NATÀLIA –Tu estàs una mica tocat, eh? Ni que en Gabi fos el teu germà.

Textos corregits

Text 1

CHRISTINA –El meu marit, en Paul, i jo **practiquem una cosa que es diu aprenentatge** prenatal. **Es veu que si parles amb el nen i li fas sentir música** li pots estimular els processos **d'aprenentatge** / **Es tracta de parlar amb el nen i fer-li sentir música.** Així li pots estimular els processos **d'aprenentatge**.

GLEN –Que estrany.

CHRISTINA –No ho és. I no és pas tan nou. Fa dos mil anys ja ho feien a la Xina, i **mira** que llestos que són. I en Paul n'està tan convençut que no em fa res provar-ho.

KAREN –**Li deu fer molta il·lusió ser pare.**

CHRISTINA –Ja ho pots ben dir! **Si fos per ell**, em tindria aquests mesos embolicada en cotó.

KAREN –**Quina sort que tens.**

GLEN –Jo me n'he d'anar. No trigaré gaire. (Surt)

CHRISTINA –**Estigues tranquil / No et preocupis de nosaltres.** Au va, seiem.

KAREN –En Glen m'ha dit que em podries donar algun consell.

CHRISTINA –Ah, què et diu el **metge**, de moment?

KAREN –Encara **no n'hi** he parlat.

CHRISTINA –Doncs ja **l'hi** hauries d'haver dit. Que et quedaràs a Erinsborough?

KAREN –Sí, **m'instal·laré / m'estaré** a casa dels Robinson.

CHRISTINA –Ah! No m'entenguis malament, però... **ja es veu** que tu i en Glen sou molt bons amics, però... això no és responsabilitat seva, oi?

KAREN –Doncs **mira...** la veritat és que sí que ho és.

 GLEN –**No et devia** anar bé amb la Melanie.

JOE –**Ja ho pots ben dir!**

GLEN –Què va passar?

JOE –Li va passar unes coses a màquina a un venedor de productes de ferreteria i ara està **completament penjada d'aquest tio.**

GLEN –Tan de pressa?

JOE –**Sembla mentida, oi?**

GLEN –Si només li ha passat això a màquina, qui t'ha dit que ell també hi estigui interessat?

JOE –Sí... tens raó, suposo. És la segona vegada que aquest **paio se'm fica pel mig** i ja començo a estar-ne fart. Què vols prendre?

GLEN –Res. **Et volia preguntar si saps** d'alguna feina. Necessito calés de seguida.

JOE –**Et veig molt** desesperat, noi. GLEN La meua nòvia, la Karen. Està **embarassada.**

JOE –La nòvia **embarassada?** Em pensava que eres un solter convençut.

GLEN –Sí, però això era abans de saber-ho.

JOE –**No me n'havies parlat mai** que tinguessis nòvia.

GLEN –**De fet, només** érem amics. Però ara això ha canviat les coses.

JOE –**T'ho ha demanat ella, oi? / És ella qui ho vol, oi?**

GLEN –No, ella no. Jo no **pensava / tenia intenció de casar-me**, però el fill és meu.

JOE –L'estimes?

GLEN –Ens entenem molt bé. És molt maca.

JOE –**No et preguntava això.**

GLEN –**Tant és / Això no és el més important.** He de ser responsable.

JOE –Sí, però escolta'm. Això de casar-se amb una persona que no estimes, no és pas ser responsable. Està molt bé que l'**ajudis**, però no t'hi casis.

(Adaptació d'un fragment de la sèrie televisiva "Veïns")

Text 2

MERCÈ –A en Gabi li havies de demanar? No se't va acudir ningú més?

DAVID –Així, no estàs d'acord **que** li hagués dit?

MERCÈ –No m'estranya que ahir t'**abracés d'aquella manera!** / **et fes aquella abraçada!** Això ja és més que amista!

DAVID –És que ell va ser el primer **que em va fer veure el risc de** llançar la notícia sense haver recollit encara més proves. I la veritat és que no vaig saber trobar **algú de confiança per demanar-li una cosa així.**

MERCÈ –**Quina** manera de complicar-se la vida. Ara no som nosaltres qui controlem les fotos. Ara depenem d'ell, que no ho veus?

DAVID –Iaixò t'**amoïna / et molesta?** Ara no és moment de discutir. Mira la meua taula. L'ordinador encara està encès. **Tinc molta feina! / Tinc tot de feina!** Si vols quedar-te aquí, fins **que et recuperis** una mica, fes-ho. Però no em clavis més la bronca.

MERCÈ –Saps que tota aquesta història em **posa histèrica / em neguiteja** des de fa temps. Et parlo de coses **que hi** donem voltes fa un grapat de dies. T'has ficat de peus a la galleda, David, i no te **n'adones.**

DAVID –Tu **et penses que ho saps tot,** Mercè! Em comença a carregar la teua suficiència. **Es veu** que ara sóc un pallaso irresponsable. Fa dos anys que ens coneixem, no? Doncs **haver-t'hi fixat / haver-te'n adonat** abans, **que** jo era tan impresentable!

MERCÈ –No **et facis l'ofès.** Tant et costa admetre que t'has equivocat, encara que sigui la primera vegada a la vida?

DAVID –És que m'has descol·locat completament. Tan grossa l'he fet? Ni que hagués mort algú! **Sisplau,** Mercè, que algú havia de guardar aquelles fotografies. No em diràs que no **eren cap perill, oi?**

MERCÈ –Calla, que sento que ve algú. **Promete'm** que no en parlaràs amb ningú més.

DAVID –Però, per qui m'has pres, noia?

 NATÀLIA –Vaja, em pensava que no trobaria ningú a aquesta hora. Quina roda de premsa més pesada! El conseller s'enrotllava fatal i no acabava mai. Sabeu que se m'ha acabat la tinta del boli mentre prenia notes? En ma vida m'havia passat això! Sort que hi havia un pot de llàpissos i n'he arreplegat un.

MERCÈ –Jo ja acabava. Me'n vaig. Adéu-siau.

NATÀLIA –**Doncs, per mi,** no cal que em feu companyia. Encara en tinc per estona. Bona nit, Mercè.

DAVID –Jo també vaig endarrerit avui. Vaig a fer-me un cafetó. En vols?

NATÀLIA –Sí, tu, que m’anirà de conya. A veure si demà reposem, que sembla que el dia es presenta més tranquil.

DAVID –Tranquil? Per què ho dius?

NATÀLIA –Es **veu ben bé** que en Gabi prepara un reportatge d’aquells de portada. Avui no se li ha vist el pèl i a l’agenda de demà hi veig bastantes coses anul·lades.

DAVID –Doncs, **la veritat**, no se m’acut en quin tema pot estar ficat en Gabi. Sí que ho du en secret.

NATÀLIA –**Espremeixe’t** una mica les neurones, David! A qui s’**encomanen normalment** els reportatges? Al reporter que investiga millor o al llepacul que s’avé a vendre com a descoberta una pura filtració interessada que ja li han servit redactada i tot? A en Gabi li han xerrat alguna cosa i ho esbombarà amb aquella frase cínica de “Després de mesos de pacient investigació, hem accedit a fonts confidencials que ens permeten assegurar que daixonses i dallonses”.

DAVID –Em molesta molt aquest to. No vols dir que et passes?

NATÀLIA –Tio, doncs no devem treballar al mateix diari, perquè això que et dic ho diu **tothom**.

DAVID –Doncs si tots penseu així, **feu’s-ho** mirar. D’on ve, aquesta tírria? **Explica-m’ho** que no ho entenc.

NATÀLIA –Al·lucino, tio. **Mira que a mi en Gabi no m’ha fet res**. Però no te’n recordes de com li va agafar de les mans el tema dels incendis al pobre Ignasi, que se l’havia treballat tant a fons? I no trobes massa casual que s’hagi apuntat al mateix gimnàs que el director? Que no ho veus que no para d’entrar i sortir del seu despatx, fent-li sempre la gara-gara?

DAVID –Ui, quanta imaginació! Si per aquest parell de coses que m’has dit, ja heu sentenciat el pobre Gabi, aquí deuen volar els ganivets. **Molta enveja, és el que hi ha aquí**.

NATÀLIA –Jo no tinc cap interès a **convènce’t**. Tu mateix, ja ets prou gran.

DAVID –Ja l’**hi informaré**, pobre Gabi. Es quedarà ben sorprès.

NATÀLIA –Tu estàs una mica tocat, eh? **Ni que fos el teu germà, en Gabi**.

5.4. Entreteniment

El gènere d’entreteniment sol tenir un personatge central que fa de presentador d’activitats diverses: concursos, entrevistes o dramatitzacions curtes. Els textos solen ser de dos tipus: presentacions i converses.

Els recursos més utilitzats en el primer tipus són els descriptius. Per tant, cal fixar-se en els caracteritzadors aplicats a persones i accions (adjectius, oracions de relatiu, sufixacions), en les enumeracions i en l’adequació dels temps verbals a les accions expressades. I respecte a les converses, ens podem trobar en una situació semblant a la ficció dramàtica però amb diàlegs menys espontanis i més controlats pel presentador. Tant en un cas com en l’altre, l’ordenació de la frase també es focalitza segons les necessitats expressives.

Tractant-se d’un gènere en què els executants han d’improvisar, el text que es revisa serveix de pauta i no sempre se segueix al peu de la lletra. Per això es útil de proporcionar diverses alternatives en aquells punts en què el guió manifesta dubtes o repeticions.

Activitat 11

a) Text de magazín de formalitat mitjana

Benvinguts al nostre programa. Avui us presentem a una de les dones més polifacètiques del panorama artístic català. Així de satisfeta apareixia a la portada d'aquesta revista fa cinc anys degut a la nominació de millor actriu estrangera per als Oscars. Encara que no l'aconseguís finalment, el sol fet de ser nominada era prou important com per mostrar aquest somriure tan radiant. Ella és Marisa Rifà. Aleshores feia varis mesos que s'havia casat amb el Juanjo Domènec, un arquitecte que després seria mundialment conegut per la construcció de la torre d'oficines més alta del món. Tot i que en ocasions se'ls va veure discutir en públic, res feia pensar que la relació acabaria en un intent de suïcidi del famós arquitecte.

Al cap d'un any la Marisa havia ajuntat el seu destí amb el del Harry Bloomfield, el magnat del petroli que li va comprar una illa al Carib on gaudia d'escorta per si els seus enemics volien fer-li mal. La foto que veiem queda una mica tapada pels arbusts entre els quals s'amagava el paparazzi, però s'aprecia bé a la nostra protagonista. Va entrar al món de la moda, la seva figura es va estendre per les portades de totes les revistes i, en un passió de models, es va enamorar bojament del dissenyador Palagazzi que és avui la seva parella.

A les fotos que hem anat presentant hem pogut observar que el seu rostre es caracteritza per disfrutar d'una cabellera espectacular que amaga uns petits ulls maliciosos. Ara la podem apreciar en directe: tinc davant meu una dona que ha cridat l'atenció de més d'un pintor que voldria que posés per a ell per fer un quadre que fos capaç de recollir aquesta original bellesa.

.....

I ara el nostre reporter, el Robert Puig, ens explica les novetats que ha pogut recollir aquesta setmana. Hola, Robert, què tal?

–Una mica deprimit, si vols que et digui.

–I com és això?

–És que en aquesta feina d'anar recollint rumors, em trobo coses que, quan me les expliquen, tinc la sensació de que m'aixequen la camisa. M'expliquen rumors que són difícils de creure, però jo estic obligat a explicar-ho als demés.

–Ja sabem que no pots explicar tot. Aquesta és la gràcia de la teva feina: valorar què es pot explicar i què no s'ha de dir.

–És que hi ha coses, a vegades, que fan olor a cremat.

–Val, però no et queixis tant, i comença a explicar coses, home!

–Doncs justament hem de parlar de l'actual parella de la Marisa Rifà. Saps on se'l veu ara per les nits?

–Digues, digues.

–Vaig saber que dissabte el trobaria en una coneguda discoteca i per això vaig anar amb la càmera. Com una imatge val més que mil paraules, anem al vídeo que hem gravat i així en parlarem amb coneixement de causa.

b) Exercici sobre un programa de formalitat baixa

Aquesta pràctica vol recrear el procés de presa de decisions amb què es troba un corrector davant de programes de to desenfadat, fins i tot humorístic, o bé destinats al públic juvenil. En aquest tipus de programes la revisió treballa sobre una doble llista de recursos lingüístics: els uns es consideren tolerables i els altres inadmissibles. El grau de tolerància envers els recursos lèxics argòtics, dialectals o provinents d'altres llengües pot ser més alt que en les estructures sintàctiques o en les realitzacions fonètiques.

Pel que fa al lèxic, s'ha de recollir la realitat canviant de la parla espontània per a aconseguir la identificació de l'espectador, però sense admetre gratuïtament recursos estranys a la llengua. Una paraula no catalana dins d'una estructura sintàctica genuïna i pronunciada amb els fonemes catalans pot quedar adequada. En canvi, si la pronúncia i l'estructura sintàctica són també estranyes al català, llavors sí que estem utilitzant un idioma diferent. Aquests criteris canviarien si el text busca deliberadament la barreja d'idiomes amb finalitats humorístiques, un recurs freqüent en la tradició còmica de totes les cultures. A l'hora de valorar les estructures sintàctiques, s'ha de tenir en compte si s'ajusten a les estructures específicament col·loquials que hem comentat abans.

Els factors que porten a decidir si un recurs és tolerable són els següents:

- 1) S'usa àmpliament en la parla espontània.
- 2) No té altres alternatives més genuïnes d'un registre equivalent i que puguin ser compreses fàcilment pel gran públic (això exclou alternatives similars de formalitat més alta i dialectals d'abast reduït).
- 3) Aporta un valor expressiu (normalment una connotació).
- 4) Es pot pronunciar amb el sistema fonemàtic català.

Activitat 12

Classifiquen els recursos lingüístics següents en tolerables o inadmissibles per a un programa de les característiques descrites. Argumenteu els quatre factors de decisió citats si pot ser amb suport documental (diccionaris, publicacions, etc.). Si trobeu convenient considerar també situacions d'ús diferents, feu-ho, tenint sempre present que ens movem en un nivell de formalitat baixa.

guarro
està bo (el menjar)
guaperes
catxondo
és el colmo
vaia (dona)!
calbo
liar-se
carinyo
despejar-se
despilotar-se
quin conyàs
escaquejar-se
pujar-se a la moto
carcoma
bareto
xivato
melena
saltar-se un semàfor
polvos de talc.

Textos revisats

a) Text de magazín de formalitat mitjana

Benvinguts al nostre programa. Avui us presentem /SENSE "A"/ una de les dones més polifacètiques del panorama artístic català. Així de satisfeta apareixia a la portada d'aquesta revista fa cinc anys a causa de la nominació de millor actriu estrangera per als Oscars. Encara que no l'aconseguís finalment, el sol fet de ser nominada era prou important /SENSE "COM"/ per mostrar aquest somriure tan radiant. /SENSE "ELLA"/ És la Marisa Rifà. Aleshores feia **uns quants** mesos que s'havia casat amb el Juanjo Domènec, un arquitecte que després seria mundialment conegut per la construcció de la torre d'oficines més alta del món. Tot i que **algunes vegades** se'ls va veure discutir en públic, res feia pensar que la relació acabaria en un intent de suïcidi del famós arquitecte.

Al cap d'un any la Marisa havia ajuntat el seu destí amb el del Harry Bloomfield, el magnat del petroli que li va comprar una illa al Carib on **disposava** d'escorta per si els seus enemics volien fer-li mal. La foto que veiem queda una mica tapada pels **arbustos on** s'amagava el paparazzi, però s'aprecia bé /SENSE "A"/ la nostra protagonista. Va entrar al món de la moda, la seva figura es va **estendre** per les portades de totes les revistes i, en **una desfilada** de models, es va enamorar bojament del dissenyador Palagazzi que és avui la seva parella.

A les fotos que hem anat presentant hem pogut observar que el seu rostre es caracteritza per **tenir/exhibir** una cabellera espectacular que amaga uns **ullets** maliciosos. Ara la podrem apreciar en directe: tinc davant meu una dona que ha cridat l'atenció de més d'un pintor **desitjós de tenir-la de model per intentar recollir en un quadre aquesta original bellesa** /HI POT HAVER ALTRES ALTERNATIVES/.

.....

Benvinguts al nostre programa. Avui us presentem /SENSE "A"/ una de les dones més polifacètiques del panorama artístic català. Així de satisfeta apareixia a la portada d'aquesta revista fa cinc anys **a causa de** la nominació de millor actriu estrangera per als Oscars. Encara que no l'aconseguís finalment, el sol fet de ser nominada era prou important /SENSE "COM"/ per mostrar aquest somriure tan radiant. /SENSE "ELLA"/ És la Marisa Rifà. Aleshores feia **uns quants** mesos que s'havia casat amb el Juanjo Domènec, un arquitecte que després seria mundialment conegut per la construcció de la torre d'oficines més alta del món. Tot i que **algunes vegades** se'ls va veure discutir en públic, res feia pensar que la relació acabaria en un intent de suïcidi del famós arquitecte.

Al cap d'un any la Marisa havia ajuntat el seu destí amb el del Harry Bloomfield, el magnat del petroli que li va comprar una illa al Carib on **disposava** d'escorta per si els seus enemics volien fer-li mal. La foto que veiem queda una mica tapada pels **arbustos on** s'amagava el paparazzi, però s'aprecia bé /SENSE "A"/ la nostra protagonista. Va entrar al món de la moda, la seva figura es va **estendre** per les portades de totes les revistes i, en **una desfilada** de models, es va enamorar bojament del dissenyador Palagazzi que és avui la seva parella.

A les fotos que hem anat presentant hem pogut observar que el seu rostre es caracteritza per **tenir/exhibir** una cabellera espectacular que amaga uns **ullets** maliciosos. Ara la podrem apreciar en directe: tinc davant meu una dona que ha cridat l'atenció de més d'un pintor **desitjós de tenir-la de model per intentar recollir en un quadre aquesta original bellesa /HI POT HAVER ALTRES ALTERNATIVES/**.

.....
I ara el nostre reporter, el Robert Puig, ens explica les novetats que ha pogut recollir aquesta setmana. Hola, Robert, **com anem?**

–Una mica deprimat, si vols que **t'ho** digui.

–I com és això?

–És que en aquesta feina d'anar recollint rumors, em trobo coses que, quan me les expliquen, **em fa l'efecte que** m'aixequen la camisa. M'expliquen rumors que són difícils de creure, però jo estic obligat a explicar-ho als **altres**.

–Ja sabem que no pots explicar-ho tot. Aquesta és la gràcia de la teva feina: valorar què es pot explicar i què no s'ha de dir.

–És que hi ha coses, a vegades, que fan **pudor de socarrim**.

–Val, però no et queixis tant, i comença a explicar coses, home!

–Doncs justament hem de parlar de l'actual parella de la Marisa Rifà. Saps on se'l veu ara **a la nit?**

–Digues, digues.

–Vaig saber que dissabte el trobaria en una coneguda discoteca i per això vaig anar-hi amb la càmera. **Com que** una imatge val més que mil paraules, **ara veurem el vídeo** que hem gravat i així en parlarem amb coneixement de causa.

b) Exercici sobre un programa de formalitat baixa

Com que l'avaluació d'aquest exercici admet uns marges de variació segons l'argumentació aportada per l'alumne, les solucions s'han de considerar orientatives. Els termes següents es podrien considerar tolerables segons la seva presència real en programes de ràdio o televisió d'aquesta mena i, de fet, molts formen part dels usos de baixa formalitat o argòtics:

guarro, guaperes, catxondo, és el colmo, calbo, carinyo, despilotar-se, quin conyàs, escaquejar-se, bareto, xivato, melena, saltar-se un semàfor, polvos de talc.

Aquests altres es considerarien inadmissibles perquè tenen alternatives genuïnes i ben vives: *està bo, despejar-se, vaia (dona)!, pujar-se a la moto, carcoma, liar-se.*

5.5. Entrevista o debat

En les entrevistes i els debats, l'entrevistador o el moderador usen una llengua elaborada que té algunes característiques similars a les de la llengua escrita formal, ja que el comunicador ha reflexionat abans sobre el discurs amb un procés de planificació en el qual ha treballat l'estructura, ha pensat les estratègies discursives, ha ampliat els coneixements sobre el tema, s'ha preparat el lèxic específic, etc. Alhora, però, intenta fer la impressió que crea el discurs dins el context i, per tant, la llengua oral formal conté alguns elements específics de l'oral espontani.

El nivell de formalitat va lligat al tema i a l'entrevistat o als qui participen en el debat. Una entrevista d'un escriptor, del president de la Generalitat o del president d'una important entitat bancària exigeix un nivell formal, mentre que una entrevista a un jugador de futbol o a un actor de cinema pot exigir un nivell menys formal.

S'hi utilitzen sempre unes estratègies paralingüístiques i retòriques per a fer un discurs coherent i cohesionat (tractament formal, organització del contingut, progressió de la informació, fórmules d'introducció i d'enllaç i ús de connectors que articulin les diferents parts de l'entrevista o del debat, interpel·lacions, paràfrasis, repeticions, metàfores, exemples, pauses, silencis, entonació, interrogació retòrica, ironia, etc.) per a fer participar i implicar els entrevistats o els qui participen en el debat i per a conduir o reconduir el discurs, si cal. I tot això demana, a més, un bon domini de la competència comunicativa oral.

Activitat 13

Revisió d'un debat (El text és la transcripció del debat ja emès, per tant es tracta d'una revisió *a posteriori*.)

Aquesta nit volem debatre ara sobre una qüestió que ha estat motiu de polèmica constant durant els últims anys: la suposada pèrdua de pes cultural de Catalunya en quant a les demés comunitats de l'estat, i fonamentalment a Madrid. Una polèmica repetida, certament cíclica, però aquesta vegada amb un element nou: per primera vegada un ampli grup d'entitats culturals, més d'una vintena, s'han posat d'acord en traduir aquestes preocupacions en un text consensuat.

En el primer paràgraf es parla textualment d'una certa pèrdua de la vitalitat cultural de Catalunya i de la pèrdua de projecció cultural de Barcelona. Inicialment firmaven aquest document sis entitats: l'Ateneu Barcelonès, el Cercle del Liceu, el FAD –el Foment de les Arts Decoratives–, el Fòrum Tribuna de Barcelona, el Reial Cercle Artístic i els Amics dels Museus de Catalunya. Després s'ha adherit diversos col·legis professionals i àdhuc la patronal Foment del Treball.

Un dels firmants, galerista i president del Cercle del Liceu, està aquesta nit amb nosaltres. Joan Antoni Maragall, bona nit i benvingut.

...

La seva carta oberta ha aixecat –vostè ho sap– una considerable polseguera. Aquesta carta ha estat fruit de circumstàncies especials d'aquest moment o, diem-ne, d'una maduració continuada?

...

En positiu segur que debatran les cinc persones que ens acompanyen aquesta nit. El document, per aquelles persones que no ho han seguit massa, apel·la reiteradament a les institucions per a què es coordinin, per a què inverteixin més i per a què situïn la cultura com una de les prioritats del govern català. Per 'xò avui hem convidat, aquesta nit, els responsables de la Generalitat i de l'Ajuntament de Barcelona en aquesta matèria.

Vicenç Llorca és director general de Promoció Cultural de la Generalitat. Sr. Llorca, bona nit.

...

I ens acompanya també Ferran Mascarell. Ell és regidor de Cultura de l'Ajuntament de Barcelona. Sr. Mascarell, bona nit.

...

I ens acompanyen també avui dos escriptors, que curiosament van ocupar també la Direcció General de Promoció Cultural. Tenim, d'una banda, a Xavier Bru de Sala, que en va dimitir l'any 91, si no recordo malament. Sr. Bru de Sala, bona nit.

...

No és el mateix.

...

M'ho expliqui.

...

Molt bé. I el Sr. Vicenç Villatoro, que és actualment diputat de Convergència i Unió al Parlament.

Sr. Villatoro, bona nit.

...

Bé, pendent de la resposta del Sr. Bru de Sala, si els sembla, podríem començar, doncs, per debatre si és certa aquesta pèrdua de vitalitat cultural a Catalunya. Volem sentir els seus arguments per contrastar-los. Després parlarem de les possibles causes i, finalment, si els hi sembla bé, de quines solucions s'apunten com apuntava... com deia abans el Sr. Maragall, de cara a aquests tres anys com a mínim, en els que, d'entrada, doncs no es presenta la cojuntura d'unes eleccions, en les que sempre els paràmetres forçosament canvien, no?

Per tant, ha perdut pes, senyors, la cultura catalana? Sr. Maragall...

...

Sr. Villatoro...

...

Hi entrarem en seguida, Sr. Villatoro. Sr. Bru de Sala...

...

Hem deixat pel final, expressament, els dos representants de les administracions, en aquest cas Ajuntament de Barcelona i Generalitat de Catalunya, perquè recolleixin tot lo que vostès han dit i puguin fer algun tipu d'aportació, diguéssim, sobre les idees que vostès han donat aquest vespre. Sr. Mascaró...

...

Sr. Llorca...

...

Bé, aquí ha sortit diferents coses en tots vostès. En Bru de Sala apuntava la poca implicació del departament. Després, si vol, ens ho contesta. Vostè ha dit que, penso, que estem vivint el millor moment de la cultura catalana, penso que afirmava. És una altra cosa que posem sobre la taula. I, ja que parla de la globalització, jo volia dir-lis: "Bé, si hi ha algun dèficit d'algun tipu, que hi deu ser, fins a quin punt és culpa de la globalització?"

Jo, si els hi sembla bé, afegiria aquí quatre dades que els nostres teleespectadors tindrien que conèixer.

Text del debat revisat

Aquesta nit volem debatre (*ara*) sobre una qüestió que ha estat motiu de polèmica constant durant els últims anys: la suposada pèrdua de pes cultural de Catalunya **en relació amb la resta** de comunitats de l'estat, i fonamentalment **amb** Madrid. Una polèmica repetida, certament cíclica, però aquesta vegada amb un element nou: per primera vegada un ampli grup d'entitats culturals, més d'una vintena, s'han posat d'acord a traduir aquestes preocupacions en un **text** consensuat.

En el primer **paràgraf** es parla textualment d'una certa pèrdua de la vitalitat cultural de Catalunya i de la pèrdua de **projecció** cultural de Barcelona. Inicialment firmaven aquest document sis entitats: l'Ateneu Barcelonès, el Cercle del Liceu, el FAD –el Foment de les Arts Decoratives–, el Fòrum Tribuna de Barcelona, el Reial Cercle Artístic i els Amics dels Museus de Catalunya. Després s'hi **han adherit** /SENSE GEMINAR/ **diversos** col·legis professionals i **fins i tot** la patronal Foment del Treball.

Un dels firmants, galerista i president del Cercle del Liceu, **és** aquesta nit amb nosaltres. Joan Antoni Maragall, bona nit i benvingut.

...

La seva carta oberta ha aixecat –vostè ho sap– una considerable polseguera. Aquesta carta ha estat fruit de circumstàncies especials d'aquest moment o, **diguem-ne**, d'una maduració continuada?

...

En positiu segur que debatran les cinc persones que ens acompanyen aquesta nit. El document, per aquelles persones que no ho han seguit **gaire**, apel·la reiteradament a les institucions **perquè** es coordinin, **perquè** inverteixin més i **perquè** situïn la cultura com una de les prioritats del govern català. **Per això** avui hem convidat (*aquesta nit*,) els responsables de la Generalitat i de l'Ajuntament de Barcelona en aquesta matèria.

Vicenç Llorca és director general de Promoció Cultural de la Generalitat. Sr. Llorca, bona nit.

...

I ens acompanya també Ferran Mascarell. (*Ell*) És regidor de Cultura de l'Ajuntament de Barcelona. Sr. Mascarell, bona nit.

...

I ens acompanyen també avui dos escriptors, que curiosament van ocupar també la Direcció General de Promoció Cultural. Tenim, d'una banda, /SENSE PREPOSICIÓ/ Xavier Bru de Sala, que en va dimitir l'any 91, si no recordo malament. Sr. Bru de Sala, bona nit.

...

No és el mateix.

...

Expliqui-m'ho.

...

Molt bé. I el Sr. Vicenç Villatoro, que és actualment diputat de Convergència i Unió al Parlament.

Sr. Villatoro, bona nit.

...

Bé, pendent de la resposta del Sr. Bru de Sala, si els sembla, podríem començar, doncs, per **debatre** si és certa aquesta pèrdua de vitalitat cultural a Catalunya. Volem sentir els seus arguments per contrastar-los. Després parlarem de les possibles causes i, finalment, si **els** sembla bé, de quines solucions s'apunten com apuntava... com deia abans el Sr. Maragall, de cara a aquests tres anys com a mínim, en **què**, d'entrada, doncs, /COMA/ no es presenta la **conjuntura** d'unes eleccions, en **què** sempre els paràmetres forçosament **canvien** /"I" TÒNICA/ , no?

Per tant, ha perdut pes, senyors, la cultura catalana? Sr. Maragall...

...

Sr. Villatoro...

...

Hi entrarem **de seguida**, Sr. Villatoro. Sr. Bru de Sala...

...

Hem deixat pel final, expressament, els dos representants de les administracions, en aquest cas Ajuntament de Barcelona i Generalitat de Catalunya, perquè **recullin** tot el que vostès han dit i puguin fer algun **tipus** d'aportació, diguéssim, sobre les idees que vostès han donat aquest vespre. Sr. Mascaró...

...

Sr. Llorca...

...

Bé, aquí **han** sortit diferents coses en tots vostès. /SENSE ARTICLE/ Bru de Sala apuntava la poca implicació del departament. Després, si vol, ens ho contesta. Vostè ha dit que, penso, que estem vivint el millor moment de la cultura catalana, penso que afirmava /REITERACIONS VOLGUDES?/. És una altra cosa que posem sobre la taula. I, ja que parla de la globalització, jo volia dir-los: "Bé, si hi ha algun dèficit d'algun **tipus**, que hi deu ser, fins a quin punt és culpa de la globalització?"

Jo, si **els** sembla bé, afegiria aquí quatre dades que els nostres telespectadors **haurien** de conèixer.

5.6. Directe

En els programes en què no és possible llegir el text –connexions en directe, transmissions esportives, etc.– el seguiment sempre es fa *a posteriori*. Perquè el seguiment sigui més efectiu, es pot només fer èmfasi en els errors més greus perquè el comunicador no els repeteixi en intervencions posteriors.

Activitat 14

En la pràctica següent, us demanem no sols que reviseu les incorreccions dels periodistes en les transmissions i en la connexió dins d'un programa informatiu, sinó que us fixeu en les tècniques diferents que hi fan servir. Noteu les diferències discursives en les dues transmissions (frases més curtes, frases sense verb, repeticions, etc.).

Text 1: Transmissió esportiva (automobilisme-3')

Enviat especial 1: Bona tarda, senyores i senyors. Espectadors del Canal 33, els saludem molt cordialment quan falten pocs instants perquè comenci la dotzena cursa de la temporada, el Gran Premi d'Hongria, que s'ha de córrer al circuit d' Hungaroring. En imatge, Rubens Barrichello, el guanyador de l'anterior cita del campionat, el Gran Premi d'Alemania. Tot és a punt en aquest circuit situat a uns vint quilòmetres al nord-est de la ciutat de Budapest perquè comenci aquesta cursa, una prova la qual promet emocions fortes, sobretot per tal i com està la situació al campionat. Recordar que el líder és Michael Schumacher amb cinquanta-sis punts, dos més que David Coulthard i que el seu company de l'equip McLaren, Mika Häkkinen. La quarta posició a la classificació és per Rubens Barrichello, que té quaranta-sis i la cinquena per Giancarlo Fisichella, que té divuit.

Pel què fa referència al mundial de constructors, Ferrari encapçala aquesta classificació amb cent dos punts. La segona posició és per McLaren amb noranta-vuit i la tercera per a Williams BMW amb vint-i-dos punts. Tot sembla fer pensar, doncs, que la prova d'avui pot tenir una especial transcendència per clarificar la situació d'aquest campionat tan intens que estem vivint, una situació com no es donava des de l'any 1974, quan, com ara, després d'onze curses disputades, el campionat estava molt apretat. Aleshores la primera posició era pel pilot de Ferrari, Clay Regazzoni, amb 44 punts. La segona, pel sud-africà de Tirrel, Jody Scheckter, que tenia 41. La tercera, per Fittipaldi, que aleshores corria amb un McLaren, amb 37, i la quarta per Nicki Lauda, amb Ferrari, que tenia 36. El guanyador d'aquell mundial de l'any 74 va estar precisament Emerson Fittipaldi per endavant de Regazzoni, Scheckter i Lauda.

Aquesta vegada, la situació al campionat és com a mínim tan intensa com ho era fa vint-i-sis anys, com hem comentat amb motiu de l'any 74.

Tot és a punt, com deïem, en aquest circuit d'Hungaroring, a on està el nostre company X.X.

Bona tarda, X.

Enviat especial 2: Hola, bona tarda. Al circuit d'Hungaroring, amb una temperatura elevadíssima, gairebé 40 graus. Una temperatura que pot afectar, lògicament, a tot lo que fagin els equips, en els pneumàtics sobretot, en aquest Gran Premi d'Hongria, que es presenta, com deïem, molt emocionant i amb moltes incògnites en quant al resultat de la cursa. Tenim que dir que el circuit d'Hungaroring és un circuit on és molt difícil dur a terme adelantaments i que, per tant, una posició adelantada a la parrilla de sortida és molt important, però també serà molt important perquè es produeixin canvis, perquè, repetim, els avançaments són molt difícils, les estratègies que faran servir els diferents equips en aquest Gran Premi. Tenim a Michael Schumacher a la poll position, a David Coulthard en la segona posició i a Mika Häkkinen en la tercera.

No sabem, no sabem quina serà l'estratègia d'aquests tres pilots, dels equips d'aquests tres pilots, pel que fa a la cursa. I això pot ser, pot ser la clau d'aquest gran premi d'Hongria.

Text 2: Transmissió esportiva (futbol-4')

Comentarista: Ha començat el partit a l'estadi. La gent té ganes de veure bon futbol i, sobretot, de veure que el Barça 2000-2001 funciona.

Ha tallat Overmars. Intenta la primera aproximació a l'ària. Gerard obrint altra vegada per Overmars. Aquest retalla. Es va endavant. Enredareix per Philippe Cocu. Ivan per Sergi, de moment titular. És una temporada important per Sergi. Simao enredareix una altra vegada per Puyol. Com poden comprovar, el Barcelona portant el pes del partit... i els holandesos en defensar de moment aquest empat a zero. Guardiola molt bé entre línies per Kluivert, obrint per Simao. El petit portuguès intentarà la primera centrada del partit. És bona la centrada. El control per Rivaldo amb dificultats, però com a mínim Simao consegueix ja traure aquesta primera centrada. Juga Guardiola. Aquí tenen el portuguès, que és un dels candidats en intentar fer oblidar a Figo i, sobretot, en poder tenir un lloc de titular o, per lo menys, ser-ho molts partits aquesta temporada. Una altra vegada s'ha anat el jugador portuguès. Ara s'ha fet un petit lio... Ha pogut recuperar Van der Weerden i el PSV Eindhoven intenta, doncs, construir la primera jugada d'aquest partit. Toca i toca la pilota el conjunt holandès sense control, per cert, al límit de que sortís... Ha arribat la centrada de Van Bommel. Una altra vegada el capità holandès que rebrà com a extrem dret, per dir-ho d'una manera. Han jugat Van der Weerden. Una altra vegada Van Bommel intentant combinar amb el brasileny Claudio Oliveira, que ha anat al terra. Falta. Falta de Philippe Cocu. L'encarregat de fer el llançament serà Bruggink. Almenys això és lo que sembla. Ara també ha arribat Bouma. És Bouma finalment qui fa el llançament. Problemes... La treu amb el cap molt bé Puyol. Overmars llença el contraatac a Sergi. Ha tallat l'equip holandès. Bouma una altra vegada fent el canvi de joc, perquè es llueixi Gerard llançant-se a terra el primer cop. Simao per Kluivert. Construeix l'atac el Barcelona. Quatre contra quatre. Kluivert per Simao que trepitja àrea. Pot marcar el Barça. La passada de la mort! El gol de Rivaldo fora de joc. Fora de joc de Rivaldo. Trist premi per una bona jugada, però l'àrbitre assistent tenia, feia estona, la bandera atxecada per la posició de fora de joc de Rivaldo. Als tres minuts, el gol anul·lat, havia aquesta situació. Per molt poc Rivaldo... podríem dir que efectivament estava en fora de joc. L'àrbitre assistent ha atxecat de seguida la bandera. Queda anul·lat, doncs, el gol del brasileny, però una molt bona jugada d'atac del Barcelona. Lucius ha endarrerit cap a la zona del lateral esquerre del PSV, passada que anava interior per Bruggink...

Text 3: Directe de Telenotícies

CONDUCTOR: X. X., bon dia.

ENVIAT ESPECIAL 1: Hola, bon dia.

Doncs sembla que la direcció de ETA ha donat ordres clars i precisos als seus comandos. Ras i curt: actuar allà on es pugui i contra qui es pugui. Quan encara no s'havia retirat el fèretre del president dels empresaris de Guipúzcoa, José María Corta, de la capella ardent, es coneixia la notícia d'aquest nou atentat a Pamplona. En aquesta ocasió la víctima era el subtinent de l'Exèrcit de Terra Francisco Casanova. Els funerals per aquesta víctima s'han fet aquest matí aquí, com deies, al pati d'armes del quartel d'Aisoain. L'acte... l'acte, el pressidia el ministre de Defensa, Federico Trillo. Ha començat a les dotze i mitja al pati d'armes del regiment dels caçadors de muntanya "Amèrica xixanta-sis" a Aisoain. Aquí servia, treballava Francisco Casanova Vicente com a subtinent de l'Exèrcit de Terra. Tenia quaranta-sis anys, estava casat i tenia dos fills, un dels quals el va trobar mort a la porta de casa seua al carrer Askatasuna, que en euskera, macabra ironia, significa llibertat. La missa de la cerimònia oficial l'oficiava l'arquebisbe de Pamplona, Fernando Sebastián Aguilar, que en l'homília ha recordat l'inutilitat dels assassinats d'ETA i ha fet una crida a l'unitat de tots per no caure en cap sentiment de venjança i no perdre l'esperança. Després de la missa i dins de la solemnitat de l'acte militar el subtinent assassinat ha estat condecorat amb la creu del mèrit militar. L'acte era presidit, també, pel president de Navarra Miquel Sanz com primera autoritat civil. Quan s'ha acabat la cerimònia militar el ministre de defensa, Federico Trillo, s'ha acostat a la família per donar-lis el pèsam i ha parlat sobre les conseqüències d'aquest nou atentat a Pamplona.

insert

Darrere l'uniforme del subtinent Francisco Casanova havia un veí de Berriozar, un municipi obrer al costat de Pamplona, on ahir es va celebrar una concentració per rebutjar l'atemptat. Allà s'han tornat a veure una vegada més imatges de incredulitat i ambient de crispació en la gent, que va demanar, va arribar a demanar la dimissió de l'alcalde, que recordem-lo és d'Euskal Herritarrok. Avui nosaltres parlàvem amb un regidor socialista de l'ajuntament de Berriozar i ens deia que l'alcalde, al veure aquelles imatges, es va plan-tejar fins i tot abandonar l'alcaldia. I és que la situació comença a ésser irrespirable tant per la gent del poble com pels representants de les institucions.

Enviat especial 2: Feia deu anys que el subtinent Francisco Casanova havia vingut a viure a aquest barri de cases unifamiliars, molt a prop del quartel on l'havien destinat. Aquest matí, els veïns deien que el carrer tenia un aire diferent.

insert

Francisco Casanova era l'únic militar professional que, a pesar de les suggerències dels seus superiors, s'atrevia a viure a Berriozar, un municipi governat per Euskal Herritarrok.

Al centre de la població només aquest cartell alterava la normalitat aparent. La tensió, a sota, en un municipi on el fet que governi Euskal Herritarrok, tot i que en minoria, reflexa una realitat.

Els regidors dels tres partits de la oposició estaven indignats. L'alcalde –d'Euskal Herritarrok– s'ha negat a posar una esquela al diari com a consistori. Es parla de moció de censura, de fer-lo fora.

insert

A les dotze, els regidors han baixat a fer cinc minuts de silenci davant l'ajuntament. Com hauria estat previsible en una població obrera, i que avui no ha aturat la seva activitat, havia poca gent.

Enviat especial 1: En acabar el funeral militar el fèretre de Francisco Casanova s'ha traslladat a la localitat on va néixer, Castejón, a la Ribera Navarra. Allà serà colgat aquesta tarda. Com veuen el desgraciat guió dels atemptats terroristes es repeteix, canvien els escenaris, canvien les víctimes: Vitòria, Durango, Zumaia, avui Pamplona. Però desgraciadament tots amb una pauta comú: la barbàrie del terrorisme.

Bona tarda.

Textos revisats

Text 1: Transmissió esportiva (automobilisme-3')

Enviat especial 1: Bona tarda, senyores i senyors. Espectadors del Canal 33, els saludem molt cordialment quan faltin pocs instants perquè comenci la dotzena cursa de la temporada, el Gran Premi d'Hongria, que s'ha de córrer al circuit d' Hungaroring. En imatge /**[d3]**/, Rubens Barrichello, el guanyador de l'anterior cita del campionat, el Gran Premi d'**Alemanya**. Tot **està a punt** en aquest circuit situat a uns vint quilòmetres al nord-est de la ciutat de Budapest perquè comenci aquesta cursa, una prova **que** promet emocions fortes, sobretot (*per*) tal (*i*) com està la situació al **campionat**. **Recordin** que el líder és Michael Schumacher amb cinquanta-sis punts, dos més que David Coulthard i que el seu company de l'equip McLaren, Mika Häkkinen. La quarta posició a la classificació és per Rubens Barrichello, que **en** té quaranta-sis i la cinquena per Giancarlo Fisichella, que **en** té divuit.

Pel que fa referència al mundial de constructors, Ferrari encapçala aquesta classificació amb cent dos punts. La segona posició és per McLaren amb noranta-vuit i la tercera per a Williams BMW amb vint-i-dos punts. Tot (*sembla*) /**TÒPIC**/ fa pensar, doncs, que la prova d'avui pot tenir una especial **transcendència** per clarificar la situació d'aquest campionat tan intens que estem vivint, una situació **que** no es donava des de l'any 1974, quan, com ara, després d'onze curses disputades, el campionat estava molt **ajustat**. Aleshores la primera posició era pel pilot de Ferrari, Clay Regazzoni, amb 44 punts. La segona, pel sud-africà de Tirrel, Jody Scheckter, que **en** tenia 41. La tercera, per Fittipaldi, que aleshores corria amb un McLaren, amb 37, i la quarta per Nicki Lauda, amb Ferrari, que **en** tenia 36. El guanyador d'aquell mundial de l'any 74 va **ser** precisament Emerson Fittipaldi per **davant** de Regazzoni, Scheckter i Lauda. Aquesta vegada, la situació al campionat és com a mínim tan intensa com ho era fa vint-i-sis anys, com hem comentat (*amb motiu de*) **en parlar de** l'any 74.

Tot **està a punt**, com deïem, en aquest circuit d'Hungaroring, (*a*) on **és** el nostre company X.X.

Bona tarda, X.

Enviat especial 2: Hola, bona tarda. Al circuit d'Hungaroring, amb una temperatura elevadíssima, gairebé 40 graus. Una temperatura que pot afectar, **lògicament**, /**SENSE "A"**/ tot el que **facin** els equips, en els pneumàtics **sobretot**, en aquest Gran Premi d'Hongria, que es presenta, com deïem, molt emocionant i amb moltes incògnites **quant al / en el** resultat de la cursa. **Hem de** dir que el circuit d'Hungaroring és un circuit on és molt difícil dur a terme **avançaments** i que, per tant, una posició **avançada** a l'**engraellat** de sortida és molt important, però també serà molt important perquè es produeixin canvis, perquè, repetim, els avançaments són molt difícils, les estratègies que faran servir els diferents equips en aquest Gran Premi. Tenim /**SENSE "A"**/ Michael Schumacher a la poll position, /**SENSE "A"**/ David Coulthard en la segona posició i /**SENSE "A"**/ Mika Häkkinen en la tercera.

No sabem, no sabem quina serà l'estratègia d'aquests tres pilots, dels equips d'aquests tres pilots, (*pel que fa*) a la cursa. I això pot ser /REPETICIÓ/ la clau d'aquest gran premi d'Hongria.

Text 2: Transmissió esportiva (futbol-4')

Comentarista: Ha començat el partit a l'estadi. La gent té ganes de veure bon **futbol** i, sobretot, de veure que el Barça 2000-2001 funciona.

Ha tallat Overmars. Intenta la primera aproximació a l'**àrea**. Gerard obrint altra vegada per Overmars. Aquest retalla. **Se'n** va endavant. **Endarrereix** per Philippe Cocu. Ivan per Sergi, de moment titular. És una temporada important per Sergi. Simao **endarrereix** una altra vegada per Puyol. Com poden comprovar, el Barcelona **porta** el pes del partit... i els holandesos **defensen** de moment aquest empat a zero. Guardiola molt bé entre línies per Kluyvert, obrint per Simao. El petit portuguès intentarà la primera centrada del partit. És bona la centrada. El control per Rivaldo amb dificultats, però com a mínim Simao **aconsegueix** ja **treure** aquesta primera centrada. Juga Guardiola. Aquí tenen el portuguès, que és un dels candidats a intentar fer oblidar /SENSE "A"/ Figo i, sobretot, a poder tenir un lloc de titular o, **almenys**, ser-ho molts partits aquesta temporada. Una altra vegada **se n'ha anat** el jugador portuguès. Ara s'ha fet un petit **embolic**... Ha pogut recuperar Van der Weerden i el PSV Eindhoven intenta, doncs, construir la primera jugada d'aquest partit. Toca i toca la pilota el conjunt holandès sense control, per cert, al límit /SENSE "DE"/ que sortís... Ha arribat la centrada de Van Bommel. Una altra vegada el capità holandès que **la** rebrà com a extrem dret, per dir-ho d'una manera. Ha /SINGULAR/ jugat Van der Weerden. Una altra vegada Van Bommel intentant combinar amb el **brasiler** Claudio Oliveira, que ha anat **a terra**. Falta. Falta de Philippe Cocu. L'encarregat de fer el llançament serà Bruggink. Almenys això és **el** que sembla. Ara també **hi** ha arribat Bouma. És Bouma finalment qui fa el llançament. Problemes... La treu amb el cap molt bé Puyol. Overmars **llança** el contraatac a Sergi. Ha tallat l'equip holandès. Bouma una altra vegada fent el canvi de joc, perquè es llueixi Gerard llançant-se a terra el primer cop. Simao per Kluyvert. Construeix l'atac el Barcelona. Quatre contra quatre. Kluyvert per Simao que **trepitja** àrea. Pot marcar el Barça. La passada de la mort! El gol de Rivaldo... fora de joc. Fora de joc de Rivaldo. Trist premi per una bona jugada, però l'àrbitre assistent tenia, feia estona, la bandera **aixecada** per la posició de fora de joc de Rivaldo. Als tres minuts, el gol anul·lat, **hi havia** aquesta situació. Per molt poc Rivaldo... podríem dir que efectivament estava en fora de joc. L'àrbitre assistent ha **ai-xecat** de seguida la bandera. Queda anul·lat, doncs, el gol del **brasiler**, però /VERB?/ una molt bona jugada d'atac del Barcelona. Lucius ha endarrerit cap a la zona del lateral esquerre del PSV, passada que anava interior per Bruggink... Torna a recuperar Frank de Boer. Juga amb Guardiola el primer toc. El Barça amb la defensa de tres: els dos **pivots**, per davant Guardiola i Cocu; Simao, Gerard, Rivaldo i Overmars i, en punta, Kluyvert, però sempre amb aquesta ajuda de Rivaldo, un home **que** tindrà molta llibertat de moviments i, per tant, esperem que el **brasiler** recuperi l'**olfacte** goleador i, sobretot, aquell joc virtuós de crack, que ens ha ofert en **diferents** etapes del Futbol Club Barcelona.

Text 3: Directe de Telenotícies

Conductor: X. X., **bon dia**.

Enviat especial 1: Hola, bon dia.

Doncs sembla que la direcció d'ETA ha donat ordres **clares** i **precises** als seus comandos. Ras i curt: actuar allà on es pugui i contra qui es pugui. Quan encara no s'havia retirat el fèretre del **president** /ESSA SONORA/ dels **empresaris** /ESSA SONORA/ de Guipúscoa, José María Corta, de la capella ardent, es coneixia la notícia d'aquest nou **atemptat** a Pamplona. En aquesta ocasió la víctima és el subtinent de l'Exèrcit de Terra Francisco Casanova. Els funerals per aquesta víctima s'han fet aquest matí aquí, com deies, al pati d'armes del **quarter/caserna** d'Aisoain. L'acte, el **presidia** /ESSA SONORA/ el ministre de Defensa, Federico Trillo. Ha començat a les dotze i mitja / **dos quarts d'una** al pati d'armes del regiment dels Caçadors /MAJÚSCULA/ de Muntanya /MAJÚSCULA/ "América seixanta-sis" /**[səfánts]**/ a Aisoain. Aquí servia, treballava Francisco Casanova Vicente com a subtinent de l'Exèrcit de Terra. Tenia quaranta-sis anys, estava casat i tenia dos fills, un dels **quals** el va trobar mort a la porta de casa **seva** al carrer Askatasuna, que en euskera, macabra ironia, significa llibertat.

La missa de la **cerimònia** oficial l'oficiava l'arquebisbe de Pamplona, Fernando Sebastián Aguilar, que en l'**homilia** ha recordat la **inutilitat** /"la" + **i àtona**/ dels assassinats d'ETA i ha fet una crida a la **unitat** /"la" + **u àtona**/ de tots per no caure en cap sentiment de venjança i no perdre l'esperança. Després de la missa, /COMA/ i dins de la solemnitat de l'acte militar, /COMA/ (el subtinent assassinat ha estat condecorat) **s'ha condecorat el subtinent assassinat** amb la creu del mèrit militar. L'acte era presidit, també, pel president de Navarra Miquel Sanz **com a** primera autoritat civil. Quan s'ha acabat la **cerimònia** militar, /COMA/ el ministre de defensa, Federico Trillo, s'ha acostat a la família per donar-los el **condol** i ha parlat sobre les conseqüències d'aquest nou **atemptat** a Pamplona.

insert

Darrere l'uniforme del subtinent Francisco Casanova **hi havia** un veí de Berriozar, un municipi obrer al costat de Pamplona, on ahir es va celebrar una concentració per rebutjar l'atemptat. Allà **es van tornar** a veure una vegada més imatges de incredulitat i ambient de crispació en la gent, que va demanar, va arribar a demanar la **dimissió** /ESSA SORDA/ de l'alcalde, que recordem-**ho** és d'Euskal Herriarrok. Avui nosaltres parlàvem amb un regidor socialista de l'ajuntament de Berriozar i ens deia que l'alcalde, al veure aquelles imatges, es va plantejar fins i tot abandonar l'alcaldia. I és que la situació comença a ésser irrespirable tant per la gent del poble com pels representants de les institucions.

Enviat especial 2: Feia deu anys que el subtinent Francisco Casanova havia vingut a viure a aquest barri de cases unifamiliars, molt a prop del **quarter** on l'havien destinat. Aquest matí, els veïns deien que el carrer tenia un aire diferent.

insert

Francisco Casanova era l'únic militar professional que, a pesar de les suggerències dels seus superiors, s'atrevia a viure a Berriozar, un municipi governat per Euskal Herriarrok. Al centre de la població només aquest cartell alterava la normalitat aparent. La tensió, a sota, en un municipi on el fet que governi Euskal Herriarrok, tot i que en minoria, reflexa una realitat.

Els regidors dels tres partits de la oposició estaven indignats. L'alcalde -d'Euskal Herriarrok- s'ha negat a posar una esquela al diari com a consistori. Es parla de moció de censura, de fer-lo fora.

insert

A les dotze, els regidors han baixat a fer cinc minuts de silenci davant l'ajuntament. Com **era** previsible en una població obrera, i que avui no ha aturat la seva activitat, **hi havia** poca gent.

Enviat especial 1: En acabar el funeral militar el fèretre de Francisco Casanova s'ha **traslladat** a la localitat on va néixer, Castejón, a la Ribera Navarra. Allà serà **enterrat** aquesta tarda. Com veuen, /COMA/ el desgraciat guió dels atemptats terroristes es repeteix, **canvien** /i tònica/ els escenaris, canvien les víctimes: Vitòria, Durango, Zumàia, avui Pamplona. Però desgraciadament tots amb una pauta **comuna** /FEMENÍ/: la barbàrie del terrorisme.

Bona tarda.

5.7. Anunci publicitari

El llenguatge publicitari es caracteritza per un ús imaginatiu dels recursos lingüístics molt calculats a fi d'aconseguir la comprensió immediata del receptor.

Es donen dues situacions en els departaments comercials dels mitjans de comunicació.

1) Les agències publicitàries i les marques comercials sovint pensen els spots en castellà i en demanen una correspondència exacta en la traducció catalana.

S'exigeix que es retoqui l'anunci castellà només una mica i es mantingui el joc de paraules relacionades normalment amb la marca. No es pensa un anunci per a l'espectador catalanoparlant. Però, quan no hi ha identitat fonètica ni frase feta que puguin passar d'una llengua a l'altra, les paraules i les frases ja no es poden fer servir publicitàriament. És precisament aleshores quan el corrector hi ha de buscar alternatives enginyoses.

Per exemple, per traduir l'expressió castellana "en la pista es un muermo" es poden proposar als creadors diferents solucions:

A la pista t'hi floreixes (te floreces) (la més literal)

A la pista és per florir-shi (es para florecerse)

A la pista és una llauna (una lata)

A la pista és per morir-s'hi (es para morirse)

A la pista t'hi consumeixes (te consumes)

A la pista t'hi adorms (te duermes)

A la pista és soporífer (es soporífero).

Sovint s'exigeix, a més, l'esforç de mantenir un nivell poètic, encara que sigui baix. Es pot tractar només de mantenir el ritme (a vegades també el còmput sil·làbic, perquè és una cançoneta) o, en alguns altres casos, de traduir amb rima i ritme un text de pretensions líriques. Tot això, evidentment, dificulta encara més la feina del corrector.

Encara que acceptem que no sols en la societat actual sinó sempre, els idiomes s'han influït recíprocament, sempre hi ha paraules, jocs de paraules, locucions, frases fetes que són intransferibles, perquè no tenen sentit si no és en la llengua pròpia. Quan es dóna aquesta situació, cal refer del tot l'anunci.

2) Quan l'anunci s'ha pensat en català, el corrector revisa els anuncis pensats i fets en català i proposa les correccions i solucions més genuïnes.

Com que la realitat és que els assessors del departaments de comercial tradueixen més que no pas revisen, per això, i de manera excepcional, us proposem en aquest apartat dos tipus de pràctiques. D'una banda, us demanem que traduïu uns espots essent fidels a la llengua original, mantenint els jocs de paraules, les frases fetes, etc., i que, al final, semblin pensats en català, i, de l'altra, que reviseu un spot pensat ja en català pels publicitaris.

Activitat 15

Traducció

Text 1

Home: Oye, ¿has movido el macetero?

Dona: Sí.

Home: Genial... ¡Vaya cambiazó!

Dona: A que sí.

Home: Parece otro salón. Menudo vuelco le hemos dado a la casa. ¡Esto hay que celebrarlo!

Off: Camembert Président,

Tierno,

Suave,

Cremoso.

Home i dona: ¡Por el macetero!

Off i sobreimpresió: Si disfrutas de la vida, te encantará Président.

Text 2

– A vosotros os hará mucha gracia, pero esto de estar remando toda la vida me tiene hasta las orejas.

– ¿Prefieres llevar un Mégane?

– No me pongas los dientes largos.

Duracell da la bienvenida a Mégane.

– No siento los brazos.

Text 3

No es lo mismo estar en bolas...

Teta, pito. Teta, culo.

...que coleccionar bolas.

Ahora, Pepsi Boom te regala la fabulosa colección de las canicas chinas.

¿Estás tururú? Pepsi Boom.

Pasa la bola.

Text 4

Pepsi Max. Máximo sabor a cola sin azúcar.

– André está que se sale. Se nota la mano de sus nuevos entrenadores.

– Aplaxtante, demoledor, bextial... qué puntazo.

-Out!

Text 5

¡Shelly es la hermanita pequeña de Barbie!

Con la cunita de Shelly te divertirás
y Barbie en sus brazos la cogerá.

¡Qué bien se lo pasan juntas!

Su comidita le preparará...

Y antes de dormir el biberón le dará.

Shelly "Felices Sueños" bostezando está

y con un besito, Barbie las buenas noches le dará.

Shelly "Felices Sueños".

Sólo de Mattel.

Text 6

Nací aquí, donde hay mil fiestas,
 baila el sol y brilla el mar.
 Soy así,
 vivo en ti,
 tierra sin par.

Soy de aquí, donde nuestra gente
 sabe amar y celebrar.
 Mediterráneo es nuestro cielo,
 nuestro pan, nuestro cantar.
 Nacido en el Mediterráneo.

Codorniu.
 Nacido en el Mediterráneo.
 1551.

Activitat 16**Revisió**

El restaurant de Dalt s'ha fet famós.
 El secret? Bon menjar, bon servei i un equip de netedat de confiança. No deixen que la grassa es sequi als plats, sempre passen aigua i sé que carreguen gens el rentaplats.

No fa res com quedi el rentaplats. Fairy Tradicional sempre fa la feina bruta. Uns altres detergents hi deixen restos de menjar ressecs. Fairy elimina els més difícils i tot.

D'aquesta cuina, tot surt supernet. I els gots, com a nous. Aquests xicots són uns professionals.

Fairy. Un miracle de neteja al teu rentaplats.

Textos traduïts**Text 1**

Home: Ei, que has canviat la jardinera?

Dona: Sí.

Home: Genial... Quin canvi, tu!

Dona: Sí, oi? (Oi que sí?)

Home: Sembla una altra sala. Renoï, quina transformació, la casa! Això s'ha de celebrar!

Off: Camembert Président, tendre, suau, cremós.

Home i dona: Per la jardinera!

Off i sobreimpressió: Si gaudeixes de la vida, t'encantarà Président!

Text 2

– A vosaltres potser us fa molta gràcia, però d'això de remar tota la vida ja n'estic fins al capdamunt.

– T'estimes més portar un Mégane.

– No em facis dentetes.

Duracell dóna la benvinguda a Mégane.

– No sento els braços.

Text 3

D'aquest espot, no se'n pot fer una traducció literal:
 Estar en boles = estar en pilotes
 Canica = bala
 El joc proposat és "ser un/una bala perduda" i "bales".

No és igual ser un bala perduda...
 Teta, titola. Teta, cul.
 ...que col·leccionar bales.
 Ara Pepsi Boom et regala la fabulosa col·lecció de les bales xineses.
 Estàs com un llum? Pepsi Boom.
 Passa la bala.

Text 4

Aquest text de Pepsi conté un joc fonètic (hi fan aparèixer el so de "x" que inclou la marca, i això obliga a fer una tria lèxica específica).

Pepsi Max. Màxim sabor de cola sense sucre.
 – André està imponent. Es nota la mà dels seus entrenadors.
 – "Eixcruixidor", quina fera, "beixtial"... quin puntàs.
 – Out!

Text 5

La Barbie té una germaneta petita i es diu Shelly!

Simpàtica i alegre, la Shelly és al bressol
 i la Barbie als seus braços agafar-la vol.

Que bé que s'ho passen juntes!

El seu menjar li prepararà...
 i abans de dormir el biberó li donarà.
 Shelly "Feliços Somnis" badallant està...
 i amb un petonet, la Barbie bona nit li dirà.

Shelly "Feliços Somnis".
 Només de Mattel.

Text 6

Vaig néixer aquí, on hi ha mil festes,
 on el sol balla i lluu la mar.
 Sóc així,
 et duc amb mi:
 la meva llar.

Sóc d'aquí, on la gent nostra
 sap brindar i sap estimar.
 Mediterrani és el nostre aire.
 el nostre pa, el nostre cant.
 Nascut a la Mediterrània.

Codorniu.
 Nascut a la Mediterrània.
 1551.

Text revisat**Text 6**

El restaurant de Dalt s'ha fet famós.

El secret? Bon menjar, bon servei i un equip de **neteja** de confiança. No deixen que **el greix es ressequi** als plats, sempre **hi** passen aigua i sé que **mai no carreguen gaire** el rentaplats.

No **hi** fa res com quedi el rentaplats. Fairy Tradicional sempre fa la feina bruta. Uns altres detergents hi deixen **restes** de menjar **resseques**. Fairy **n'elimina les** més difícils i tot.

D'aquesta cuina, tot **en** surt supernet. I els gots, **com** nous. Aquests xicots són uns professionals.

Fairy. Un miracle de **netedat** al teu rentaplats.

Resum

Esperem que aquest contacte amb la pràctica de la revisió de textos orals us hagi donat les bases per a iniciar aquesta feina amb la visió oberta que demana. Només es pot ser obert quan s'és conscient de la diversitat que comporten els textos i de les diverses dimensions no estrictament lingüístiques que implica la feina del corrector.

Us hem presentat aquesta feina inserida en una activitat col·lectiva que es fa en unes condicions materials concretes i que demana una psicologia negociadora. Us hem donat els criteris bàsics d'orientació lingüística de la preparació dels textos i la seva realització oral, i també us hem explicat alguns recursos de suport. I amb aquesta base us hem proporcionat una immersió en la pràctica de revisió de textos partint de la tipologia estructural que es dona als mitjans de comunicació.

Haureu vist, doncs, que el corrector lingüístic s'integra en l'equip dels professionals de la comunicació aportant una dimensió més a uns textos destinats a receptors concrets i amb propòsits determinats. Això vol dir que el criteri d'adequació és el criteri fonamental per a aconseguir relacionar harmònicament les opcions estilístiques amb els criteris normatius i els d'ús. Finalment volem remarcar que els criteris d'orientació lingüística donats aquí no s'han d'interpretar de forma doctrinària perquè estan sotmesos a la dinàmica de canvi de l'ús lingüístic. El que és important és adquirir l'hàbit de valorar i triar i, per això, aquest mòdul s'ha concebut com una mena de gimnàstica d'iniciació en aquest hàbit. Aquesta és la conclusió que ens hem proposat.

Glossari

adequació lingüística *f* Criteri d'adequació a la situació d'ús, fonamental en la revisió de textos. Els paràmetres d'ús són: la variant lingüística (estàndard o dialectal) i els registres lingüístics, definits pel camp temàtic (especialitzat o no), el mode de comunicació (visual, auditiu), el tenor funcional (propòsit comunicatiu) i el tenor interpersonal (formal/informal).

formes conversacionals *f/pl* Repertori genuí d'estructures lingüístiques estereotipades que corresponen a les situacions comunicatives més habituals i freqüents. Són les que s'ensenyen al primer nivell d'aprenentatge d'un idioma per a estrangers. A vegades aquestes estructures són mínimes i es podrien anomenar més pròpiament locucions.

gèneres audiovisuals *m/pl* Tipologia textual per a descriure la diversitat del llenguatge audiovisual. En aquest curs se n'han distingit set tipus:

Noticiari: textos informatius elaborats amb criteris periodístics.

Documental: textos divulgatius de temes científics.

Ficció dramàtica: textos estructurats com a guió dramàtic, corresponents habitualment a llargmetratges cinematogràfics, telefilms i sèries televisives.

Entreteniment: textos estructurats com a guió de programes televisius d'entreteniment, com ara concursos o magazins.

Entrevista/debat: textos basats en la interacció entre un entrevistador o moderador i un entrevistat o els participants en un debat.

Directe: textos narratius d'un esdeveniment transmès simultàniament a la seva realització.

Anunci publicitari: textos persuasius basats en la retòrica publicitària.

llengua col·loquial *f* Seguint la definició de Payrató, 'modalitat lingüística que es manifesta en situacions poc formals i que demana un ús oral del llenguatge'.

Bibliografia

Alomar, Gabriel i altres (1999). *La llengua catalana a Mallorca. Propostes per a l'ús públic*. Palma: Consell de Mallorca.

Bladas, Òscar (2009). "Ressenya: *Diccionari del català col·loquial: Dubtes davant del micròfon*". *Llengua i Ús* (núm. 45, pàg. 112-115). <http://www6.gencat.net/llengcat/liu/45_71.pdf>

Catalunya Ràdio (1998). *Orientacions lingüístiques*. Barcelona.
Recull pràctic de l'experiència de revisió de textos dels correctors d'aquest mitjà. Exposa breument els criteris que defineixen el model de llengua radiofònica.

Coromina, Eusebi (1991). *El 9NOU. Manual de redacció i estil*. Vic: Eumo.
Descripció didàctica d'un model de llengua per a un mitjà de comunicació escrit. És fàcil de manejar i continuar essent el millor manual d'iniciació en la redacció periodística.

Institut d'Estudis Catalans. Secció Filològica (1990). *Proposta per a un estàndard oral de la llengua catalana I. Fonètica*. Barcelona.
Proposa un estàndard flexible. Precisa els criteris amb què s'han establert els límits que oposen, d'una banda, àmbit general i àmbit restringit i, de l'altra, registre formal i registre informal.

Julià, Joan (ed.) (2000). *Llengua i ús a les Terres de Ponent. Criteris i àmbits d'aplicació*. Lleida: Pagès Editors.
Presenta els criteris que se segueixen en la revisió de textos orals i escrits formals, segons diferents àmbits d'aplicació en què incideix la intervenció planificada: premsa, ràdio, etc.

Julià-Muné, Joan; Romero, Sílvia; Creus, Imma (2004). *El català nord-occidental. Descripció i orientacions ortoèpiques*. Lleida: Pagès Editors.

Lacreu, Josep (1990). *Manual d'ús de l'estàndard oral*. València: Servei de Publicacions. Universitat de València.
Descripció àmplia i argumentada dels problemes d'ús que planteja la llengua oral en usos formals. La perspectiva valenciana de l'autor amplia el ventall de variants lingüístiques.

Mari, Isidor (1999). "El model públic de llengua oral: importància sociolingüística", dins *Actes de les Jornades sobre l'ensenyament de la llengua oral*. Barcelona: Publicacions de la Universitat de Barcelona.
Hi estudia les possibilitats d'intervenció en un text oral.

Santamaria, Laura (2010). "El col·loquial de la ficció. La caracterització de la parla dels joves". *Llengua i Ús* (núm. 49, pàg. 78-89). <http://www6.gencat.net/llengcat/liu/49_33.pdf>

Televisió de Catalunya (1998). *El català a TV3. Llibre d'estil*. Barcelona: Edicions 62.
Recull ampli de l'experiència de revisió de textos dels correctors d'aquest mitjà. Estableix un model de referència per a la complexitat lingüística que implica l'expressió audiovisual.

Televisió de Catalunya (1997). *Criteris lingüístics sobre traducció i doblatge*. Barcelona: Edicions 62.
Complementa l'anterior en el camp específic del doblatge. Dóna uns criteris generals sobre l'especificitat de la traducció de la ficció i dels documentals televisius.

